

**GRİMM MASALLARININ
ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Hasan GÜNEŞ

DOKTORA TEZİ

Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Yüksel KOCADORU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

2006

DOKTORA TEZ ÖZÜ
GRİMM MASALLARININ
ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Hasan GÜNEŞ

Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı- Doktora
 Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006

Danışman: Prof. Dr. Yüksel KOCADORU

Masal, çocuklar için vazgeçilemeyen, hayal dünyalarını süsleyen, besleyen, zenginleştiren bir türdür. Bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Masalların çocuk eğitime katkısı olduğu kadar, tarihçilere, dilbilimcilere ve çocuk edebiyatına da çok katkısı olmuş ve olmaktadır. Masallar, yaşandığı dönemin kültür ve dil yapısını bizlere akıcı bir üslûpla aktarmaktadır. Bu açıdan, toplum için de büyük önem taşımaktadır. Zamanla değişen çocuk eğitimi ve modern toplumlardaki gelişmeler doğrultusunda bazı masallardaki öğelerin gözden geçirilme ihtiyacı doğduğu kesindir.

Bazı masallar çocukların ufuklarını, hayal dünyalarını zenginleştirmektedirler. Grimm kardeşlerin masallarına da bu gözle bakılınca bazı değişikliklerin yapılması gerektiği ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Sinema endüstrisinin de sayesinde filme alınmış masalların günümüzde milyonlarca aileye ve eve ulaştığını da dikkate alırsak, artık aşınmış, çocuğu yanlış yerlere götürebilecek, şiddetin parçası haline getirebilecek olan masalların uzmanlar tarafından ele alınarak incelenmesi faydalı olacaktır.

Bu çalışma da bu amaçtan yola çıkarak Grimm kardeşler masallarında bulunabilecek ve çocuk eğitimi açısından eleştirilecek olan unsurları inceleyerek ortaya çıkarmaktır.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi masalların toplumsal yönden de çok büyük önemleri bulunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı bunları yok saymamız mümkün değildir. Bizler bu masalları çocuk eğitimi açısından düşündüğümüzden dolayı bunlara bir çözüm üretmemiz gerekmektedir.

ABSTRACT

Fairy tale is a kind necessary for children, enriching their world of dreams. Therefore it bears great significance for children. The contribution of fairy tale on the education of children is big as well as its contribution on other sciences. Fairy tale transfers us the culture and linguistic structure of the the era it was realized with a fluent style. That's why it is important for society. But beside the beneficent facts it also has some hazards for children.

Some fairy tales broaden the horizons of the children and some enrich their world of imagination.

It is a certain fact that, regarding the education of children changing within time and the developments in modern societies, there is a necessity to examine the items in some fairy tales.

As a matter of fact regarding also the fairy tales of the Grimm Brothers from this point of view it appears that some crucial changes need to be realized.

When we take into consideration that thank to the motion- picture industry, fairy tales characterized in cartoon movies reach millions of families and homes and also as they are effaced, have the capacity to lead the children to do wrongs and make them a part of violence it will be beneficent that fairy tales are examined by experts in detail.

In consideration of this aim this study wants to bring into light the items that may be found in the fairy tales of the Grimm Brothers and which also may be criticized in the regard of child education.

I think to say that fairy tales are hazardous and disregard them completely or behaving as if they are not present is an unjust approach. Because as we stated before fairy tales have great importance considering the social aspects. Therefore it is impossible to disregard their presence.

While we take the fairy tales into consideration regarding their contribution to the education of children we have to produce some solutions to the fact.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Hasan Güneş'in "Grimm Masallarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri" başlıklı tezi .././2006 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalında, Doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Yüksel KOCADORU (Tez Danışmanı) :.....

Üye Prof. Dr. Bilhan KARTAL :.....

Üye Doç. Dr. Kadriye ÖZTÜRK :.....

Üye Prof.Dr.Osman TOKLU :.....

Üye Yrd.Doç.Dr.Seyyare DUMAN :.....

Prof. Dr.Nurhan AYDIN

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Bugün birçok edebiyatçı bazı masalların özellikle de Grimm masallarının çocukları olumsuz yönde etkileyebileceği düşüncesindedir.

Bu çalışmamızın amacı, böyle masallara dikkat çekerek, aileleri masal konusunda daha seçici davranmalarını sağlamaktır. Böylece aileler masal seçiminde daha dikkatli davranarak şiddet içermeyen, çocukların olumlu davranışlar geliştirmelerinde yardımcı olacak masallara yöneleceklerdir.

Böylece olumlu davranışlar gösteren, sağlıklı, uyumlu, karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörüye dayalı iletişim kurabilen bireylerden, sağlıklı bir toplum oluşturmada önemli adım atılmış olur.

Bu açıdan hareketle Grimm kardeşler masalları ele alınmış ve bu doğrultuda takriben elli masal incelenerek veriler toplanmıştır ve bunların çocuk eğitime uymayan yönleri gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Yapılan öneriler doğrultusunda masal yazımında yeni bir yöne yönelim olacaktır.

Araştırmamın bu aşamaya gelmesinde beni her konuda destekleyen ve yardımını gece gündüz hiç esirgemeyen hocam ve danışmanım Prof. Dr. Yüksel Kocadoru ve ailesine, hocam Prof. Dr. Bilhan KARTAL'a, hocam Doç. Dr. Kadriye ÖZTÜRK'e, her türlü desteği sağlayan hocam Doç. Dr. Arif Ünal'a ve beni bugünlere getiren, emeği geçen tüm hocalarıma, Dr. Köksal BÜYÜK ve ailesine, Dr. Erkan ERDEMİR'e, Süleyman REYHAN'a ayrıca Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunda görevli üyelerinin engin hoşgörüsünden dolayı, yine yardımlarını hiç bir zaman esirgemeyen ve mevzuat yönünde bizlere her zaman yol gösteren Üniversite Genel Sekreter Yardımcısı Güven TUNCEL Bey'e, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sekreteri Hasan AKIN Bey'e ve Hatice CAN Hanıma, bu zor dönemde bana sabır gösteren eşime ve çocuklarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZGEÇMİŞ

Hasan GÜNEŞ

Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı

Doktora

Eğitim

Yüksek Lisans	1996 Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Lisans	1992 Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Almanca Öğretmenliği
Lise	1988 Uluborlu Endüstri Meslek Lisesi- Isparta

İş/İstihdam

1993	Öğretmen. Çıldır/Ardahan
1995	Okutman. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili Edebiyatı Bölümü

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı	:	Isparta, 29.10.1970
Cinsiyeti	:	Erkek
Yabancı Dil	:	Almanca, İngilizce

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
DOKTORA TEZ ÖZÜ.....	II
ABSTRACT.....	IV
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	V
ÖNSÖZ.....	VI
ÖZGEÇMİŞ	VII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GRİMM KARDEŞLER VE YAŞADIKLARI DÖNEM

1. GRİMM KARDEŞLER.....	5
2. GRİMM KARDEŞLERİN YAŞADIKLARI DÖNEM.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

MASALLARA GENEL BİR BAKIŞ

1. MASAL İÇERİĞİ.....	12
2. MASALLARIN KAYNAĞI.....	13
3. MASALLARIN TÜRLERİ.....	14
4. MASALLARIN BİLİMSEL DEĞERİ.....	14
4.1. Masalların Çocuk Dünyasındaki Yeri ve Önemi.....	16
4.2. Masallara Karşı Yapılan İtirazlar.....	17
4.3. Masalların Gerçekleri Yansıtma Özelliği Var mıdır?	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CEZA VE ÇOCUK EĞİTİMİ

1. GRİMM MASALLARINDA CEZA ÖRNEKLERİ.....	22
2. GRİMM MASALLARINDA SUÇSUZ YERE VERİLEN (ÖLÜM) CEZALARI	24
2.1. Grimm Masallarında Ceza Olarak Evden Kovulma.....	26
2.2. Grimm Masallarında Hayvanlara Verilen Cezalar.....	29
2.3. Grimm Masallarında Olumlanan Ceza.....	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ

1. GRİMM MASALLARINDA KÖTÜ ÖRNEK	36
1.1. Bedensel Sakatlanmaya Neden Olabilecek Masallar	36
1.1.1. Grimm Masallarında Ölülerin Dirilmesi	40
1.1.2. Grimm Masallarında Maddi Çıkarlar Uğruna Hayati Önem Taşıyan Organların Feda Edilmesi	41
1.2. Grimm Masallarında Hayvanlara Kötü Muamele	42
1.2.1. Grimm Masallarında Hayvanlardan Korkma	43
2. CİNSELLİK VE ÇOCUKLARDA CİNSELLİK	45
2.1. Grimm Masallarında Cinsellik	48
3. ANNE BEBEK İLİŞKİSİ VE TERK EDİLME KORKUSU	48
4. GRİMM MASALLARINDA TERK EDİLME	49
5. GRİMM MASALLARINDA İYİLİĞİ KÖTÜYE KULLANMA	53
5.1. Yalan	54
5.1.1. Çocukta Yalancılık	55
5.1.2. Grimm Masallarında Yalan	56
5.2. Hırsızlık	58
5.2.1. Grimm Masallarında Hırsızlık	59

BEŞİNCİ BÖLÜM

BASKI, ŞİDDET VE KORKU

1. ÇOCUK EĞİTİMİNDE BASKI VE ŞİDDET	62
1.1. Şiddet Eğilimli Çocukların Özellikleri	64
2. GRİMM MASALLARINDA BASKI VE ŞİDDET	65
2.1. Grimm Masallarında Şiddet Aracı Olarak Baskı	67
2.2. Grimm Masallarında Fiziksel Şiddet	71
2.3. Grim Masallarında Şiddet Olarak Evden Kovulma	74
3. KORKU	76
3.1. Korkunun Belirtileri ve Şiddetleri	77
3.1.1. Çocukların Sonradan Geliştirdikleri Korkular	78
3.1.2. Fobiler	79

4. GRİMM MASALLARINDA KORKU	80
4.1. Grimm Masallarında Ölülerle Korkutma	83
4.2. Grimm Masallarında Baskı Yoluyla Korkutma	84
4.3. Grimm Masallarında Tehdit Yoluyla Korkutma	86
4.4. Grimm Masallarında Farklı Unsurlarla Korkutma	87
5. GRİMM MASALLARINDA İNTİHAR YOLUYLA ÖLÜM	88
6. GRİMM MASALLARINDA ÜVEY ANNE ÖLÜMÜ	89
 SONUÇ	 92
KAYNAKÇA	94

GİRİŞ

"Grimm Masallarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri" konusunu ele almamızın başlıca nedenlerinden biri Grimm Masallarında yer alan çocuk açısından olumsuz olabilecek şiddet, kötü örnek ve korku sahnelerinin olmasıdır. Uzmanlara göre şiddet içeren masalların, çocuklara anlatılması çocuk açısından çok zararlı ve tehlikelidir.¹ Oysa aileler "çocuklarımızı şiddet duygularını kamçılamadan, büyüyecekleri, şiddetten uzak ortamları hazırlamamız gerekmektedir diye düşünmektedirler."² Ancak masallar ile çocuklar iç içedirler. Schaufelberger, Bettelheim'e dayanarak çocukların, masallara ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir.³ Şirin'e göre de çocukları masallardan mahrum etmemek lazım.⁴ Çünkü çocuklar için düş gücü çok önemlidir.⁵ Cinlere, perilere, uçan halılara, lambadan çıkan cinlere, cadılara kolayca inanırlar. Çünkü onlar için her şey gerçektir.⁶ Olaya "çocuklar için her şey gerçektir" noktasından hareketle şiddet içeren masalların çocuk açısından ne kadar tehlikeli olabileceği daha iyi anlaşılmaktadır.

Bizim çocuk açısından tehlikeli olarak gördüğümüz Grimm masallarında çocuklara intihar yolları ve neticesinde ölüm çok tatlı gösterilmektedir.⁷ Kahramanlar yılanlarla dolu kuyulara atılarak, çivili fiçılara sokularak, köprülerden atılarak, asılarak öldürülmektedir. Grimm masallarında bunun gibi çocuk ölümlerine çok sık yer verilmektedir.⁸

Birçok eğitimciye göre elbette çocuğun eğitiminde cezanın bir yeri ve etkisi vardır.⁹ Fakat en son başvurulması gereken bir araç olarak düşünülmelidir. Cezaya, her hata neticesinde, başvurarak, çocukta beğenmediğimiz davranışlarına son verebiliriz,

¹ Selçuk KANTARCIOĞLU, **Eğitimde Masalın Yeri**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991, s.22.

² Mustafa Ruhi ŞİRİN, **Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü**, İz Yayıncılık, İstanbul, s.95.

³ Hildegard SCHAUFELBERGER, **Kinder und Jugend-Literatur Heute**, Herder Verlag, Freiburg Im Breisgau 1990. s.152.

⁴ Mustafa Ruhi ŞİRİN, **Masal Atlası**, İz Yayıncılık, İst, s. 88.

⁵ Richard BRUNNER, **Ergebnisse Der Erziehungspsychologie Und Ihre Bedeutung Für Die Kinder-Und Jugendliteratur**, Wilhelm Fink Verlag, München 1979, s.8.

⁶ Nezihe MERİÇ, **Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında**, Yapı Kredi Yayınları Doğan Kadeşler Kitaplığı 28, İstanbul, 1992. s.28.

⁷ Jacob und Wilhelm GRİMM. "Der arme Junge im Grab". Kinder und Hausmärchen, Winkler Verlag, München, 1989. s.754

⁸ Klaus KANZOG und Wolfgang MOHR. **Reallexikon Der Deutschen Literaturgeschichte**, Walter De Gruyter Verlag, Berlin 1988, Band II. s.185.

⁹ Alma BİNGHAM, (Çev. A. Ferhan Oğuzkan), **Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi**, MEB, İst, 1998, s.37.

onu susturabiliriz.¹⁰ Ancak çocuğun kötü davranmasına, sebep olan, sebepler bulunup ortadan kaldırılmadıkça, bu cezaların hiçbir etkisi olmayacaktır.¹¹ Ve çocuk yaptığı için bir kusur olduğunu hiç bir zaman anlamayacak ve bu davranışına devam edecektir.¹²

Grimm masallarında ölümler çok fazla şiddet içerikli ve ayrıntılı bir şekilde işlenmektedir. “Aschenputtel” masallında başparmaklar kesildiğinde kanın nasıl çoraplardan süzülerek çıktığı¹³ veya “Rapunzel” masalında gözlerin nasıl oyulduğu,¹⁴ “Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen” masalında insan kemikleriyle nasıl oyunlar oynandığı, hatta kafatasının eğri olduğu ve bunun tornada düzeltilmesi gerektiği,¹⁵ ayrıntılı bir şekilde aktarılmaktadır. Bunu dinleyen bir çocuk, gece evde yalnız kalmaktan korkabilir.¹⁶

Birçok çocuk eğitim kitabına göre çocuklar genelde kendilerini bir başkasıyla özdeşleştirerek kendi yapılarını kişiliklerini oluşturmaktadırlar,¹⁷ bu özdeşleştirme çoğu zaman en yakınından başlamaktadır.¹⁸ Şayet anne baba çocuk için bir model olamazsa çocuk dışarıya yönelir.¹⁹ Çocuklar televizyondaki kahramana da özenip onun gibi hareket edebilir,²⁰ onu örnek alabilir²¹ ve kendilerini bu kahramanlarla özdeşleştirebilirler.²² Aslında sorun da burada başlamaktadır. Çocuk iyiyi ve kötüyü birbirinden ayırt edemediği için kolayca yanlış düşebilmektedir.²³

¹⁰ Cezmi Tahir, BERKTİN. **Problemlerli Çocuk ve Problem Sebepleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay, Ank. 1962. s.171.

¹¹ Ahmet Rahmi ERCAN, **Çocuklarımızı Başarıya Ulaştırmanın Yolları**, Alkım Yayıncılık, Ankara, (Tarih Belirtilmemiş), s.36.

¹² Çiğdem KAĞITÇIBAŞI, **Türkiyede Çocuğun Durumu. 1990’ların Çocuk Politikası Kongresi**, Ankara, 1989, s.200.

¹³ Bkz.Grimm, **Kinder....Aschenputtel** s.162.

¹⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Rapunzel** s.107.

¹⁵ Bkz.Grimm. **Kinder... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen.** s.58.

¹⁶ Zulliger, Hans. Çev. Kamuran Şipal. **Çocuklarımızın Korkuları**, Cem Yayınevi, İstanbul 1997. s.99.

¹⁷ Prof. Dr. Haluk YAVUZER, **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s.86.

¹⁸ Christian Gotthilf SALZMANN, (Çev. M. Cahit Gündoğdu) **Çocuğunuzu Yanlış Eğitiyorsanız**, Hayat Yay, İst, 1999, s.49–50

¹⁹ Kağıtçıbaşı s. 200–201.

²⁰ Emir TURAN, **Ekrana Çocukları**, İrfan Yayınları, İstanbul, 1996, s. 51.

²¹ Kağıtçıbaşı s.200–201.

²² Ercan, s.46–47.

²³ a.g.e. s.35.

Çocuk çevresinde olup biteni oyuna aktardığı için deneye deneye, oyun yoluyla da birçok şeyi öğrendiğinden²⁴ masallardaki örnekleri uygulama yoluna gidebilir. Çünkü masallarımızda olanlar sanki kötü bir şey değilmiş gibi aktarılmaktadır. Çocuk bu şekilde çevresinde olup biten birçok olayı sadeleştirerek ve somutlaştırarak anlamaya çalışır. Bu ceza yöntemlerinin kesinlikle ve de tartışmasız masallarda yer almamasında fayda var.

Buraya kadar değindiğimiz “Ashenputtel”, “Rapunzel”, “Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen” masallarında çocuklar açısından bazı olumsuz sahnelerle değinmek istedik. İlerleyen kısımlarda masalları olumsuzluklarına göre sınıflandırmaya çalıştık. Bizler bu çalışma ile olmayan bir şeyi keşfetmiş değiliz. Olan hadiseleri farklı bir bakış açısı ile yansıtmaya çalıştık. Masallardaki şiddet örneklerine karşı çıkmamızın başlıca nedenleri bu yukarda saydığımız örneklerden dolayıdır. Bu tür masallar çocuklar açısından kesinlikle zararlıdır. “Jugendscala” 1986/12. sayısını tümüyle masallara ayırmış ve bu konuya geniş bir şekilde değinmiştir.²⁵ Bu sayıda Helmut Schön çocuklara masalların kesinlikle şiddet içermeyenlerinin okunması gerektiğini ifade eder.²⁶

Yukarda bahsettiğimiz masalların hepsi de çocukları derinden etkileyebilecek ve korkutabilecek türden masallardır. Bunu ilerleyen kısımlarda daha detaylı bir şekilde gözler önüne sermeye çalışacağız. Çocuklara bu korku dolu masalları anlatmak ve korkutmak, “korkmalarını sağlamak son derece yanlış olur.”²⁷ Masalları bu nedenlerden dolayı tümünden anlatmamak ya da bu tür masalları tümünden yok saymak ise kesinlikle çözüm değildir. Şayet yok sayacak olursak da çocukları çok şeylerden mahrum etmiş oluruz.²⁸ Bizler daha çok bu ve buna benzer masalları örnek alarak içlerindeki bu tür sahnelerle değinerek bunların çocuk yazın ve çocuk psikolojisi açısından zararlı olabileceğine değişik dönemlerde yaşamış yazarların ve bu konuda uzman olan çocuk eğitimcilerinin görüşlerine göre etki ve sonuçlarına vurgu yaparak değinmek istedik. Tezimize uygulamalı bir çalışma olması hedefiyle başlandı. Fakat bu yöntem başarısızlığa neden olduğundan vaz geçildi. Bir ana sınıfında masal anlatılacak ve

²⁴ Primar 3. Heft, Dürr Und Kessler Verlag, Juli 1993, s.34.

²⁵ Jugendscala. 1986/12, s.10–11.

²⁶ a.g.e. s.40–41.

²⁷ Yavuzer. Çocuk Eğitimi... s.107–108.

²⁸ Şirin, Masal Atlası, s. 88.

çocukların yüz hatları kamera yardımıyla çekilecekti. Ancak ilk uygulamada masal kahramanı öldüğünde, çocuklar ağlamaya başladıklarından, çocukların ruh yapılarına zarar verdiğimizi düşünerek bu uygulamadan vazgeçtik. Bu nedenlerden dolayı çalışmamız uygulamalıdan çok, kuramsal kısmen analize dayalı bir çalışmadır. Daha çok kaynaklardan ve bu alanda çalışmış uzmanlar tarafından yazılmış eserlerden yararlanılarak çalışmamız şekil almıştır. Çalışmamızda sık sık psikoloji alanında uzmanlar ifadesini kullandık. Uzman olarak kastettiğimiz kişiler Yörükoğlu, Cüceloğlu, Yavuzer, Köknel'dir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GRİMM KARDEŞLER VE YAŞADIKLARI DÖNEM

1. GRİMM KARDEŞLER

Jacob Grimm 1785–1863 yılında ve Wilhelm Grimm 1786–1859 yılında birer yıl arayla Hannau’da dünyaya gelmişlerdir.²⁹ Jacob ve Wilhelm’den sonra üç oğlan ve bir kız kardeş dünyaya gelmiştir. Bu kardeşlerden Ludwig Emil Grimm (1790—1863) ressam ve grafikçi olarak bugüne kadar tanına gelmiştir. Grimm kardeşleri incelerken Jacob ve Wilhelm Grimm kardeşleri ayrı düşünmek mümkün değildir. Çünkü belli bir süre ayrı kalsalar da üniversite yıllarında tekrar bir araya gelmiş ve bir daha ayrılmamışlardır. Jacob ve Wilhelm Grimm babaları Hanau’ da hukukçu olan bir ailenin altı çocuğundan ikisidir. Babaları Philipp Wilhelm Grimm’ in 1791 yılında Steinau’ ya memur olarak atanmasıyla Grimm kardeşlerin hayatında yeni bir dönem başlamıştır. Ama babalarının 1796 yılında zatürreden 45 yaşında, ardında karısı ve altı çocuğunu bırakarak hayata gözlerini yummasıyla aile maddi zorluklara sürüklenmiştir. Bunun üzerine Grimm kardeşlerin anneleri Bayan Dorothe maddi durumu daha iyi olan kız kardeşinden, çocuklarının öğrenim görebilmesi için yardım istemiştir. Teyzelerinin Grimm kardeşleri kabul etmesiyle Jacob ve Wilhelm Kassel’e gelirler. Ancak teyzeleri belli bir süre sonra maddi durumu elvermediğinden bu iki kardeşi Lyzeum’de maddi durumu iyi olan bir ailenin yanına vermiştir. İki kardeş burada zor şartlarda öğrenimlerine devam etmişlerdir. Wilhelm daha sonra burada geçirdikleri zor günleri eserlerinde dile getirmiştir.

Jacob 1802 yılında Marburg Üniversitesi’nde baba mesleği olması nedeniyle ve annesinin isteği üzerine hukuk öğrenimine başlamıştır. Jacob’dan bir yıl sonra da kardeşi Wilhelm edebiyat öğrenimi için Marburg’a gelmiştir. Grimm kardeşlerin hayatı üniversite yıllarında tanıştıkları öğretim üyesi Friedrich Karl von Savigny ile değişmiştir. Savigny kendilerine her yönden maddi manevi yardım elini uzatır. Ayrıca iki kardeşe şahsi kütüphanesini de açar.

²⁹ Hermann GERSTNER, **Brüder Bkz.Grimm**, Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, Reinbeck bei Hamburg, Juli 1923, s.136.

Grimm kardeşler bugün “Heidelberger Romantiker” olarak da bilinen sanat ve bilim çevresine bu dönemde kabul edilirler. 1803/04 Bu çevrede Clemens Brentano, Sophie Mereau, Achim von Arnim, Friedrich und Leonhard Creuzer, Bettina Brentano, Caroline von Günderode ile tanışır. “Heidelberg Romantikleriyle birlikte anılan Grimm Kardeşler Heidelberg’de yaşamadılar ama alman kültürünü canlandırma ve halk edebiyatını yenileştirme çabalarını da desteklediler.”³⁰ Burada Goethe’nin ve Schiller’in klasiklerini okuma imkânı buldular. Romantizm ruhunu ilk bu incelemelerde keşfederler. 1805 yılında annelerini kaybederler. Jacob Grimm daha sonraları teyzesinin yanına geldiği Kassel’ de kütüphane sekreterliğine başlar. Bu dönemden sonra Grimm kardeşler bilimsel ürünler vermeye başlamışlardır. Jacob öncelikle Slav dili ve edebiyatı üzerine incelemeler yapar ve yazılar yazar. Wilhelm ise daha çok Alman destanlarına yönelir. “Jacob Grimm halk masalını (Volksmärchen) asıl edebiyatın eski şekli ve özü sayarken, romantiklerin sanat masal (Kunstmärchen) türünün de kesinlikle ayrı tutulması gerektiğini belirtmiştir. Jacob Grimm’in ele almış olduğu eserleri: Alman dili ve dil tarihi hakkında “Deutsche Grammatik” (1819–1837), Die deutsche Rechtsaltertümer (1828), Die deutsche Mythologie (1833)dir. Wilhelm Grimm kendisini tamamen efsane araştırmalarına vermiştir. Kaleme aldığı eseri: Die deutsche Heldensage’dır (1829). Kardeşiyle birlikte “Die deutschen Sagen” adı altında ilki 1816 ikincisi 1818 yıllarında olmak üzere iki kitap halinde Alman efsanelerini yayımlamışlardır. Bu eserin önsözünde masal ile efsaneyi birbirinden ayırırlar.”³¹

Jacob Grimm mitolojinin edebiyat sanatının başlangıcı olduğuna inandığı için alman mitolojisini araştırır ve bu isim altında bir kitap çıkarır. Daha sonra da kardeşi Wilhelm ile birlikte “Çocuk ve Ev Masalları” (Kinder und Hausmärchen) kitabını yazarlar. 1812 de “Kinder- und Hausmärchen” 1.cilt, 1815 yılında da 2.cildini yayınlarlar.³² Grimm kardeşler masalları derlerken özellikle hiç bir değişiklik yapılmadan hiç bir kelime eklemeyen aktarılmasına daha da bir önem vermişlerdir. Özellikle Jacob Grimm için masal metinlerinin özünü, kelime sırasını bozmamaya dikkat ederek kaleme alma konusu çok önemlidir.”³³ Grimm kardeşler masalların

³⁰ Aytaç, **Yeni Alman...** s.251.

³¹ **a.g.e.** s. 252–253.

³² Hermann GERSTNER, **Brüder Bkz.Grimm**, Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, Reinbeck bei Hamburg, Juli 1923, s.136.

³³ Aytaç, **Yeni Alman...** s. 252.

derlenip kaleme alınması konusunda çok caba harcamışlardır. Çünkü masal anlatma geleneği gittikçe kaybolmaktaydı. Hessen ve Hanau’ da anlatılan masalları o yörenin köklü ailelerinden yararlanarak toplamışlardır.

Jacob Grimm ve Wilhelm Grimm 1830 yılında Göttingen Üniversitesin de öğretim görevlisi olarak göreve başlamışlardır. Kendileri ayrıca üniversitenin kütüphane yöneticiliği görevini de üstlenmişlerdir. Burada profesörlüğe kadar yükselirler.

“Wilhelm Grimm 16 Eylül 1859, Jacob Grimm 20 Eylül 1863 yılında ölmüş ve Berlin, Grossgörschenstrasse’de bulunan St. Lucas und Matthäus- Gemeinde mezarlığına yanyana gömülmüşlerdir.”³⁴

“Grimm Kardeşlerin dev eseri “Deutsches Wörterbuch” adlı etimoloji sözlüğünün ilk cildi 1854 yılında yayımlanmıştır. Ömürleri bu eseri tamamlamaya yetmediğinden 1960 yılında Alman İlimler Akademisi (Deutsche Akademie der Wissenschaften) tarafından tamamlanmıştır.”³⁵

2. GRİMM KARDEŞLERİN YAŞADIKLARI DÖNEM

Grimm Masallarını anlayabilmek için Grimm kardeşlerin yaşadıkları dönem ayrı bir önem arz etmektedir. Gürsel Aytaç’ın Yeni Alman Edebiyatı tarihi isimli kitabında Grimm kardeşlerin yaşadıkları Romantik dönemi şu şekilde açıklamaktadır:

Romantik terimi, etimolojik yönden ele alındığında, eski Fransızca’daki romanz, romant, roman kelimeleriyle akrabadır ve halk dilinde (lingua romana) yazılmış manzum destanlara verilen adla, roman sözüyle ilgilidir. Edebiyat ürünlerinin Latince yazıla geldiği devirlerde Fransa’da halk diliyle yazılan destanlara roman denirken, romanla ilgili, romanlardaki gibi, romanlara yakışır niteliği ifade etmek için romantik sıfatı kullanılmıştır. Rasyonalist 18. yüzyıl boyunca da bu sıfatı hissedilir bir anlam düşmesi ve anlam kayması geçirerek gerçek dışı, hayali duygusal yerine kullanılmıştır. Alman edebiyatında romantizm, 18.yüzyılın son yıllarını ve 19. yüzyılın ilk otuz yılını kapsar.³⁶

³⁴ Gerstner, s.128.

³⁵ Aytaç. s. 253.

³⁶ Gürsel AYTAÇ, **Yeni Alman Edebiyatı Tarihi**, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992, s.215–216.

Romantizm kendisinden önce gelen klasizme bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Klasizm dönemindeki insanlar, katı, soylu, idealize edilmiş anlatım biçiminden kaçarak daha sade, daha yalın, içten ve doğal anlatım biçimlerine ilgi göstermiştir. Romantizm bir nevi klasizmin düzenlilik, akılcılık ve idealleştirme gibi özelliklerine bir başkaldırı anlamındadır. Yani Romantizm, ortaya çıktığı dönemin akılcılığı ve maddeciliğine tepki olarak kişiye ve kişiliğe akıl dışılığı ve hayal gücüne önem verir. Bu dönemin bilinen en önemli temsilcileri Rousseau, Hölderlin, Goethe, Jean Paul, Novalis'tir. Alman Romantizmi iki döneme ayrılır.

Romantizmin ilk Dönemi	Romantizmin Son Safhası
Jenaer Romantik olarak da bilinir Fikir yanı ağır basar ve bireycidir. (intellektuell, individualistisch)	Heidelberger Romantik olarak da bilinir. Fikir yanından çok sanat yönü baskındır. Akıl dışı (irrational) güçlere dayalı ve halka dönüktür. Temsilcileri: Brentano, Görres, Arnim ve Grimm kardeşlerdir.³⁷

³⁷ a.g.e. s.215–216.

İKİNCİ BÖLÜM

MASALLARA GENEL BİR BAKIŞ

Dilimize "masal" olarak geçen ve Arapça bir sözcük olan "mesel"ın İngilizcesi "Fabl", Fransızcası "conte", Almancası ise "Märchen"dir.³⁸

Büyük Sözlükte “Masal” şu şekilde tanımlanmıştır: "Düzyazı biçiminde söylenmiş, dinsel ve büyüsel inançlardan ve törelerden bağımsız, bütünüyle düş ürünü, olan gerçeklerle ilgisi bulunmayan, olağanüstü kişi olay ve motiflerle bezenmiş kısa, birçoğu anonim anlatı türüdür."³⁹

Bilkan'a göre masal, gerçekle ilgisiz, tamamen hayal ürünü olan ve anlattıklarına inandırmak iddiası bulunmayan bir anlatım türüdür.⁴⁰ Resimli Türkçe Sözlüğe göre ise masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen olağandışı olayları anlatan öykü türüdür.⁴¹

Bu tanımlardan da anlaşılabileceği gibi masalların halk edebiyatında özel bir yeri vardır. Masal, yazarı belli olmayan, milletin kültürünü yansıtan, miş'li geçmiş zamanla, şimdiki zaman ve geniş zamanla anlatılan hayal ürünü, yalın bir konuşma diliyle aktarılmış sözlü eserlerdir. “Masalda çoğunlukla olayların geçtiği yer ve zaman belirsizdir.”⁴² Bu nedenle de masallar "Var olan olmayan zamanın birinde", "Evvel zaman içinde", "Bir zamanlar", "Ülkenin birinde", "Dünyanın bir yerinde", gibi sözlerle belirli bir zamanı ve yeri göstermez. Hangi tarihte? "Hangi cin, peri, dev ejderha, cadı, padişah, vezir, yoksul kız, akıllı küçük oğlan gibi kahraman ne zaman yaşamış? Bunları da bilemeyiz.”⁴³

³⁸ Muhsine HELİMOĞLU YAVUZ, **Masallar ve Eğitsel işlevleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s.13.

³⁹ **Büyük Sözlük**. c.7 s. 147.

⁴⁰ Ali Fuat BİLKAN, **Masal Estetiği**, Timaş Yayınları, İst. 2001, s.16.

⁴¹ **Resimli Türkçe Sözlük**. Türk Dil Kurumu; T.T.K. Matbaası, Ankara, 1977; s.395.

⁴² Muhsine HELİMOĞLU YAVUZ, **Masallar**, Doruk Yayınları, Ankara. 1994, s. 11–15.

⁴³ **a.g.e.** s. 11–15.

Demek ki, masallarda yer ve zaman kavramı yoktur.⁴⁴ Bu üçlü belirsizlik (Yer, zaman, kahraman bilinmezliği) nedeniyle de, masalın tarihi gelişimini belirlemek, diğer edebi türlerin zaman içindeki gelişimini belirlemekten daha zordur.⁴⁵ O halde, çoğunlukla hayali birtakım olayları, içeren bu sözlü olarak aktarılan eserler nereden doğmaktadır? Bunları meydana getirenler, bulanlar kimlerdir?

Halk masallarının çok eski bir geçmişe sahip olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Çünkü bugün bile birçok masalın değişik versiyonları değişik ülkelerde karşımıza çıkmaktadır, hatta aynı masalın pek az farklarla başka ülkelerde yaşamakta olması, bunların geniş alanlara yayıldıklarını, dolayısıyla çok eski bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir.

Demek ki masallar, ilk insan kavimlerinden doğmuştur. Kavimlerin kendi içlerindeki kahramanlık örneklerini anlatmasıyla başlamış ve bu anlatılar daha sonra göç yoluyla ve insanlığın genişlemesiyle toplumdan topluma yayılmıştır. Başta gerçek olan bu anlatılar daha sonra ağızdan ağıza geçtikçe değişikliğe uğramıştır. Bu arada yazılı olarak aktarılmadığından gerçeklerin dışına çıkılarak esere hayali öğeler dahil edilmiş, işlenmiştir.⁴⁶

Masallar 19.yüzyıla kadar ağız yoluyla aktarılmış değerlerdir. Masallar üzerinde yapılan ilk sistemli araştırma, 19. yüzyıla dayanmaktadır. Masalların kökenini ilk araştıran da Wilhelm Grimm'dir.⁴⁷

Masallar halk masalları ve sanat masalları olmak üzere iki ana guruba ayrılmaktadır. Şirin, Oğuzkan'a dayanarak masalların ortaya çıktığı yerleri şu şekilde dile getirmektedir: "Masalları, çocukların ilgisini çeken edebiyat ürünlerinin başında gelir. Masalların ilk çıkış yerleri olarak eski Hindistan, Çin ve Yunanistan gibi ülkeler gösterilir. Ayrıca geçen uzun yıllar boyunca ülke ve hatta kıta sınırlarını aşmış birçok değişikliklere uğrayan bu masallar, her ulusun kültürel durumuna göre yeni boyutlar kazanmıştır. Avrupa ve Asya kökenli masallar arasında bir takım farklar olduğu gibi, Avrupa'nın kuzeyinde yaşayan halk toplulukları ile güneyinde yaşayan halk

⁴⁴ Ali Fuat BİLKAN, **Masal Estetiği**, Timaş Yayınları, İst. 2001. s.61.

⁴⁵ Helimoğlu Yavuz. s. 11-15.

⁴⁶ Kantarcıoğlu, bkz. s.11-22.

⁴⁷ Helimoğlu Yavuz. s. 11-15.

topluluklarının masalları arasında bile bir takım farklar bulunduğu açıkça görülür.⁴⁸

1.Halk Masalları, halkın ürettiği, halkın ortak malı olan, anonim ve değişik halk topluluklarının oluşturdukları, halkın kültüründen kaynaklanan, halkın arasında türeyip ağızdan ağıza dolaşan, yazarları belli olmayan, halk edebiyatının bir koludur.

Halk masalları devamlı bir değişim göstermiştir. İlk doğduğu andaki biçimi ve özü zamanla değişmiştir. Kimileri unutulmuştur. Bu unutulmanın en önemli sebepleri sözlü olduğu için, halk arasında dilden dile geçtikçe zaman, şahıs, coğrafi şartlar, göçler bölge faktörlerine bağlı olarak değişikliğe uğramıştır.

Halk masallarında, çocukların karşılaştıkları güçlükler, üvey anne kıskançlıkları, kardeşler içinde en küçük ve saf olanın başarısı, anne-baba-kardeş ilişkileri gibi konular işlenmektedir. İyinin karşısında kötü, güzelin karşısında çirkin vardır. İyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.

Perrault, Grimm Kardeşler ve Andersen gibi yazarların da masalların yaygınlaşmasında büyük etkisi olmuştur. Bu yazarların anadillerinde yazdıkları masal kitapları 18. ve 19. yüzyıllarda farklı dillere çevrilmiştir.⁴⁹

2.Sanat Masalları: Sanat masalları halk masallarına karşın yazarları belli olan yazılı olarak aktarılan eserlerdir. Sanat masalları, yazarların hayal güçlerine dayanarak toplumda görülen aksaklıkları hicvetmek, bir düşünceyi ortaya koymak gibi belli bir amaca yönelik olarak yazılan masallardır.

Bu tür masalların başlıca özellikleri: Kahramanları genellikle perilerdir. Konular gerçek dışı olup olaylar hayal ürünü yerlerde geçer. Kahramanlar daima olağanüstü olaylarla karşı karşıya gelir. Olayların çözümlenmesinde kehanet gibi olağanüstü güçlerin etkisi görülür.

⁴⁸ Mustafa Ruhi ŞİRİN, **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**; Çocuk Vakfı Yayınları; Eylül 1994; İst. s.66–68.

⁴⁹ a.g.e. s.66–68.

1. MASAL İÇERİĞİ

Bilkan, “Masal Estetiği” başlıklı kitabında masal içeriğini şu şekilde aktarmaktadır:

"Masallar şekil olarak üç bölümden oluşmaktadır. Masal tekerlemesi, masalın kendisi, masal sonu olmak üzere. Masal tekerlemeleri, masalların başında, ortasında ve sonunda söylenen kalıplaşmış sözlerdir. Masalın başında masalcı anlattığı şeylerin "yalan" ve "hayal ürünü" olduğunu belirtmek için, mantık dışı bir sürü laf söyler. Masal tekerlemesi kelime oyunlarından ve birbiriyle ilgisiz düşüncelerden ibarettir. Burada temel amaç, dinleyicinin ilgisini çekmek ve dikkatini sürekli kılmaktır."⁵⁰

"Masal anlatan, konuşma dilinin bütün rahatlığını ve renkliliğini kullanarak, anlatımını ilginç bir hale getirmeye çalışır. Bunun için de bazı anlatımların yer yer şiirlerle süslendiğini görürüz. Masalların çoğunlukla başında ve sonunda bazen de arasında yer alan tekerlemeler ise, anlatıma ayrı bir tat vermek ve dinleyenin ilgisini çekmek için, anlatıcının en büyük yardımcısıdır."⁵¹

GİRİŞ	GELİŞME	SONUÇ
-Girişte belli başlı kahramanlar kısa ve öz olarak tanıtılır. - Tekerleme, bütünüyle kelime oyunlarından, birbiriyle pek ilgisi olmayan; ama dinleyicinin ilgisini masala çekmek için bir araya getirilmiş sözlerden meydana gelir.⁵² -Çözülecek sorun ortaya konur. Masal –miş’li geçmiş zaman, şimdiki zaman ya da geniş zamanla anlatılır., -di’li geçmiş zaman kullanılmaz. -Zaman saptaması, “evvel zaman içinde”⁵³, “çok eski zamanlarda” gibi cümleciklerle verilerek okuyucu belli belirsiz fakat kesinlikle eskiye ait bir döneme götürülür.	- Tekerlemeden sonra masala girilir.⁵⁴ -Girişte de belirtilmiş olan zorluklar iyice ortaya çıkar ve kahramanı başarıya ulaştıktan alıkoyar. -Olayların birbirini izlemesi sonucunda öyle bir doruk noktasına ulaşılır ki, orada bir çözüm bulmak şart olur.	-Giriş kadar kısa ve öz olmalıdır. -Girişte belirtilmiş her şey bir sonuca bağlanmalı, iyiler ödülleri, kötüler cezalarını bulmalıdır. -Çoğunlukla masalcı, masala anlattığı olaylara gerçekmiş gibi bir hava vermek için, gerçekçi sözlerle bir tekerleme yapar. Örneğin kırk gün kırk gece süren düğünde bulunmuştur.”⁵⁵

⁵⁰ Bilkan. s.76.

⁵¹ Helimoğlu Yavuz. s. 19–23.

⁵² **Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisi**, c.XIX, Sayı 207.s.449–452.

⁵³ Helimoğlu Yavuz. s. 11–15.

⁵⁴ **Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisi**, c.XIX, Sayı 207.s.449–452.

⁵⁵ a.g.e.s.449–452.

2. MASALLARIN KAYNAĞI

Masalları anlamak için kaynaklarını bilmek gerekir. Bu konuda Helimoğlu Yavuz şöyle demektedir:

"Bu üçlü belirsizlik (Yer, zaman, kahraman bilinmezliği) nedeniyle de, masalın tarihi evrimini belirlemek, diğer edebi türlerin zaman içindeki evrimini belirlemekten daha zordur. Arnold Van Genep, 1924'te yayınlanan "Le Folklore" adlı eserinde, bu konudaki çeşitli ekollerin görüşlerini şöyle anlatır. "Mitoloji Mektebi, halk masallarını eski mitlerin parçalar halindeki bakiyeleri olarak görüyordu. Bu mektebin natüralist denilen bir şubesi, masallarda güneşe ve fecre yahut da bulutlara ve yağmura ait mitleri bulunuyordu. Antropoloji Mektebi gösterdi ki, bizimkilerin aynı masalları vahşiler arasında da vardır ve bir mitin, masal sınıfına düşmesine ait kesin, açık örnek gösterilemez. Edebiyat Mektebi ise, halk masallarının menşei Hint'te aramıştır. Bazı İngiliz bilginlerinin temsil ettiği Ritüalist ekol de, halk masallarını, bu gün terk edilmiş bir takım ritlerin son izleri ve alametleri olarak görüyor."⁵⁶

Masallar üzerinde yapılan ilk sistemli araştırmalar ise, yine aynı kaynaktan şöyle özetlenebilir.

"Batıda, masallar üzerine ilk sistemli araştırmalar 19. yüzyılda başlamıştır. Masalların kökenini ilk araştıran da Wilhelm Grimm'dir. Grimm'in öncüsü olduğu Mitolojik Okul, sonradan Max Müller gibi araştırmacılarca geliştirilmiştir. Bazı başka araştırmacılar, Avrupa masallarının kökenini Hindistan'da aramışlardır. Bu görüşün son temsilcilerinden Emanuel Cosquin ise, masalların birkaç büyük merkezden dünyaya yayıldığını, Hindistan'ın da bu merkezlerden biri olabileceğini iler sürmüştür. Masalların kökenini, toplulukların ayin ve törenlerinde arayan araştırmacılar da vardır. Sigmund Freud masalları, bastırılmış isteklerin düş biçiminde ortaya çıkması olarak açıklamış, kendisini izleyen Alman halkbilimci Friedrich von der Leyen de masallardaki düş ögesini vurgulayan bir kuram geliştirmiştir. Freud'un yanı sıra Carl Jung ve Bruno Bettelheim gibi, 20. yüzyıl psikologları da masallarda işlenen öğeleri, insanın evrensel arzu ve korkularının ifadesi olarak yorumlamışlardır."⁵⁷

Masalın kaynağı konusunda bir başka görüşe göre masalın Hint mitolojisinden, eski Yunandan, çeşitli kültür ve dinlerden de etkilenecek yayıldığı yolunda görüşler bulunmaktadır. Masal araştırmacıları, masalın asıl kaynağını Aryalara dayandırmaktadır. Masalın kaynağı yaygın bir kanaat olarak Hint olsa da, Arap, İran, Yunan gibi farklı kültürler yoluyla yayılması, onun genel karakterini de etkilemiştir. Masallar Müslüman, Hristiyan, Budist anlatıcılar tarafından her seferinde yeniden şekillenerek adeta milli bir karaktere bürünmüştür.⁵⁸

⁵⁶ Helimoğlu Yavuz. s. 11–15.

⁵⁷ a.g.e. s. 11–15.

⁵⁸ Bilkan. s.13–14.

3. MASALLARIN TÜRLERİ

Masalların da diğer edebi ürünler gibi türleri vardır. Bu türler Helimoğlu Yavuz tarafından şöyle anlatılır: "Milletlerarası Masal Kataloğu'nda masallar şu ana çeşitlere ayrılmıştır:

- 1-Hayvan Masalları,
- 2- Asıl Masallar, Olağanüstü Masallar, Gerçekçi Masallar,
- 3- Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar, Yalanlamalar,
- 4- Zincirlemeli Masallar."⁵⁹

Bilkan'a göre de tasnif konusunda Stith Thompson'a başvurmak mümkündür. "Masal türleri konusunda birçok tasnif yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi Stith Thompson'a ait tasniftir. Thompson'un tasnifine benzer bir tasnifi de Boratav yapmıştır.

- 1- Hayvan Masalları
- 2- Olağanüstü Masallar
- 3- Gerçek Masallar
- 4- Güldürücü Masallar
- 5- Zincirlemeli Masallar"⁶⁰

4. MASALLARIN BİLİMSEL DEĞERİ

Masalların bilimsel değeri var mıdır sorusunu şu alıntı ile cevaplayabiliriz:

"Masal çok yönlü bir kaynaktır. Bu kaynaktan birçok bilimler yararlanırlar. Halk masalları bir ulus için zengin hazinelerdir. Halk uygarlığının eski izlerini

⁵⁹ Helimoğlu Yavuz. s. 11–15.

⁶⁰ Bilkan, s.16.

masallardan kısmen çıkarma imkânı bulunmaktadır. Masal, her şeyden önce dilcilerin yararlandıkları bir kaynaktır. Bundan başka masal, bir toplum bilimci için toplumun kuruluşunu ve ana öğelerini nitelendirmede, halk uygarlığının temellerini araştırmada değerine paha biçilmez bir belgedir."⁶¹

Karl Marx tarihi sadece sınıf çatışması olarak görürken, Grimm kardeşler hayatta olan biten her şeyi tarih olarak kabul ederler.⁶²

"Bu açıdan tarihçi için bir masal, bazı önemli tarihsel olayların aydınlanmasında değerli bir belge olabilir. Çocuk eğitiminde ise masalın önemli rolünü kabul etmemek mümkün değildir. Küçük çocukların dikkatini masallar çok çektiği için, açık bir anlatım, basit ve kısa cümlelerle yazılmış kötü öğeleri atıp, çocuk hayalini işletecek iyi öğelerle güzel masallar hazırlamak, çocuk edebiyatına büyük hizmet olur."⁶³ Masalların çocuğun düş gücünü ve dil becerisini geliştirdiğini, hayata dair çözüm yolları gösterdiğini ve çocukları yaşama hazırladığını bu ifadelerden çıkartabiliriz Bunun yanı sıra birçok masalın şiddet ve kötü örnek içerdiğini ve çocuklara zarar verebileceğini de biliyoruz. Masalların olumsuz sahnelerle sahip olmasına rağmen çocuk eğitimi açısından değerini ve önemini kabul etmemek mümkün değildir. Bu nedenle bu masalları yok saymak yerine bu tür masalları anlatma yönünden başka çözüm yolları bulunmalıdır.

Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisinin XIX sayısında masalların derlenmesi konusunda şu konulara dikkat çekmektedir:

"Masallarımızın şimdiye kadar ancak bir kısmı toplanmıştır. Zaman bu değerlerin aleyhine işlemekte, birçok masallarımızı hafızalarında bütün ince noktalarıyla yaşatan masalcılar, yaşlı insanlar azalmakta ve bu hazineler de onlarla birlikte göçüp gitmektedir. Zararın neresinden dönülse kârdır. Henüz yaşamakta olan masallarımızın derlenmesi zamanı geçmektedir. Bütün fırsat ve olanaklardan yararlanarak, el birliği ile, bilinçli, gösterişsiz, feragatle, yöntemli ve güçlü bir çalışma sonunda bütün masallarımızı toplamak, bugün, yurt bilim ve edebiyatı için zorunlu bir ödevdir"⁶⁴

denilirken Ziya Gökalp de:

⁶¹ **Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisi**, c.XIX, Sayı 207, Aralık 1968, s.453-455.

⁶² Diether RAFF, **Deutsche Geschichte vom alten Reich zur zweiten Republik**, Max Hueber Verlag, München 1985, s.10.

⁶³ **Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisi**, c.XIX, Sayı 207, Aralık 1968, s.453-455.

⁶⁴ **Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisi**, c.XIX, Sayı 207.s.455-457.

“Masalcı masalı kimden almış, o da kimden almış, mümkünse bunları da zincirleme olarak yazmalı ki elde edilen masalın hangi şahıstan alındığı tamamıyla belli olsun. Grimm Kardeşlerce derlenmiş ve büyük bir eser halinde yayımlanmış olan "Alman Masalları", bu alanda önemli bir örnektir”⁶⁵ demektedir.

4.1. Masalın Çocuk Dünyasındaki Yeri ve Önemi

Masal, tüm çocuklar için bir eğitim öğretim aracıdır. Yine Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisinin XIX sayısında bu konu şu şekilde ifade edilmiştir:

"Masal, insandaki çocukluğun sanatıdır. İnsanoğlunun çocuksuluğunu en güzel şekilde masalarda bulabiliriz. Masal çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, geleceğe hazırlayan, gerçeği dolaylı olarak anlatan bir türdür. Hayal dünyasının can alıcı renklerini, ilginç olaylarını, çocuksu bir anlatımla masallar gerçekleştirir. Masalları sembollerden, hayal atmosferinde ayıkladığımızda hayatın kendisi ile karşılaşırız. Yaşayan gerçekliği bilmece gibi sunan masallarla, her yaşta insanın hayata bakışını besleyen sanat kaynaklarıdır.”⁶⁶

Buna bağlı olarak da şunlar söylenebilir. "Masallar çocukluk cennetinin hayal ülkeleridir. Çocuk ruhunu yansıtan en çocuksu tür masaldır. Çocukluğun yüzü hep geleceğe dönüktür. Masallar da geçmişle değil gelecekle ilgilidir. Çocuk hayali masallardan beslenir ve gelişir. Masallar aynı zamanda gerçek hayatı da yansıtır. Masallardan hayalleri ayıkladığımızda gerçekler dünyası daha kolay anlaşılır.”⁶⁷

Eflatun ise masalı şu şekilde değerlendirmektedir. "Masal dünyası, renkli, sihirli bir dünyadır, bir fındikkabuğuna sığar, yedi dünyaya sığmaz! Şu harita üzerinde bir yeri yok, yedi kat yerin dibinde mi desem, yedi kat göğün yüzünde mi? Yedi derya arasında mı desem, Kaf dağının arkasında mı? Bilmiyorum; halkın hayalhanesinde olsa gerek...”⁶⁸

⁶⁵ a.g.e. s.455–457.

⁶⁶ a.g.e. s.113–129.

⁶⁷ Şirin, **Çocuk Edebiyatı**, s.113–129.

⁶⁸ Eflatun, Cem Güney. **Folklor ve Halk Edebiyatı**; Milli Eğitim Basımevi; İst. 1971; s.138.

Eflatun masalı bu şekilde ele alırken Şirin de Masalı şu şekilde tarif eder:

"Çocukluk çağının uzun ve bitmeyen hikâyesi masaldır. Masal, çocuğun yaşadığı karmaşayı çözen, tılsımlı bir anahtardır. Rüya ile hayallerin yoğurduğu masal, çocuk için daha çok yaşanacak olaylar yumağıdır. Akla ve mantığa ters düşmeyen, her şeyin matematik gibi kesin gerçekçi olması anlayışını yansıtan olağanüstülükleri budanmış, hayalleri sürdürülmüş masalları çocukların okumaları isteniyor. Rousseau da, masallar çocukları gerçeklerden uzaklaştırıyor, görüşünü savunarak masalları yasaklamıştı. Çocukluğun en duygulu olduğu, hayaller dünyasında büyüdüğü dönem masal çağıdır. İbrahim Alaettin Gövsa çocuk açısından masalı şöyle değerlendiriyor: "Bir çocuk hiç bir zaman bir karga veya bir tilkinin gerçekten konuşacağına inanmaz. Fakat böyle olağanüstülüklerle ihtiyacı vardır."⁶⁹

Birinci, masal konusunu ele alırken şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Masallar çok eski maziye sahiptirler. İlk insan topluluklarında meydana geldikleri düşünülür. Her zaman her yerde halkla birlikte varlıklarını sürdürürler, insanlığın hayat ve tabiat karşısındaki ortak duygu ve düşüncelerini işlerler. Bugün bir ülkenin herhangi bir yöresinde tespit edilen bir masala, o ülkenin çeşitli bölgelerinde, ufak tefek değişikliklere rastlamak mümkündür. Masallar meydana geldikleri zaman bir kişinin malı iken, yaygınlaştıkça, yöreden yöreye, ülkeden ülkeye geçtikçe ilk söyleyeni unutulur, toplumun malı olur.⁷⁰

Şirin, Maurois'e dayanarak masalı çağımızda çocuk için bir tutku olarak yorumluyor: Bilim ve teknolojinin hâkim olduğu bir çağda doğan çocukların artık masallarla ilgilenmeyeceklerini iddia ediyorlar. Hâlbuki Alain, masal dünyasının çocuğu niçin teşhir ettiğini gayet güzel bir şekilde izah etmiştir. Çünkü masal dünyası çocuğun reel dünyasıdır. Sihirbazlar, periler, cadılar, bütün bunlar onun etrafında yaşamaktadır."⁷¹

4.2. Masallara Karşı Yapılan İtirazlar

Grimm masalları çok fazla şiddet içermesinden dolayı eleştirilmektedir.

⁶⁹ Şirin, **Çocuk Edebiyatı**, s.113–129.

⁷⁰ Necati BİRİNCİ, **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi; Tercüman Gazetesi**; İst; 1985, s. 283.

⁷¹ Şirin, **Çocuk Edebiyatı**, s.113–129.

Rousseau da "Emile" isimli eserinde masalları ve özellikle de La Fontaine'nin Fabl'lerini yasaklamıştır.⁷² Hatta birçok anne baba bu tür masalların çocuklarına kötü örnek olmasından dolayı bu masalların okunmasına karşı çıkmakta hatta bazı aileler tümünden yasaklamaktadırlar. Bu durumda masallarda yer alan bazı sahneler acaba "yazarın görüşünü vurgular mı"⁷³ Yani Grimm kardeşler acaba bunları yaşamışlar mıdır? Kendileri bu anlattıkları yapıda mıdır?

Grimm kardeşler böyle bir sorunun gelebileceğini düşünerek sözlüklerinde ve eserlerinde buna cevap vermektedirler. İki cilt halinde derledikleri masalların, aynen derleyip aktardıklarını ve hiç bir ilave veya değişiklik yapmadıklarını, masalların ağızdan ağıza dolaşan bir söylenti olduğunu, hem eserlerinin önsözünde hem de "sadece kelimeye bakılacak bir sözlük olmayan, aynı zamanda okunabilecek sözlüğünde"⁷⁴ ifade etmektedirler.⁷⁵ Büyük, Bizans'a dayanarak bir masal araştırmacısı ve uzmanı Lüthi de eserinde bu konuyu kaleme aldığını söylemektedir. O da Grimm Kardeşlerin bu masalları derlediklerini ve Grimm masallarının birçok insan tarafından bulunduğunu ifade etmektedir.⁷⁶

Demiray'a göre:

"Geçmişten beri hayali konuların çocuklara verilmesine itiraz edenler çıkmıştır. Bu kişiler hayal gücünün oluşturdıkları konuları çocuklara vermenin onları hayattan ve tecrübeden uzaklaştıracağını, yalan ve kötülük kaynağı olan hayal gücünün gelişeceğini ileri sürmektedirler. Bu fikri savunmuş olanların başında Rousseau bulunmaktadır. Rousseau çocuklara La Fontaine masallarının okutulmasını gereksiz bulur; bu masallardaki fikirlerin çocuk mantığı karşısında gülünç duruma düşeceğini iddia eder."⁷⁷

"Oysa peri masalları ile kendi odasına çekilen günümüz çocuğu arasında sıcak bir yaklaşma başlayabilir. Klasik peri masallarının doğduğu dönemlerde masal

⁷²Rousseau, Jean-Jacques. **Emil**, Çev. Prof.Dr. Hilmi Ziya Ülgen, Ali Rıza Ülgen, Selahattin Güney, İstanbul Türkiye Yayınevi. s.57.

⁷³Baumgärtner, Alfred Clemens: **"Gesellschaftspolitische Tendenzen im modernen Jugendbuch"**, Jahrbuch des Arbeitskreises für Jugendliteratur, Jugendliteratur in einer veränderten Welt, Regensburg, 1975, s.57-58.

⁷⁴Harald WEINREICH, **Ein Bücher Tagebuch**, Frankfurter Allgemeine, 1986, s. 227.

⁷⁵Bkz.Grimm, **Kinder und...** s.34

⁷⁶Adam J.BISANZ- Raymond Trousson. **Elemente Der Literatur**. Alfred Kröner Verlag, Stuttgart, 1980, s.13.

⁷⁷Kemal DEMİRAY, **Türkçe Çocuk Edebiyatı**, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1973, s.23.

kahramanları daha güvenli ortamlarda var olmuşlardı.⁷⁸ "Çocuklukta dinlenen veya okunan peri masalları ile "hayaldeki arkadaş"ın ülkesine bir yolculuk başlar. Çocuk, günlük hayatta görmediği olağanüstü varlıklarla başlayan serüveninde farkında olmadan kendisini masala katar. Çocukluk çağında dinlenen veya okunan peri masalları insan ruhunda ömür boyu silinmeyecek izler bırakır. Çocuğu en trajik tarafından yakalayan peri masalı adeta "hafıza" ya yerleşir.⁷⁹

Masallar halk edebiyatımızın en önemli türlerinden biridir. Günümüzde masal birçok eğitimci tarafından yararlı olarak görülmesine karşın, bazı eğitimciler tarafından şiddet ve korku içermesinden dolayı dışlanmaktadır. Bu gibi değerlendirmelerin, kendi içinde hem haklı hem de haksız yanları vardır. Masal içeriğinde kötü örnek ve şiddet sahnelerinin olması halk edebiyatının en önemli kültür taşıyıcısı olan masal türünü bütünüyle dışlamayı gerektirmez. Bilinçli olarak seçilen masallarla olabilecek kötü örnekler bertaraf edilebilir.

Masallarda şiddet içerikli sahnelerle rastlandığı doğrudur. İleride işleyeceğimiz türden korku sahneleriyle çocukları karşı karşıya getirmenin ve çocuklara bu türden sahneleri yaşatmanın yararlı olduğu düşünülemez. Ancak bilinçli olarak seçilen masalların çocuğun ruhsal gelişimine büyük katkısı olduğu unutulmamalı ve masalların zengin bir kültür taşıyıcısı olduğunu görmezlikten gelinmemelidir.

4.3. Masalların Gerçekleri Yansıtma Özelliği Var Mıdır?

Bunlar sadece masaldır, gerçek değil, gerçek hayatta kendisine bir zemin bulamaz veya yazarın fikrini yansıtmaz, bunlar çocukları etkilemez diye bir görüşe sahip olabilirsiniz. Peter Schneider olaya farklı bir perspektiften bakmaktadır. Schneider'e göre masal "gerçeğe gönderme yapan bir özellik gösterir."⁸⁰ İpşiroğlu da aynı görüştedir.⁸¹ Bir diğer görüşe göre "masalların halk uygarlığının temellerini

⁷⁸ Şirin, **Çocuk Edebiyatı**, s.113–129.

⁷⁹ **a.g.e.** s.113–129.

⁸⁰ Peter SCHNEIDER, **Realistische Kinder-und Jugendliteratur**, Haas Gerhard (Hrsg), Kinder-und Jugendliteratur, Philipp Reclam jun., Stuttgart, 1984, s.37.

⁸¹ Zehra İPŞİROĞLU, **Okumayı Öğretme, Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem Yayınevi, İst. 1990, s.47.

araştırmada, çok önemli bir belge olduğu iddia edilmektedir.”⁸² Grimm Kardeşler de "Kinder- und Hausmärchen isimli masal kitaplarının, dönemin özellikleriyle ilgili değerli bilgileri aktardıklarını" ifade etmektedirler.⁸³ Hatta Doderer’e göre “çocuk kitapları, konularını gerçek yaşamdan alır. Fantastik öğelere yer vermez. Ayrıca çocuğun yaşamı boyunca karşılaşılabileceği sorunları, ele aldığını ifade eder.”⁸⁴ Stammer, Rollenhagen’e dayanarak masallar yaşadığı dönemi yansıttığını ifade etmektedir.⁸⁵ Bu ifadeden de anlaşılabileceği gibi masallar, masalların yazıldığı ve yaşandığı dönemi yansıtmaktadır.

Ancak bu konuda farklı düşünenler de yok değildir. Bazıları dönemin gerçeklerini yansıtır derken bazıları da masalların bir hayal ürünü olduğunu iddia etmektedir. Birinci’ye göre de masallar, halkın ortak şuurunda doğmuş ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, cereyan ettiği yer ve zaman bilinmeyen, normal ya da olağan üstü şahıs veya peri, cin, dev, ejderha gibi yaratıklara ait olağan dışı ve tamamıyla hayal mahsulü birtakım hadiselerin hikâye edildiği sözlü halk edebiyatı ürünleridir.⁸⁶ Yavuz da masalı bir hayal yaratısı olarak tanımlar.⁸⁷ Türk dil kurumunun sözlüğüne göre de masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü, kişilerin başından geçen olağandışı olayları anlatan öykü türüdür.⁸⁸ Türkçe sözlüğe göre masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağandışı olayları anlatan hikâyedir.”⁸⁹ Türk Ansiklopedisine göre de masal, "olayların geçtiği yer ve zaman belirli olmayan, peri ve cin, dev, ejderha ve cadıları, Arap, padişah, vezir gibi kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyelerdir.”⁹⁰ Meydan Larousse’a göre de masal, genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen, konusu hayali, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikâyesidir.”⁹¹ Ana

⁸² Türk Dili, **Aylık Dil Ve Edebiyat Dergisi**, Cilt XIX. Sayı 207 Aralık 1968, s.453–455

⁸³ Karl KUNZE und Heinz OBLÄNDER. **Grundwissen Deutscher Literatur**, Ernst Klett Verlag, Stuttgart 1976, s.33.

⁸⁴ Klaus DODORER, **Lexikon Der Kinder Und Jugendliteratur**, Band 3, Beltz Verlag, Weinheim Und Basel, 1975, s.137.

⁸⁵ Wolfgang STAMMLER, **Deutsche Philologie Im Aufriss**, Erich Schmidt Verlag, Band III. Berlin 1979. s.2683.

⁸⁶ Birinci, s. 283.

⁸⁷ Helimoğlu Yavuz.s. 11-15.

⁸⁸ **Resimli Türkçe Sözlük**. Türk Dil Kurumu; T.T.K. Matbaası, Ankara, 1977; s.395.

⁸⁹ **Türkçe Sözlük**. c.2 s. 992.

⁹⁰ **Türk Ansiklopedisi**. c.23 s.317.

⁹¹ **Meydan Larousse**. c.8 s.425.

Britanica'ya göre masal, "olağanüstü öge, kahraman ve olaylara yer veren öyküdür."⁹² Grimm kardeşler de "masalların ağızdan ağıza dolaşan bir söylenti olduğunu, hem "Kinder und Hausmärchen" eserlerinin önsözünde hem de sözlüklerinde ifade etmektedirler.⁹³ Büyük bir masal ustası olan Boratav'a göre de masal, "nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan, kısa bir anlatı" olarak tanımlamaktadır.⁹⁴

Yukarda yapılan incelemelere ve kaynaklara göre masallar gerçekten uzak anlatılardır. Ancak masallarda gerçek olan bir şey varsa o da içlerinde yer alan konulardır. Yedi kat gökte veya yedi tepe ardındaki ülkenin herhangi bir haritada yer alması mümkün değildir. Ancak üvey annenin kıskançlığı, insanların yalan söylemesi, çıkar ilişkilerinde menfaatine uygun hareket etmesi, uyanık zeka örnekleri göstermesi gibi konular ise masalların ana konularından olup günlük hayatta da sık sık karşılaşılabileceğimiz konulardır. Bu açıdan bakıldığında masallar belki uydurma bir işleyişe hakim olsa da konu bakımından gerçek olduğu kanaati uyandırabilmektedir. Boratav hayal ürünü sözünü, sadece olağanüstü şeyler anlamına almamak gerektiğini ifade eder. Ve masalları, olağanüstü ve gerçekçi masal olarak ikiye ayırır. Masalların anlattığı olayların gerçeğe yakınlık derecesi ne olursa olsun, onların hayal yaratması oldukları izlenimini veren, bir anlatı türüdür.⁹⁵ Yani gerek gerçekçi çocuk kitapları olsun, gerekse masallar olsun bunların konuları kurmacadır. Ancak bu yaşandığı "dönemden izler taşıyor demek değildir."⁹⁶ Kurmaca da olsalar "gerçeklere gönderme yaptığı da bir gerçektir."⁹⁷

⁹² **Ana Britanica.** c.15 s.402.

⁹³ Jacob und Wilhelm, BKZ.GRİMM. Kinder und Hausmärchen, Winkler Verlag, München, 1989. s.34

⁹⁴ Pertev Naili BORATAV, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İst. 1959. s. 80.

⁹⁵ **a.g.e.** s. 80.

⁹⁶ Schneider. s.37.

⁹⁷ **a.g.e.** s.37.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CEZA VE ÇOCUK EĞİTİMİ

Ercan, Çocuk eğitimi ve ceza konusunda şu değerlendirmeyi yapmaktadır. Ona göre: “Çocukların bir işi eksik veya yanlış yapması çok doğaldır. Hatta yararlı olduğunu belirtmektedir. Ona göre çocuklar doğal ve sosyal çevresi ile ilişkilerinde zaman zaman yanlış tepkilerde bulunacaktır. Çocuk birçok şeyi deneye deneye bulup öğrenecektir. Çünkü çevresinin normlarına göre daha henüz yetişmemiştir. Bu nedenle çocuğun suçları karşısında uygulanan ceza, ve baskılar onlarda suç nedenlerini yok etmez. Hatta çocuğun bu eğilimi ile yetişkinlerin tepkileri çatışacak ve çocukta korku ve bunalımlar doğacaktır. Çocuk uygun ortam bulduğu takdirde suç diye kabul ettiğimiz davranışları tekrarlayacaktır.”⁹⁸ Çocukların suç işleme nedenleri, çocuğun iyiyi ve kötüyü birbirinden ayıramadığından anne babanın veya özdeşleştiği kişinin çelişkili davranış örnekleri vermesinden, çocuğun yeterli ilgi ve alaka görmemesinden kaynaklanabilir. Çocuk suçlarından birçoğunun temeli çocukluklarında yatmaktadır. “Yeterince sevgi görmemiş, horlanmış, annesini yeterince emmemiş, korku ve kuşkulara maruz kalmış çocukların suç işlemeye diğer çocuklara göre daha yatkın olduğu ifade edilmektedir.”⁹⁹ Bu durumda yapılması gereken çocuğa yaklaşılmalı, anne baba arasında geçimsizlik varsa giderilmeli, çocukların suç işleme neden ve davranışları incelenmeli ve ona göre önlemler alınmalıdır. “Çocuk bilinçaltı dürtülerinden kurtarılmalıdır. Bu da eğitsel rehberlik ilkelerine göre yürütülmelidir.”¹⁰⁰

1. GRİMM MASALLARINDA CEZA ÖRNEKLERİ

Masalların başlıca hedefleri arasında çocukları doğal yollarla eğitebilmek vardır. Kısmen Grimm masallarında da bu işlevselliğe rastlamak mümkün. “Marienkind”

⁹⁸ Ercan, s. 36–37.

⁹⁹ a.g.e. s. 38–39.

¹⁰⁰ a.g.e.. s. 39.

masallında insanlar ateşlerde yakılmakta,¹⁰¹ “Aschenputtel” masalında başparmaklar kesilmekte,¹⁰² “Rapunzel” masalında gözler oyulmakta,¹⁰³ “Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen” masalında insan kemikleriyle oyunlar oynanmakta,¹⁰⁴ “Die weisse und die schwarze Braut” masalında insanlar zehirli yılanlarla dolu olan kuyulara atılmakta,¹⁰⁵ insanlar çırılçıplak soyularak çivili fiçılara konmakta,¹⁰⁶ “Die zwölf Brüder” masalında insanlar kızgın yağların içine sokulmakta,¹⁰⁷ “Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen” masalında hayvanlar demir çubuklarla vurula vurula öldürülmekte¹⁰⁸ “Des Herrn und des Teufels Getier” masalında hayvanların gözleri oyulmakta,¹⁰⁹ “Die weisse Schlange” masalında atlar kılıçtan geçirilmekte.¹¹⁰ Buna benzer şekillerde “Märchen von der Unke” masalında kurbağalar,¹¹¹ “Das Rätsel” masalında kargalar,¹¹² “Der Teufel mit den drei goldenen Haaren” masalında fareler,¹¹³ “Der singende Knochen” masalında domuzlar¹¹⁴ en şiddetli şekilde öldürülmektedir. Ve bu cezalandırma adına uygulanmaktadır. Suçların muhakkak cezalandırılması gerekiyorsa da bu abartılmadan, ayrıntıya girilmeden ifade edilmelidir. Uzmanlar bu tür davranış ve baskıların çocukların daha çok kendi kabuklarına çekilmelerine, kendilerine karşı güvenin daha da azalmasına sebep olduğunu ifade etmektedirler.¹¹⁵ Çocukların bu derece ağır cezalarla cezalandırılmaları çocuğu sıkar ve boğar.¹¹⁶ Ercan’a göre çocukların bu kadar kurala uymasını beklemek zaten yanlıştır.¹¹⁷ Zulliger’e göre “çocuklar ceza korkusuyla değil, sevgiyle eğitilmelidir”¹¹⁸ çünkü çocuk bilmediklerini öğrenme peşindedir. Eğer çocuk cezalandırılacaksa da içinde bulunduğu ruhsal durum dikkate alınmalıdır. Aksi takdirde

¹⁰¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Marienkind** s.50.

¹⁰² Bkz.Grimm, **Kinder....Aschenputtel** s.162.

¹⁰³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Rapunzel** s.107.

¹⁰⁴ Bkz.Grimm, **Kinder... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen.** s.58.

¹⁰⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse und die schwarze Braut** s.634.

¹⁰⁶ **a.g.e.** s.635.

¹⁰⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die zwölf Brüder** s.84.

¹⁰⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.56.

¹⁰⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Des Herrn und des Teufels Getier** s.659.

¹¹⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse Schlange** s.131.

¹¹¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von der Unke** s.513.

¹¹² Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Rätsel** s.165.

¹¹³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Teufel mit den drei goldenen Haaren** s.196.

¹¹⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der singende Knochen** s.189.

¹¹⁵ Özcan KÖKNEL, **Çağımızın Hastalığı Stres**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1988. s.64.

¹¹⁶ Kağıtçıbaşı. s.200.

¹¹⁷ Ercan. s.36.

¹¹⁸ Hans ZULLINGER, (Çev. Kamuran Şipal), **Suçlu Çocuklar Ve Çocuk Mahkemeleri**, Cem Yayınları, İstanbul.1996. s.25.

birçok eğitimciye göre çocuklar karşılık verebilir.¹¹⁹ Tabiatı buna uygun değilse de yalnızlaşır¹²⁰ bu sefer de içe döner.¹²¹

Cezalar birçok yönden çocukları birçok tehlikeden koruduğu için¹²² aşırı olmama koşuluyla savunulabilir. Ancak birçok uzmana göre "içinde bulunduğumuz psikolojik durum da çocuklara verilen cezaları etkileyebilmektedir. Yani kızginken, sinirli bir durumdayken ya da başka bir konuya canımız sıkılmışken daha az hoşgörü sahibi olmamız ve bunun sonucu olarak da çocuğumuzun bazı davranışlarını olduğundan fazla görmemiz büyütmemiz mümkündür."¹²³ Belki de yapılması gereken şey, çocuk eğitimini ceza üzerine kurmamaktır. Çünkü ceza, o anda var olan soruna çözüm getiriyormuş gibi görünse de, uzun vadede daha büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

2. GRİMM MASALLARINDA SUÇSUZ YERE VERİLEN (ÖLÜM) CEZALARI

Fantastik çocuk öykülerinden olan Pinokyo gibi çocuk kitaplarında, çocuklar öğütleri dinlemezlerse başlarına ne denli kötülüklerin geleceği işlenmektedir.”¹²⁴ Grimm kardeşlerin “Frau Trude” masalı da bunlardan biridir. “Frau Trude” masalındaki kız çocuğu sırf merak ettiğinden dolayı ocağa atılıp yanarak ölümle cezalandırılır.¹²⁵ Bu tür cezalandırma yöntemlerini Kabacalı son derece sakıncalı bulmaktadır.¹²⁶ Bir başka masalda bir kral bencilliğinden dolayı on iki oğlunu da suçsuz yere öldürtmek ister.¹²⁷ Aynı masalımızın bir başka sahnesinde kahramanımız yakılarak öldürülmek istenir.¹²⁸ Grimm masallarının, belki de en bilineni Hänsel ve Gretel masalıdır.¹²⁹ Bilindiği gibi anne babası Hänsel ve Gretel'i kendi menfaatleri uğruna ormana ve ölüme terk eder. Onlar da bilmeden pastadan ve çikolatadan oluşan cadının evinden yemeye başlarlar.

¹¹⁹ Ercan. s.36.

¹²⁰ Freund, Winfried. **Deutsche Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart**, Inter Nationes, Bonn 1996, s.11-12.

¹²¹ Yavuzer. s.56.

¹²² Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları** s.84.

¹²³ a.g.e. s.56.

¹²⁴ Collodi, Carlo, **Pinokyo**, Çev.: Gönül Suveren, Altın Yayınları, İstanbul 1990. s.32-37.

¹²⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Frau Trude** s.246

¹²⁶ Kabacalı, Alper : (Editör), Gülten Dayıoğlu - **30 Yıl Çocuklarla Soluk soluğa**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1993.s.53.

¹²⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die zwölf Brüder**. s.80.

¹²⁸ a.g.e. s.84.

¹²⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.116.

Cadı onları tutsak edene kadar iyi davranır. Onlar da Groszer'in ifade ettiği gibi "iyiyi umut ettiklerinden"¹³⁰ bu tuzağa düşerler. Lüthi'ye göre "Hänsel ve Gretel masalı güçsüzün güçlüyü yendiği bir motiftir.¹³¹ Çünkü kendi yöntemlerine göre cadıyı öldürmüşlerdir. Suçu olmadan ölümle karşılaşılana bir başka masalda ördek yüzüğü yem sanıp yediği için boğazı kesilerek öldürülür.¹³² Bir başka masalda bir kardeş, kendi kardeşini kıskandığından dolayı öldürür.¹³³ Suçsuz yere ölümle sonuçlanan ve nedeni kıskançlık olan bir başka masalda, kız ve oğlan kardeş evdeki kötü şartlardan dolayı evi terk ederler. Ancak üvey annesine bu yetmez ve kıskançlığından onları ormanda öldürmeye teşebbüs eder.¹³⁴ Üvey anne sorunu ve kıskançlık konusu Pamuk Prenses masalında benzer bir şekilde geçmektedir.¹³⁵ Bir başka masalda ise kahraman eşi öldüğünden dolayı aynı mezara konarak ölüme terk edilir.¹³⁶ Bir başka örnekte ise küçük kardeş sırf ablasına yardım ederken iftiraya uğradığı için yılan ve çıyanların dolu olduğu bir kuyuya atılarak öldürülür.¹³⁷

Wild'e göre ölüm masallarda zaten hep vardır.¹³⁸ Ayrıca çocuk yazınında da çok fazla karşımıza çıkmaktadır. Hatta Donnelly'nin eserinde yer alan kız çocuğu dedesine: "madem ölen Allah'a kavuşuyor diyorsunuz, iyilerin yanına gidiyor diyorsunuz, peki neden ağlıyorsunuz"¹³⁹ diyerek bu konuda haklı gerekçesini sunmaktadır. Ölümün bu kadar şiddet içerikli verilmesi çocuk eğitimi açısından sakıncalar doğurabilir. Çocuk masalla birlikte hem eğlenir hem de öğrenir ve masal da işlevini bu sayede yerine getirmiş olur. Bilmeden işlenen hataların veya suçların, bir çocuk yazınında ağır bir şekilde cezalandırılması bilimsel açıdan uygun görülmez.¹⁴⁰ Çünkü çocuklar bu tür ağır cezalardan bir şey öğrenemez.¹⁴¹ Berktin'e göre çocuklara kesinlikle maksadını aşan

¹³⁰ Freund. s.6.

¹³¹ Bisanz. s. 12.

¹³² Bkz.Grimm, **Kinder.... Die Weisse Schlange** s.130.

¹³³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der singende Knochen** s.189.

¹³⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Brüderchen und Schwesterchen** s.100.

¹³⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Schneewittchen** s.298.

¹³⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die drei Schlangenblätter** s.127.

¹³⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse und die schwarze Braut** s.634.

¹³⁸ Reiner WILD, **Geschichte Der Deutschen Kinder-Und Jugendliteratur**, J.B.Metzler Verlag, Stuttgart, 1990, s.341.

¹³⁹ Richard, Bamberger. **Die Barke**, Ferdinand Berger & Söhne Buchdruckerei, Horn, Österreich, 1979, s.164-174.

¹⁴⁰ Ercan. s.36.

¹⁴¹ a.g.e. s.36.

cezalar vermemeli ve verilebilecek cezalar da iyi düşünölmelidir.¹⁴² Bu gibi şiddet sahneleri birçok yazara göre çok kötüdür.¹⁴³ Bunu dile getirenlerden biri de Şirin'dir. Ona göre eserler "çocukların şiddet duygularını kamçılama dan ve şiddet ortamından uzak ortamlar hazırlanmalıdır",¹⁴⁴ çünkü "çocuklar için her şey gerçektir."¹⁴⁵ Ancak şiddet konusunda farklı düşünenler de yok de ğil. Lorenz ise "şiddet sahneleri olmalı ki, çocuk iyiyi ön plana çıkarabilsin"¹⁴⁶ der. Lüthi "eserlerde yer alan bazı sahneler olduğundan sert görünmektedir"¹⁴⁷ demesine rağmen bize göre bu ceza yöntemi çok sert ve zalimce ifade edilmiştir. Masallarda yer alan cezalandırma yöntemi Kabacalı'nın da dedi ği gibi hiç de masala uygun bir son de ğildir.¹⁴⁸ Çünkü çocuklar bu olanları gerçek sanabilir.¹⁴⁹ Genel kesimde şöyle bir kanı vardır, kim bir suç işle miş se cezasını çekmelidir. Masadaki kahraman masalın sonunda ölecek se bile, abartmadan, birilerine kötü örnek olmadan, farklı bir üslûpla verilmelidir.¹⁵⁰ Bu masal örneklerinden de görölebilece ği gibi masallarda suçlar yukarda ifade etti ğimiz türden fantastik çocuk yazınından, çok daha farklı bir şekilde cezalandırılmaktadır. Fakat bizler bu masallarda yer alan çocukların da aynı fantastik çocuk yazınındaki Pinokyo gibi cezalandırılmasını isterdik. Çünkü Pinokyo'da bu kadar sert bir üslup kullanılmamıştır. Bunun ayrıca çocuk bilinci açısından da daha yararlı oldu ğu ifade edilebilir.¹⁵¹

2.1. Grimm Masallarında Ceza Olarak Evden Kovulma

Grimm masallarında göze çarpan bariz cezalardan biri de çocukların evden kovulma cezalarıdır. Masallarımızda bu iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ya anne baba çocuklarını istemezler ve evi terk etmesini isterler ya da masal kahramanı bir kahramanlık yapmak için evi terk eder. Bizim ise üzerinde duracağımız konu daha çok evden de ğişik nedenlerden dolayı kovulma cezalarıdır.

¹⁴² Berktin. s.73.

¹⁴³ Kemal DEMİRAY, **Türkçe Çocuk Edebiyatı**, Milli Eğitim Basımevi, İst, 1973, s.23–24.

¹⁴⁴ Şirin, **Kuşatılmış...** s.95.

¹⁴⁵ Meriç. **Küçük...** s.28

¹⁴⁶ Schaufelberger. s.148.

¹⁴⁷ Lüthi, **Märchen Sammlung**, s. 1.

¹⁴⁸ Kabacalı. s.53.

¹⁴⁹ Meriç. **Küçük...** s.28

¹⁵⁰ Güneş s.66–67.

¹⁵¹ Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları** s.226.

Evden kovulma ile ilgili vereceğimiz ilk örnek Grimm kardeşlerin “Die Weisse Schlange” masalında anne baba bir kargadır. Anne babası artık kargalarını beslemek istemez ve yavrularını yuvadan atarak ölüme terk ederler.¹⁵² Yine zalimce ölüme terk edilen evden atılma ile ilgili bir diğer masalımız ise Hänsel ve Gretel masalıdır. Hänsel ve Gretel’in anne babası onları ölmeleri için ormana terk ederler.¹⁵³ Hatta ilkinde başarılı olamazlar daha sonra tekrar ormana terk ettiklerinde çocuklar ormanda kalır ve kaybolurlar. Bir diğer masalımız “Die zwölf Brüder”¹⁵⁴ masalıdır. Bu masalda bir kralın on iki oğlu vardır. Ülkesinin parçalanmadan kendisine kalması için oğullarını öldürtmek ister. Hatta bunun için 12 tabut ve 12 kefen bile daha önceden hazırlatır. Çocuklar can korkusuyla evden ayrılmak zorunda kalırlar.¹⁵⁵ Bir başka evden kovulma sahnesi içeren bir diğer masalda baba oğlundan ne kadar nefret ettiğini ifade ederek evden kovar.¹⁵⁶

Herfurtners bu tür çocukları öykülerinde fazlalık¹⁵⁷ diyerek tarif eder. Kästner de kendi öyküsünde masaldaki çocuklar gibi önem verilmeyenleri "missgeburt" (hatalı üretim)¹⁵⁸ diye tarif eder. Çocuk yazınında bu tip sahnelerle fazlasıyla rastlanmaktadır. Herfurtners’in eserindeki Hänschen, Pressler’in “Goethe in der Kiste”deki¹⁵⁹ Simone gibi çocuklar hep askıntı olarak görülmektedir. Oysa bu eserlerin tam tersine Avrupa Konseyinin katkısıyla yayımlanan ve Sargın’ın ortaya koyduğu bir rapora göre 0–6 yaşlarındaki çocukların kesinlikle aile ortamında büyümesi gerektiği yöndedir.¹⁶⁰ Ayrıca Rousseau Emil isimli eserinde de “çocuk bu yaşlarda sadece anne himayesinde olmalı ve annenin elinde yetişmelidir” demektedir.¹⁶¹ Çocuk psikologları, çocuğun ruh sağlığı için, annenin sürekli ve kesintisiz bir şekilde doğumdan başlayarak en az 2–3 yıl boyunca, bebeğinin bakımını üstlenmesini tavsiye etmektedir.¹⁶² Ama buna rağmen 1994 yılı itibarıyla çocuk yuvalarındaki çocuk sayısı azımsanmayacak düzeydedir.¹⁶³

Focus dergisinin bir değerlendirmesine göre: Anne bebeğinin doğumunun daha ilk gününden başlayarak, fizyolojik olarak çocuğuna içten gelen bir sevgi, şefkat ve

¹⁵² Bkz. Grimm, **Kinder.... Die Weisse Schlange** s.131.

¹⁵³ Bkz. Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.116.

¹⁵⁴ Bkz. Grimm, **Kinder.... Die zwölf Brüder** s.80.

¹⁵⁵ a.g.e. s.80.

¹⁵⁶ Bkz. Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.53.

¹⁵⁷ Freund. s. 10.

¹⁵⁸ Bamberger. s.27-32.

¹⁵⁹ Freund. s.11-12.

¹⁶⁰ Nurten SARGIN, **Çocuklarda Ruh Sağlığı**, Nobel Yayın ve Dağıtım, Ankara, 2001, s.37.

¹⁶¹ Rousseau, **Emil**. s.57.

¹⁶² Faruk, BEŞER. **Kadınların Çalışması ve Sosyal Güvenliği**, İstanbul 1991; s. 65.

¹⁶³ StBA; **Im Blickpunkt: Frauen in Deutschland**; Metzler- Poeschel Verlag; Stuttgart; 1998; s. 124.

yakın ilgi göstermektedir. Kadınlarda özellikle doğumdan sonra farklı bir boyutta ortaya çıkan çocuk sevgisi genelde fitrata ve içgüdüye bağlanmaktadır. Bunun yanında doğumun ve emzirmenin de etkisiyle çocuk sevgisi annede fizyolojik olarak daha da gelişmekte ve bu itibarla, anne çocuğuna bakma hususunda daha sabırlı olmaktadır."¹⁶⁴

Annenin bu sevecen davranışı, bebeğin huzurlu ve güvenli büyümesini sağladığı gibi, bu ilginin uzun süre devam etmesi, özellikle ilk beş yıl çocuğun fiziki, ruhi ve duygusal gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir."¹⁶⁵ Dolayısıyla bu şekilde davranmayan ve iş hayatından dolayı, çocuğuna fazla zaman ayıramayan, kadın neredeyse 24 saat görevdedir.¹⁶⁶ Kadın bundan dolayı yani yoğun çalışmasından dolayı çocuğuna sert davrandığı¹⁶⁷ gibi aşırı baskı uygulaması sonucunda da çocuğunun ya korkak ya da saldırgan olmasına sebep olur.¹⁶⁸ Rattner bu şekilde yetişen çocukların saldırgan ve topluma uyum sağlamayan davranışlarda bulunduklarını ifade etmektedir.¹⁶⁹ Kağıtçıbaşı aile sevgisinden uzak yetişen çocukların şayet kendilerine merhamet edilmemişse, kendilerine merhamet duygusu öğretilmemişse, başkalarına merhamet etmesi beklenmemesi gerektiğini ifade etmektedir.¹⁷⁰ Bunun gibi hasletler, çevrenin etkisinden dolayı değilse, genellikle aile terbiyesi ve şefkatinin yeterli olmamasından, aşırı baskıdan¹⁷¹ kaynaklanmaktadır. Genelde ilgi, sevgi ve merhametten uzak çevrelerde yetiştiklerinden, bunları unutmaya dahi çalışsalar unutamazlar. Çünkü artık bunlar bilinçaltına yer etmiştir.¹⁷² Ve onlar da bunlardan dolayı gayet doğal olarak merhamet duygularından uzaktırlar.¹⁷³

Çocuklar bu tür ceza uygulayıcılarından dolayı da olsa uzaklaşır¹⁷⁴ ve uygulayandan gizli gizli nefret ederler.¹⁷⁵ Bu nedenle çocuklar hayatta lazım olabilecek ilk tecrübeyi evden anne babadan almaları gerekirken, bunu dışarıda aramaktadırlar. Bunun da doğal sonucu olarak, çocuklar şiddet yanlısı olmakta ve her işlerini birçok

¹⁶⁴ **Focus**; Nr.19;1996; s. 134–137

¹⁶⁵ Fitzhugh DODSON, (Çev. Belirtilmemiş) **Çocuğunuzu Tanıyor Musunuz?**, Denge Yayınları, İstanbul, 1997, s. 21–22

¹⁶⁶ **a.g.e.** s. 9.

¹⁶⁷ Yavuzer. s.56.

¹⁶⁸ **a.g.e.** s.57.

¹⁶⁹ Rattner, Josef; **Agression und menschliche Natur**; Fischer-Verlag; Berlin; 1969; s. 143.

¹⁷⁰ Kağıtçıbaşı. s.200

¹⁷¹ Köknel.**Çağımızın...**, s.64

¹⁷² Salzmann. s.49-50

¹⁷³ Kağıtçıbaşı. s.200

¹⁷⁴ **a.g.e.** s.200.

¹⁷⁵ Yavuzer. s.93.

masalda olduğu gibi ailelerinden gördükleri gibi şiddet uygulayarak¹⁷⁶ halletmeye çalışmaktadırlar.¹⁷⁷

Baskı altında yetişen çocuklar sürekli baskı altında tutulduğundan dolayı kendilerinin isteyip de, ailelerinin izin vermediği hiç bir şeyi yapamazlar.¹⁷⁸ Dolayısıyla çocuklar içe kapanık olmaktadır. Bu kişilerde yanlış yaparım korkusu ön planda olduğundan dolayı, yapacakları işlerde hiç riske girmezler.¹⁷⁹ Bu insanlar çocukluklarında sürekli bu şekilde dayakla veya hakaretle aşağılandığından, daha sonraki yıllarda bu duyguyu üzerinden atamazlar.¹⁸⁰

2.2. Grimm Masallarında Hayvanlara Verilen Cezalar

Birçok edebi eserde ve fantastik yazınında hayvanlar yer almaktadır. Fabllarda sadece hayvan kahramanlar konu edilmektedir. Fabllarda olduğu kadar olmasa da masallarda da hayvanlar yer almaktadır. Bilkan'a göre: "Masallarda kahraman olarak hayvanların tercih edilmesinin birçok sebebi vardır. Bunların en önemlisi, hayvanların birçok yönüyle insan tiplerine örnek olabilmeleridir. Bilindiği gibi tilki kurnazlığı, aslan gücü, eşek ise aptallığı temsil eder. Tabii olmayan tek yönleri ise insanlar gibi konuşmalarıdır."¹⁸¹ Eserlerde hayvanların yer alması çok eskilere dayanmaktadır. Ama buna rağmen hala güncelliğini korumaktadır. Bunlardan biri Janosch'un "Der Wettlauf zwischen Hase und Igel" parodisidir."¹⁸² "Bu eserde küçük ve zayıf ama özgüveni olan kirpi kazanmaktadır. Janosch zayıf olanla aslında çocuğu temsil etmektedir."¹⁸³ Buna benzer birçok çalışma yapılmıştır. Yani hayvanlar örneklenerek insanlara ders vermeye çalışılmaktadır. Bunun tam tersi de olabilmektedir. Yani eserde insanlardan yola çıkılarak hayvanların hakkı korunmakta ve insanlara ders verilmektedir.¹⁸⁴

¹⁷⁶ Bkz. Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.56.

¹⁷⁷ Kağıtçıbaşı. s.200.

¹⁷⁸ a.g.e. s.200.

¹⁷⁹ Berklin. s.53.

¹⁸⁰ Yavuzer. s.41.

¹⁸¹ Bilkan. s.86.

¹⁸² JANOSCH, **Der Wettlauf zwischen Hase und Igel**, Dressler Verlag, Hamburg, 1980.

¹⁸³ Schaufelberger. s. 24–25.

¹⁸⁴ Freund. s.13-15.

Timms'in "Rennschwein Rudi Rüssel" eserinde hayvanlar insanlara unutulmuş insanlığı öğretmekte ve insanlığa hayat vermektedir.¹⁸⁵

Görüldüğü gibi birçok çalışmada hayvanlarla birlikte yaşanabilirlik konu edilirken, Grimm Kardeşlerin birçok masalında hayvanları acımasız bir şekilde ceza ile karışık, öldürülmektedir. Aslında birçok masalda hayvanlar, masal kahramanlarına olağanüstü konularda yardım yaparak iyilik yapmaktadır.¹⁸⁶ Buna Grimm masallarında da rastlamamız mümkün. "Külkedisi" masalında güvercinler tahılları ayırarak,¹⁸⁷ "Beyaz Yılan"¹⁸⁸ masalında ise yılan hayvanların dilini anlama kabiliyetini vererek insanlara yardımcı olurlar. Birçok masalda hayvanlarla birlikte yaşanabilirlik anlatılırken, Grimm masallarında bu sahneler oldukça az sayıdadır. Grimm masallarında hayvanlarla ilgili genel görüntü hayvanların acımasız bir şekilde ceza ile karışık, öldürülmeleridir. Zalimce uygulanan cezalardan birinde ördeğin başı kılıçla kesilir "...nahm er sein Schwert und hieb ihr en hals durch" ve bu aynen anlatılır.¹⁸⁹ Ördeğin başının koparıldığı bir başka masalda ise ördek yanlışlıkla bir yüzük yutar ve bunun bedelini hayatıyla öder. "Die weisse Schlange" masalında hizmetkâr ördeğin boynundan tuttuğu gibi aşçıya götürür ve ördeği boğazlamasını söyler ve o da ördeğin boğazını keser.¹⁹⁰ Bu masaldaki ördek yüzüğü iyi bir yem sanıp yutmuştur ve yanılmasının bedelini hayatıyla ödemiştir. Masalların çoğunda bilmemek kesinlikle mazeret olmadığı ve bedelinin çok ağır olduğu açıkça gösterilmektedir. Bu masalda asıl varmak istediğimiz nokta masalların çok ayrıntılı bir şekilde anlatılmasıdır. Ördeği kesme manasında "schlachten" ifadesi çok sert bir eylemdir. Yani Türkçeye çevrildiğinde en sert hali "boğazlamak" olarak çevrildiğinde dahi "schlachten" eyleminin yerini anlam olarak alamamaktadır. Bir başka masalda, masalımızın kahramanı olan çocuk önce kedileri mengeneyle sıkıştırır ve daha sonra eline geçirdiği demir çubukla, kedileri vura vura öldürür.¹⁹¹ Bir başka masalda ise keçinin gözleri oyulur¹⁹² Bir başka masalda ise binek atı hiç sebepsiz yere kılıçlanarak öldürülür¹⁹³ Buna benzer şekillerde

¹⁸⁵ a.g.e. s.12-13.

¹⁸⁶ Schaufelberger s.30

¹⁸⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Aschenputtel** s.156-157.

¹⁸⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse Schlange** s.131.

¹⁸⁹ Bkz.Grimm, **Kinder....Die weisse und die schwarze Braut** s.635.

¹⁹⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse Schlange** s.130.

¹⁹¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.56.

¹⁹² Bkz.Grimm, **Kinder.... Des Herrn und des Teufels Getier** s.659.

¹⁹³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse Schlange** s.131.

kurbağalar,¹⁹⁴ kargalar,¹⁹⁵ fareler,¹⁹⁶ domuzlar¹⁹⁷ en ince detayına varana dek ölüm şekilleri anlatılmaktadır.¹⁹⁸ Bir başka ceza konusunun ön plana çıktığı masalımız ise Külkedisi masalıdır. Ancak burada hayvanlar ceza gören değil adalet dağıtan roldedir. Masaldaki güvercinler iki kız kardeşin gözlerini oyarlar ve kör olmalarına sebep olurlar.¹⁹⁹ Hayvanların elinden adalet dağıtılan bir başka masalımız ise "Der Wolf und die sieben jungen Geisslein"²⁰⁰ masalıdır. Bu masalda da anne keçi adalet adına kurdu öldürmektedir. Buna benzer masal örneklerini artırmamız gayet mümkün ama bizim asıl varmak istediğimiz husus ise küçük çocukların hayalleri, düşünme biçimi büyüklerinkinden çok farklı olduğudur.²⁰¹ Hayvanlar her iki durumda da kötü gösterilmekte ve buna karşılık hak ettikleri cezalar en acı şekliyle anlatılmaktadır. Çocuklar okunanları gerçekmiş gibi algılarlar, hatta hayal güçlerine dayanarak dünyayı değiştirir ve değiştirdikleri dünyanın hayallerinde yaşattıkları dünyaya tıpatıp uyduğuna inanırlar. Kafalarındaki düşler doğrultusunda dünyayı değiştirip, ona değişik bir gözle bakma yeteneğine sahiptirler. Bu nedenle çocukların zihinlerinde bahsetmiş olduğumuz masal örnekleri ister istemez izler bırakmaktadır.²⁰² Bizim de varmak istediğimiz nokta budur. Yani bunu dinleyen çocukların bu tür masallardan etkilenerek iç dünyalarında bunları tekrar yaşayarak bilinçaltına atmalarıdır.²⁰³ Bu tür korkular çocukların içlerindeki hayvan sevgisini yok edebilir.²⁰⁴ Ve sonuçta çocukların bu hayvanlardan korkmasını sağlayabilir.²⁰⁵ Oysa "ne insanlar ne de hayvanlar sevgisiz yaşayamazlar."²⁰⁶ Çocuklarımıza bunu kavratmalıyız. Çocuklarımıza hayvanlarla birlikte yaşanabilirliği kavratıp, öğretmeliyiz. Çocuklarımıza özellikle hiç bir canlının fazlalık olmadığı²⁰⁷ onlarla da yukarıdaki birçok hayvan öykülerinde olduğu gibi iyi dostluklar kurulabileceği kavratılmalıdır.

¹⁹⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von der Unke** s.513.

¹⁹⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Rätsel** s.165.

¹⁹⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Teufel mit den drei goldenen Haaren** s.196.

¹⁹⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der singende Knochen** s.189.

¹⁹⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der singende Knochen** s.190.

¹⁹⁹ Bkz.Grimm, **Kinder....Aschenputtel** s.164.

²⁰⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Wolf und die sieben jungen Geisslein** s.65.

²⁰¹ Ercan s.35.

²⁰² Hüseyin, Peker, **Çocuk ve Suç**, İstanbul, 1994, s. 30.

²⁰³ Freud, Sigmund. Çev. Emine Sarioğlu. **Davranış Bozuklukları ve Tedavisi**, Düşünene Adam Yayınları, İstanbul 1993, s.24.

²⁰⁴ Bamberger. s.295-299.

²⁰⁵ Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları** s.99.

²⁰⁶ Freund. s.13-15.

²⁰⁷ a.g.e. s.10.

2.3. Grimm Masallarında Olumlanan Ceza

Bazı durumlarda ceza uygulanan kişi tarafından olumlanmaktadır. Rousseau dahi her şeyi tabiata bırakan bir düşünür olarak Emil isimli eserinde ara sıra sert cezaların verilmesini savunur durumdadır.²⁰⁸ Tabii ceza denince akla hemen Kağıtçıbaşı'nın ifadesiyle dayak gelmemelidir.²⁰⁹ Çünkü küsmek, sert bir ifade de, dayak kadar önemli bir şiddet aracıdır.²¹⁰ Ancak bunun yanı sıra bazı cezalar bunlar arasında fiili şiddet, korkutma, tehdit, hakaret çocukları aşırılı olmama koşulluyla birçok davranışlardan birçok tehlikelerden alı koymaktadır.²¹¹ Grimm masallarında da ceza unsuru çok fazla kullanılmıştır. Bu cezaların bir kısmı olumlanırken çoğunluğu olumlanmamaktadır. Ama bizler sakıncalarından dolayı daha çok olumlanan ceza üzerinde durmaya çalışacağız.

Cezanın olumlandığı masallardan biri “Die klugen Leute” masalıdır. Bu masalda ticari anlaşmazlık nedeniyle karısı kocasının fiili şiddet teşebbüsünü olumlamaktadır.²¹² Fiili şiddetin olumlandığı bir başka masal ise “Der arme Junge im Grab” masalıdır. Bu masalda çocuk babasına göre suç olan bir neden dolayısıyla, babası tarafından uygulanan fiili şiddeti olumlamaktadır.²¹³ “Der Teufel mit den drei goldenen Haaren” masalında tehdit olumlamaktadır.²¹⁴ “Frau Trude” masalında anne-babanın korkunç sözleri olumlanmaktadır.²¹⁵ Korkunun olumlandığı bir başka masamız da Hänsel ve Gretel masalıdır. Bu masalda cadının söylediği korkunç sözleri olumlamaktadır.²¹⁶ “Der Gevater Tod” masalında korku olumlanmaktadır.²¹⁷ “Rapunzel” masalı da bunlardan biridir. Masaldaki baba büyücünün korkutucu sözlerini olumlamaktadır.²¹⁸ Korkunun olumlandığı bir diğer masal ise “Katze und Maus in Gesellschaft” masalıdır. Bu masalda kedinin tehdidi, fare tarafından olumlamaktadır.²¹⁹ Korkunun olumlandığı bir

²⁰⁸ Rousseau. **Emil**.

²⁰⁹ Kağıtçıbaşı. s.201.

²¹⁰ a.g.e. s. 201.

²¹¹ Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları** s.84.

²¹² Bkz.Grimm, **Kinder....Die klugen Leute** s.510.

²¹³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der arme Junge im Grab** s.752.

²¹⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Teufel mit den drei goldenen Haaren** s.196.

²¹⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Frau Trude** s.246

²¹⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.123.

²¹⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Gevater Tod** s.248.

²¹⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Rapunzel** s.105.

²¹⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Katze und Maus in Gesellschaft** s.46.

diğer masal “Die weisse Schlange” masalıdır.²²⁰ “Hänsel und Gretel” masalında hakaret ve tembellik,²²¹ “Die klugen Leute” masalında aptallık olumlamaktadır.²²² Aptallığın olumlandığı bir başka masalımız ise “Der gute Handel” masalıdır.²²³

Masallarımızda görüldüğü gibi birçok ceza birçok yönüyle olumlanmaktadır. Ancak sebep sonuç ilişkisine bakıldığında ise birçok eğitimcinin de ifade ettiği gibi bu tür cezaların çocukları geçici bir süre uslu durmasına neden olduğu yöndedir.²²⁴ Çocuk yalnız kaldığında bizlerin yine kusur veya hata kabul ettiğimiz şeyleri yapabilir.²²⁵ Çünkü çocuk bunun doğru veya yanlış olduğunu kavramamıştır.²²⁶ Çocuklar genelde bilinçsiz olarak büyüklerini taklit eder.²²⁷ Belli bir yaşa geldikten sonra bu taklit daha da bir bilinçli yapılmaktadır.²²⁸

Bu tür rahatsızlıkları aslında birçok çocuk yazarı dile getirmektedir. Bunlardan biri de Nöstlinger'dir. Nöstlinger “Streng-Strenger-Am Strengsten” eserinde çocuklar öğretmeninin notla baskısına maruz kalırlar. Eserdeki çocuklar da bu nedenle olmayacak sahtekârlıklara başvururlar.²²⁹ Köknel bu tür davranış ve baskıların çocukların daha çok kendi kabuklarına çekilmelerine, kendilerine karşı güvenin daha da azalmasına sebep olduğunu ifade etmektedir.²³⁰ Verilen cezaya çocuklar karşılık verebilir.²³¹ Tabiatı buna uygun değilse de yalnızlaşır²³² bu sefer de içe döner.²³³

Birçok uzmana göre “içinde bulunduğumuz psikolojik durum da çocuklara verilen cezaları etkileyebilmektedir. Yani kızgınken, sinirli bir durumdayken ya da başka bir konuya canımız sıkılmışken daha az hoşgörü sahibi olmamız ve bunun sonucu olarak da çocuğumuzun bazı davranışlarını olduğundan fazla görmemiz büyütmemiz mümkündür.”²³⁴ Uzmanlara göre birçok aile bu tür şiddet olaylarından sonra hata yaptığını, kusurlu davrandığını anlar ama olan olmuştur.²³⁵ Çocuklar bunu görürler ve

²²⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse Schlange** s.132.

²²¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.122.

²²² Bkz.Grimm, **Kinder....Die klugen Leute** s.509.

²²³ Bkz.Grimm, **Kinder....Der gute Handel** s.73.

²²⁴ Doğan CÜCELOĞLU, **İçimizdeki Çocuk**, Remzi Kitabevi, İstanbul. 1991, s.79.

²²⁵ Ercan. s.36.

²²⁶ **a.g.e.** s.36.

²²⁷ Kağıtçıbaşı. s.200.

²²⁸ Ercan. s.46-47.

²²⁹ Bamberger. s.238-245.

²³⁰ Köknel.**Çağımızın....** s.64.

²³¹ Ercan. s.36.

²³² Freund. s.11-12.

²³³ Yavuzer. s.56.

²³⁴ **a.g.e.** s.56.

²³⁵ Turan. . s.83.

anne babaların, bu haksız çıkışlarına kimisi ya, tepinerek ya da bir şekilde isyan ederek karşı koyarlar.²³⁶ Bu gücü kendilerinde bulamayanlar da öçlerini, ya kardeşlerinden ya da başkalarından alırlar. İçeride dönük, kendilerine karşı güvenleri olmayan, çekingen çocuklar üzerinde, cezanın çok olumsuz etkisi vardır.²³⁷ Bu ortamda yetişen çocuklar “büyüklerine koşulsuz boyun eğmektedir.”²³⁸ Hänsel ve Gretel masalında olduğu gibi. Bu masalda anne ve baba çocuklarına emrederler ve onlar da bunu koşulsuz tutmak zorundadırlar.²³⁹ Bu tür davranışlar anne babanın çocuğu ile arasına mesafe koyar.²⁴⁰ Bu arkadaşlar açısından da geçerlidir. Çocuk, hayatı deneme yanılma yoluyla öğrendiğinden²⁴¹ dolayı bazı olayları kavraması bir hayli zaman almaktadır. Bizlerin bu aşamada yapmamız gereken ise Şirin'in deyiimiyle "şiddet bizi içine almadan"²⁴² çocuklarımıza yanlışlarına dikkat çekerek doğruları göstermektir.²⁴³

²³⁶ Yusuf GÜNDÜZ, **Çocuğun Kişiliği Ve Başarı Ortamı**, Karınca Matbaacılık, İzmir, 1974, s.71.

²³⁷ Ercan. s.36.

²³⁸ Dodson. s.276.

²³⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.118.

²⁴⁰ Turan. s.85.

²⁴¹ Ercan. s.35.

²⁴² Şirin, **Kuşatılmış...** s.95.

²⁴³ Ercan. s.35–36.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Sargın, Gürün'e dayanarak çocuğun yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi ve dış dünyaya açılma çabalarının sevecenlik ve anlayış içinde gerçekleştirebilmesi için bir aileye gereksinim duyacağını belirtmektedir.²⁴⁴ Çocuğun aile üyeleriyle olan ilişkileri, çocuğu diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı davranışların temelini oluşturduğu ifade edilmektedir.²⁴⁵ Ercan'a göre:

“Çocuklar gelişimlerini tamamlamadıkları ilk aylarda ve yıllarda büyüklerini bilinçsizce taklit ederler. Ancak üç yaşından sonra bu taklit daha da bir bilinçli yapılmaktadır. Bunun için evde olsun okulda olsun öğütten çok, iyi davranış örnekleri vermek daha etkili ve daha yararlı olduğu belirtilmektedir. Ancak çocuklar iyi örnekler görsünler diye iyi davranmak çok sakıncalıdır. Davranışlarımız, kişiliğimizin gerçekten değişmeyen belirtileri olmalıdır. Göstermelik örnek davranışları çocuklar fark ettiklerinde bu davranışlarımız tersine zararlı olur. Bu nedenle anne babalar çocuklarından önce kendilerini değiştirme çabası içine girmelidirler. Çocuklarımıza olumlu örnekleri kapsayan bir çevre hazırlanması sorunu önemli ölçüde çözüme götürecektir.”²⁴⁶

Sargın, Baran'a dayanarak bütün canlıların yaşayabilmeleri ve varlıklarını sürdürebilmeleri için doğa şartlarına alışmaları, doğanın güçlüklerini yenmeleri gerektiğini savunur ve bu işlemler dizisine “uyum” dendiğini ifade eder.²⁴⁷ İnsanlar özellikle çocuklar için doğa şartlarına uyum sağladığı kadar toplum şartlarına ve kurallarına da uyum sağlamak gerektiğini, uyumun sağlanmasında esas görevli sinir sisteminin olduğunu ve sinir sisteminin içten gelen dürtülere ve dıştan gelen etkilere uygun tepkiler göstererek uyum sağladığını belirtir ve sinir sisteminin bu tepki cevaplarına “davranış” dendiğini ekler. Ona göre davranışlar uyumu sağlamaya yönelik ise, olumlu, uyumlu davranışlardır. Davranışlar uyumu sağlamıyorsa veya mevcut uyumu bozuyorsa bunlar “uyumsuz davranışlardır.”²⁴⁸ Baran “çocuklardaki davranış problemlerinin nedenleri, genellikle anne baba ve çocuk arasındaki ilişkilere bağlı

²⁴⁴ Sargın. s. 20.

²⁴⁵ a.g.e. s. 20.

²⁴⁶ Ercan. s.46–47.

²⁴⁷ Sargın. s. 112.

²⁴⁸ a.g.e. s. 112.

olarak açıklandığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra okul yaşamı sırasında, öğretmenin aşırı eleştirici, kuralcı, kıyaslayıcı tutumu ve notu baskı aracı olarak kullanması bazı davranış problemlerine neden olabildiği gibi mevcut davranış problemlerini de artırabileceğini ifade eder.”²⁴⁹

1. GRİMM MASALLARINDA KÖTÜ ÖRNEK

Çocuklar olumlu veya olumsuz davranışları birbirinden ayıramazlar.²⁵⁰ Bu açıdan bazı Grimm masalları çocuk eğitimi açısından çok sakıncalıdır. Çünkü çocuklar gördüklerini olumlu veya olumsuz yanlarıyla oynar ve taklit ederler.²⁵¹ "Frau Holle"²⁵² masalında da bir kız çocuğu kuyuya atlar ve bilincini kaybeder. Uyandığında ise yeşilliklerin içinde uyanır. Çocuklar kuyuya atlayarak boğulduktan sonra güzel yeşilliklerin içinde uyanacağına inanabilir ve bunu zihninde yaşatarak, bilinçaltına yerleştirebilirler.²⁵³

Bu nedenle ifade etmeye çalıştığımız ve ifade edeceğimiz bazı masal örneklerini, çocuklara ne yönden zarar verebileceğini sınıflandırarak, verebileceği zararları uzmanların görüşleri doğrultusunda gözler önüne sermeye çalıştık. Bizler bu tür masalların şiddet unsurlarından arındırılarak, çocuklara kötü örnek olmayacak şekilde tekrar yazılmasının, çocuk açısından çok daha yararlı olacağını düşünmekteyiz.

1.1. Bedensel Sakatlanmaya Neden Olabilecek Masallar

Schaufelberger, Lorenz’e dayanarak çocukların daha anaokuluna gitmeden önce, korkunç şeyleri öğrendiklerini²⁵⁴ ve bu nedenle de “eserlerde planlı bir şekilde şiddetin olması gerektiğini ifade eder.”²⁵⁵ Ancak ifade edeceğimiz türden masal örnekleri birçok yazara göre çok kötüdür.²⁵⁶ Birçok masal şiddet içermesinden dolayı dışlanmakta ve

²⁴⁹ a.g.e. s. 113.

²⁵⁰ Ercan. s.35.

²⁵¹ Ercan. s.46–47.

²⁵² Bkz.Grimm, **Kinder.... Frau Holle** s.169.

²⁵³ Yavuzer. s.41.

²⁵⁴ Schaufelberger. s.140.

²⁵⁵ a.g.e. s.148.

²⁵⁶ Kemal DEMİRAY, **Türkçe Çocuk Edebiyatı**, Milli Eğitim Basımevi, İst, 1973, s.23–24.

tercih edilmemektedir.²⁵⁷ Tercih edilmemesinin bir nedeni de bu tür masalların çocuklara çok kolay örnek olmalarıdır.

Çocukların gerçek olarak algılayabileceği ve bedensel sakatlanmalara neden olabileceği masalın adı “Die Weisse Schlange” masalıdır. Bu masalda kahraman beyaz yılan etinin tadını öve öve bitiremez ve bu yılandan yiyerek hayvan dilinden anlamaya başlar.²⁵⁸ Bunu dinleyen bir çocuk, bunu yani yılan yiyerek hayvan dilinden anlamayı gerçek sanabilir. Bu da bize göre çocuk açısından çok kötü bir örnektir. Çünkü çocuk böylesi bir yeteneği bu şekilde elde edebileceğini düşünerek ve her şeyi gerçek kabul edebilir. Bu da kendisini çok zor ve tehlikeli bir duruma sokabilir.²⁵⁹ Bir diğer masalın ise “Die weisse Schlange” masalıdır. Bu masalda ördek kesildiği an güzel bir prensese dönüşür.²⁶⁰ Bir başka bedensel sakatlanmaya neden olabilecek masal ise “Das Lumpengesindel” masalıdır. Bu masalda horoz ve tavuğun hancıya yaptıkları konu edilmektedir. Horoz ve tavuk handa sabah erkenden kalkarak toplu iğneyi havluya, dikiş iğnesini koltuğa ve yumurtanın kabuklarını ocağın üstüne atarlar ve hiç bir bedel ödemenden handan ayrılırlar. Hancı sabah olduğunda yüzünü yıkar ve kurulanmak için havluya silinmek istediğinde, yüzü bir baştan bir başa iğneden dolayı çizilir. Bunun acısıyla kendisine bir pipo yakmak için mutfığa gittiğinde, horoz ve tavuğun geride bıraktıkları ocak üstündeki yumurta kabukları patlayarak hancının gözüne fırlar. Bu acıyla hancı arkasında bulunan koltuğa oturur, ama oturduğu gibi yine ayağa fırlar. Çünkü bu sefer de dikiş iğnesi batmıştır.²⁶¹ Bir başka kötü örnek olabilecek masalda maddi çıkarlar her şeyin önüne geçmektedir. Bu masalda iki kız kardeş menfaatleri uğruna birisi ayak başparmağını²⁶² diğeri topuğunu annesinin tavsiyesi ile bıçakla keser.²⁶³ Bedensel sakatlanmalara neden olabilecek bir başka masalımızın, kırmızı başlıklı kız masalıyla benzer yönleri bulunmaktadır. Bu masalımızın adı “Der Wolf und die sieben jungen Geisslein” dır. Masalımız yedi yavrusu olan bir keçiyi konu almıştır. Masalda birçok kötü örnek olabilecek sahne bulunmaktadır. Bunlardan biri kurt sesini

²⁵⁷Frenc KOLTA, **Märchen Oder Nicht?**, Horlitz F.Baurmet (Hrsg) Beiträge Zur Kinder-Und Jugendliteratur, Berlin 1974, s.77.

²⁵⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die Weisse Schlange** s.130.

²⁵⁹ Kantarcıoğlu s.22.

²⁶⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die Weisse Schlange** s.130.

²⁶¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Lumpengesindel** s.90.

²⁶² Bkz.Grimm, **Kinder.... Aschenputtel** s.162.

²⁶³ a.g.e. s.162.

inceltebilmek için tebeşir yer ve sesi bu sayede incelir.²⁶⁴ Masalda yer alan diğer kötü örnek ise; anne keçi masalın sonunda kurdu bulur ve karnını makasla açar yavrularını kurdun karnından canlı olarak çıkartır ve kurdun karnına taş doldurarak tekrar diker. Kurt daha sonra midesi kazındığı için uyanır ve su içmeye gider.²⁶⁵

Bu masalda çocuk eğitimi açısından olumlu kabul edebileceğimiz güzel örneği bize Krenzer “kurt beyaz eldiven giyse de kurt, kurttur.” diye güzel bir ifadeyle dile getirir.²⁶⁶ Çocuklar masalı bu açıdan değerlendirecek olurlarsa kesinlikle çok iyi tanımadıkları kişilere kapıyı açmamalarını bu şekilde ifade etmiş olur. Aksi taktirde masalda, bu kişilerin başlarına çok kötü olayların gelebileceği vurgulanmak istenmektedir. Bu da bize göre, masalda yer alan çocuklar açısından, çok güzel ve olumlu bir örnektir. Ayrıca çocuklar bunu dayatılarak öğrenmek zorunda da değildir. Bunun yerine, çaba harcamadan, eğlenerek, zevk duyarak öğrenirler. Bu sayede de masal asıl vazifesini yaparak çocukları hem eğlendirerek hem hoş vakit geçirterek bilgi vermektedir.²⁶⁷ Ancak masamız olumlu mesajlar aktarırken çocuk sağlığı açısından çok da tehlikeli örnekleri dile getirmektedir. Bu örnekleri de şu şekilde sıralayabiliriz. Kurdun karnının açılmasına rağmen kurdun ve oğlakların hala yaşıyor olmasıdır. Çocuk bunu örnek aldığı zaman çevresine telafisi mümkün olmayan zararlar açabilir. Çünkü çocuk yaptığıının bir başkasına zararı dokunacağını düşünemez, onun gözündeki bu olaylar çok farklı gelişir.²⁶⁸ Ölümü dahi bir göz kapamak olarak algılayabilir. Kurdun tebeşir yiyerek sesini inceltiyor olması da çocuk açısından çok kötü bir örnektir. Bunu çocuk deneyecek olursa ateşi yükselir, benzi sararır ve rahatsızlanır. Bu açıdan çok basit bir şeymiş gibi görünse de, çocuk sağlığı açısından çok önemlidir.

Bu masalımızın birçok versiyonu vardır. Bunlardan biri "Çağdaş Avusturya Edebiyat Seçkisinde" Kuzu'nun çevirisini yapmış olduğu Heym'in "Kırmızı Başlıklı Kız" parodisidir. Bu masalda kırmızı başlıklı kız meşhur olma sevdalı birisi olarak canlandırılmaktadır. Gerçi masalda şiddet sahneleri tümünden çıkartılmamışsa da yine de fazla üzerinde durulmadan verilmiştir. Bu parodide de kırmızı başlıklı kız önce kurt tarafından yenir. Sonra bir avcı gelir ve kurdun karnını keserek büyükanne ile kırmızı

²⁶⁴ Bkz. Grimm, **Kinder.... Der Wolf und die sieben jungen Geisslein** s.63.

²⁶⁵ a.g.e. s.64–65.

²⁶⁶ Rolf KRENZER, **Menschengeschichten. Drittes Jahrbuch Der Kinderliteratur**, Hrsg. Von H.-J. Gelberg. Beltz Verlag, Weinheim 1975, s.251.

²⁶⁷ **Türk Dili Aylık ve Edebiyat Dergisi**, c.XIX, Sayı 207, Aralık 1968, s.453–455.

²⁶⁸ Ercan s.35

başlıklı kızı kurtarır. Kırmızı başlıklı kız o civarda birden meşhur olur. Kırmızı başlıklı kız da bunun keyfini çıkarır. Ama ne zaman ki popülaritesi düşmeye başladığında yine bir kurt tarafından yenmek ister. Bunun için hatta ölen kurdun yavrusuna teklif götürür. Ve gerekçe olarak da kurda sen de meşhur ve kahraman olursun ben de der. Kurt ise babasının başına gelenleri bildiği için bir evde bir kahraman yeter diye cevap verir ve ekler "seni annen bir daha dışarı çıkarmasın çünkü sen çevre için zararlısın der ve yoluna gider."²⁶⁹ Bir diğer versiyonumuz ise Fetscher' in "Die Geiss und die sieben Wölflin"dır.²⁷⁰ Fetscher'in dile getirdiği masal Zengin'in dile getirdiği masalla neredeyse aynıdır. Bu masalda önce anne keçi, kurdun yavrularına saldırır ve zarar verir ondan sonra bilindik masala dönülür. Kurt intikam almak için oğlakların evine gelir ve onları kandırır. Keçi de aynı hileleri aslında kurt yavrularına yapmıştır.²⁷¹ Yani masal bu şekilde olsa dahi, intikam duygusunu masal yoluyla yansıtmak yine de yanlıştır. Parodinin bir diğeri ise oldukça ilginçtir ve asıl metinden bir hayli uzaklaşmıştır. Bu masalımız dörtlükler halinde yazılmış ve adı da "Lob des Ungehorsams" dır. Bu masalda anne keçi oğlaklarına duvar saati bozulmasın diye, saat dışında her yere girip çıkmalarına izin verir. Bu oğlaklardan en küçüğü ve en yaramazı ve söz dinlemeyeni, kurt eve girdiğinde söz dinlemez ve hemen saatin içine saklanır ve kurtulur. Masalın sonunda da anne keçi bir tek bu oğlağının kurtulmasına çok sevinir. Dolayısıyla söz dinlemediğinden dolayı kurtulmuş olur.²⁷² Yani söz dinlememenin mükâfatını almış olur. Ve bu şekilde birçok kişiye kötü örnek olur.²⁷³

Ercan'a göre çocuklar bu tür sahneleri yani özdeşleştikleri kişileri kolaylıkla örnek almaktadır.²⁷⁴ Bunun yanı sıra birçok eğitim kitabına göre de çocuklar genelde kendilerini bir başkasıyla özdeşleştirerek kendi yapılarını kişiliklerini oluşturmaktadırlar.²⁷⁵ Ercan'a göre de "Çocuklar gelişimlerini tamamlamadıkları ilk aylarda ve yıllarda büyüklerini bilinçsizce taklit ederler. Ancak üç yaşından sonra bu

²⁶⁹ Mustafa ÇAKIR (Editör), **Çağdaş Avusturya Edebiyatı Seçkisi**, Anadolu Üniversitesi Matbaası, Eskişehir, 1994, s.120.

²⁷⁰ Karin GRABMÜLLER- Peter Grunsky- Hildegard Pruckner- Marianne Seidel- **Interkulturelles Lernen Ich-Du Wir**, Band 2, Bundesministerium Für Unterricht Und Kunst, Wien 1992, s.112.

²⁷¹ Dursun ZENGİN, **Çağdaş Alman Edebiyatından Kısa Hikâyeler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara. 2000, s. 96-97.

²⁷² Franz FÜHMANN, **In Diesem Besseren Land**. Gedichte Der Deutschen Demokratischen Republik Seit 1945, Hrsg. Von A. Endler Und K. Mudeler. Mitteldeutscher Verlag, Halle (Saale) 1966, s.366.

²⁷³ Ercan s.46-47.

²⁷⁴ Ercan s.46-47.

²⁷⁵ Yavuzer, **Çocuk Eğitimi...** s.86.

taklit daha da bir bilinçli yapılmaktadır. Bu çoğu zaman en yakınından başlamaktadır.²⁷⁶ Yavuzer bu tür aile yapısını eserinde “olumlu ebeveyn” olarak tanımlamaktadır.²⁷⁷ Ancak iyi anne baba olacağım diye farklı davranış örnekleri sergilemekte çok sakıncalı olabilir. Çünkü çocuğun aile üyeleriyle olan ilişkileri, çocuğu diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı davranışların temelini oluşturduğu ifade edilmektedir.²⁷⁸

1.1.1. Grimm Masallarında Ölülerin Dirilmesi

Grimm masalların içerisinde yer alan ve çocuklara kötü yönde örnek olabilecek sahnelerden bazıları ise ölen kişilerin tekrar dirilerek yaşantılarına devam etmeleridir. “Die weisse und die schwarze Braut” masalında kız köprüden suya atılır ve sudan bembeyaz ördek olarak çıkar.²⁷⁹ Masalın ilerleyen bölümlerinde ise aynı ördeğin boynu vurulur ve ördek güzel bir prensese dönüşür.²⁸⁰ Öldükten sonra tekrar dirilinen bir diğer masal ise “Brüderchen und Schwesterchen” masalıdır. Bu masalda üvey anne ve üvey kardeşi prensesi öldürürler.²⁸¹ Ancak prenses ölse de daha sonra dirilir ve çocuğunu emzirmeye gelir.²⁸² Çocuklara kötü yönde etki edebilecek bir diğer masal ise “Der Singende Knochen” masalıdır. Bu masalda insan kemiğinden yapılan bir boruyla ölen kişi dile gelir ve konuşur.²⁸³ “...Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen” masalında kahraman ölüyü yanına alır. Ceset belli bir süre ısıdıktan sonra canlanır.²⁸⁴ “Die drei Schlangenblätter” masalında üç tane yaprak ölüyü dirilmektedir.²⁸⁵ “Der Wolf und die sieben jungen Geisslein” masalında ölen oğlaklar daha sonra yeniden canlanırlar.²⁸⁶ “Die wiesse und die schwarze Braut” masalında bir oğlan zehirli yılanların arasına atılmasına rağmen daha sonra dirilir.²⁸⁷ Ölüm konusuna “Masallarda Ölüm” başlığında etraflıca değinmeye çalışacağız. Ancak buradaki ölüm

²⁷⁶ Salzmann, s.49–50.

²⁷⁷ Yavuzer, s.58–59.

²⁷⁸ a.g.e. s. 20.

²⁷⁹ Bkz.Grimm, **Kinder....Die weisse und die schwarze Braut** s. 633.

²⁸⁰ a.g.e. s. 635

²⁸¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Brüderchen und Schwesterchen** s.100.

²⁸² Bkz.Grimm, **Kinder.... Brüderchen und Schwesterchen** s.101–102.

²⁸³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Singende Knochen** s.190

²⁸⁴ Bkz.Grimm, **Kinder....Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen.** s.60.

²⁸⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die drei Schlangenblätter** s.127.

²⁸⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Wolf und die sieben jungen Geisslein** s.63.

²⁸⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die wiesse und die schwarze Braut** s.634.

konusu biraz farklıdır. Çünkü burada masalımızın kahramanları öldükten sonra dirilmektedir. Bu düşünceler çocuklar açısından oldukça tehlikelidir.

1.1.2. Grimm Masallarında Maddi Çıkarlar Uğruna Hayati Önem Taşıyan Organların Feda Edilmesi

Genel olarak tüm masalarda kahramanlarımız hazinelere ve diğer ganimetlere ulaşabilmek için tehlikeye girseler dahi kendilerine zarar vermeden, müdahale ederek amaçlarına ulaşırlar. Grimm masallarında da buna benzer çok sahne vardır. Ancak bu sahnelerin bir kısmında bedel ödenmektedir. Bu bedel ise insan için hayati önem arz eden organlardır. Bu sıraladıklarımızı içeren “Aschenputtel” masasında sırf maddi çıkarlar nedeniyle ayak başparmağı²⁸⁸ ve topuklar²⁸⁹ hiç düşünülmeden bıçakla kesilir. Bir başka masalda bir kız çocuğu parmağını anahtar şeklinde bıçakla yontarak anahtar yapar ve kilidi açar.²⁹⁰ Başka bir örnekte ise kahramanımız bir makama gelebilmek için şeytanın hizmetine girerek ölümle anlaşıp. Paraya ve makama ulaşabilmek için de ölümün dediği her şeyi tutar.²⁹¹ Bu tür anlaşmalar birçok eserde yer almaktadır. Masaldaki ölüm ile doktorun anlaşması Goethe’nin “Faust”undaki şeytan ile doktorun anlaşmalarına benzemektedir.²⁹² Daha önce ifade ettiğimiz gibi ölüm mutlaka çocuklara verilmeli ve hayatın bu şekilde devam ettiği çocuklara uygun bir dille anlatılmalıdır. Fakat bu şekliyle çocuk hem ölümden hem de doktordan korkar. Korkuyorsa da daha çok korkmaya başlar.²⁹³ Çünkü çocuklar olayları farklı algılarlar²⁹⁴ ve bu masaldan dolayı her doktorun ölümle anlaştığı fikrine kapılabilir veya her doktor gördüğünde bilinçaltında²⁹⁵ onun ölümle bir bağlantısının olup olmadığını düşünebilir. Bu tür masallar ifade ettiğimiz gibi çocuklara kötü örnek teşkil edeceğinden, çocuklara özellikle sevginin, menfaate dayanmayan bir duygu olduğu²⁹⁶ ayrıntılı bir şekilde işlenip, kavratılmalıdır. Yoksa maddi menfaatler üzerine kurulu hiç bir durumun ayakta

²⁸⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Aschenputtel** s.162.

²⁸⁹ **a.g.e.** s.162.

²⁹⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die sieben Raben** s.173.

²⁹¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Gevatter Tod** s.249.

²⁹² GOETHE, **Faust**, C.H.Beck Verlag, München, 1999.

²⁹³ Freud. **Davranış...** s.24–26

²⁹⁴ Ercan. s.35.

²⁹⁵ Yavuzer. s.41.

²⁹⁶ Kaplan, Mehmet. **Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**; Dergâh Yay. İst.1975; s.448

kalamayacağı hatta menfaate dayalı ilişkilerin uzun vadeli olarak devam etme şansının olmadığı ifade edilmelidir.

1.2. Grimm Masallarında Hayvanlara Kötü Muamele

Çocuk yazınında hayvanların ayrı bir önemi vardır. Örneğin Fabllar hayvan kahramanlardan oluşmakta ve çocukları eğitmeye çalışmaktadır. Çocuk hikâyelerinde de durum aynıdır. Hikayelerde yer alan hayvanlar çocuklara eğlenceli bir dille doğruları öğretmeye çalışmaktadır. Grimm masallarında da böyle özellikler bulunmaktadır. Ancak bizler bu başlığımız altında hayvanların yanlış değerlendirilmesine yönelik görüşlere dikkatleri çekmek istedik. Çünkü masalarda yer alan bazı sahneler çocukların artık masaldaki gibi düşünmesine neden olabilir. Bu da çocuk ve hayvan açısından çok tehlikeli sonuçlara neden olabilmektedir.²⁹⁷ Çünkü çocuklar olayları gerçeğinden ayıramadığından dolayı her şeyi gerçek kabul eder²⁹⁸ ve bunu uygulamaya geçebilir.

Çocuklar elbette “Hänsel und Gretel” masallında olduğu gibi insan pişirmeyi ve tadına bakmayı²⁹⁹ denemeyebilirler ya da arkadaşlarını cezalandırmak adına yılanlarla dolu bir çukura atmayı denemeyebilirler.³⁰⁰ Ama bir çocuğa ördeği öldürürsen ördek güzel bir kıza dönüşür³⁰¹ ya da güvercinler insanlara saldırıp gözlerini oyar³⁰² ya da kuyunun dibinde bir kurbağa pınarın akmamasına neden olmakta şayet öldürülecek olursa pınar yeniden akmaya başlayacağına³⁰³ veya ağacın meyve vermeme nedenine ağacın dibindeki fare olduğunu ve bu hayvan öldürülecek olursa ağacın tekrar altın elmalar vereceğini³⁰⁴ dersek çocuk buna inanabilir. Bu nedenle bu ve buna benzer bazı masal örnekleri çocukları hayvanlardan uzaklaştırabildiği gibi hayvan sevgisini de yok edebilir.³⁰⁵

²⁹⁷ Gündüz. s.70-71.

²⁹⁸ Meriç, **Küçük bir kız...**

²⁹⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.122.

³⁰⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse und die schwarze Braut** s.634.

³⁰¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse und die schwarze Braut** s.635.

³⁰² Bkz.Grimm, **Kinder.... Aschenputtel** s.164.

³⁰³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Teufel mit den drei goldenen Haaren** s.195.

³⁰⁴ **a.g.e.** s.196.

³⁰⁵ Bamberger. s.295-299.

Bu masallarımızın hepsi çocuklar tarafından olduğundan farklı algılanabilir. Çünkü çocuklar sürekli deneme yanılma yoluyla bir şeyler öğrenme peşindedir.³⁰⁶ "Bir yandan dillerini geliştirirken, diğer yandan bazı konuları anlamaya ve mantık yürütmeye çalışırlar. Gördüklerini yanlış anlar ve yanlış yorumlarlar."³⁰⁷ Ve bu yanlış ve farklı algıladığını da zihninde büyüterek korkabilir.³⁰⁸ Çünkü onlar farklıdır.³⁰⁹ Uzmanlara göre bu çok doğaldır. Çünkü her çocuk kendisine bir model aramaktadır.³¹⁰ Bu da birçok çocuk eğitimi kitabına göre gereklidir.³¹¹ Yine uzmanlara göre çocuğun bugün gördüklerini, yarın bir büyük olarak çok daha şiddetli bir şekilde uygulamaya götürebileceğidir.³¹²

1.2.1. Grimm Masallarında Hayvanlardan Korkma

Yukarda ifade etmeye çalıştığımız sahneler daha çok hayvanların varlık sebebinin farklı algılanmasına sebep olabilecek masallardır. Bu başlığımız altında daha çok evcil hayvanlardan korkulmasına sebep olabilecek kötü örneklerle değinmeye çalışacağız. "Aschenputtel" masalında güvercinler iki kızın gözünü oymaktadır.³¹³ Bu tür bir sahneden sonra çocuklar hayvanların kendilerine zarar verebileceğini düşünerek içlerindeki hayvan sevgisini azaltabilirler.³¹⁴ Yine evcil ama yine çok vahşi gösterilen hayvanlarımızdan biri de kedidir. "Das Märchen vom Schlauraffenland" masalındaki kedi bir ayının dilini parçalayarak koparmaktadır.³¹⁵ "Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen" masalında ise kedi insana saldırabilecek vahşilikte gösterilmektedir.³¹⁶ Hayvanlardan korkmaya neden olabilecek bir diğer masal ise "Des Herrn und des Teufels Getier" masalıdır. Bu masalda şeytan keçi kılığına girer ve

³⁰⁶ Ercan s.35.

³⁰⁷ a.g.e. s.36.

³⁰⁸ Zulliger, **Çocuklarımızın Korkuları** s.99.

³⁰⁹ Ercan s.35.

³¹⁰ Kağıtçıbaşı. s.200-201.

³¹¹ Wittmann, Helmut. Karl, Erhard. Hirt, Dieter. Hahn, Georg. Betz, Alois, **Erziehungskunde**, Verlag Ludwig Auer Donauwörth, 1978, s.21-22.

³¹² Salzmann s.49-50.

³¹³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Aschenputtel** s.164.

³¹⁴ Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları**. s.99.

³¹⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Märchen vom Schlauraffenland** s. 673.

³¹⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.56.

insanlara bu şekilde gözüktür.³¹⁷ “Der singende Knochen” masalında domuzlar insanları parçalayarak öldürmektedir;³¹⁸ “Das Lumpengesindel” masalında ise tavuk ve horoz birinin yüzünü parçalamaktadır.³¹⁹

Bu masallarımız yani gerek yanlış anlamaya neden olabilecek masallarımız olsun, gerekse çocukların korkmasına neden olabilecek masallar olsun çocukları derinden etkileyebilecek ve çocukların bilinçaltına çok olumsuz bir şekilde depolanabilecek³²⁰ masal örnekleridir. Masal konusunda uzman olan Şirin'e göre de çocuklar bu tür şiddet ortamından uzak tutulmalıdır.³²¹ Ancak bu konuda farklı düşünenler de vardır. Bettelheim çocukların bu tür sahneler de ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir.³²² Schaufelberger, Lorenz'e dayanarak “şiddet sahneleri olmalı ki, çocuk iyi olanı ön plana çıkarabilsin”³²³ demektedir. Görüldüğü gibi bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Çocuk eğitimi alanında uzman olanlara göre bu tür şiddet içeren sahneler çocuğun korkmasına neden olabilmektedir.³²⁴ Çocuk korkmuş olduğuna bilinçaltında korku ekleyerek³²⁵ içine kapanabilir.³²⁶ Ludwig Tieck “Blonde Eckbert” isimli fantastik öyküsünde iki unsuru işlemektedir. Bunlardan ilki korku, ikincisi ise suçlardır.³²⁷ Dolayısıyla sürekli baskı altında tutulan çocuk, başkalarına aynı baskıyı yapabilir.³²⁸ Çocuk bu korkularından dolayı altını ıslatabilir hatta kekeme ve tik sahibi dahi olabilir.³²⁹ Uzmanlara göre çocuk doğal olarak günlük hayatta gördüklerini bir şekilde hayal dünyasına yansıtır ve bunu yaşatır.³³⁰ Lorenz yazdığı eserinde hataları okuyucuların görüşleri doğrultusunda düzeltmeye gitmektedir.³³¹ Bizim yukarda bahsettiğimiz masallarda da yer alan bazı sahneler Kabacalı'ya göre hiç de masala

³¹⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Des Herrn und des Teufels Getier** s.659.

³¹⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der singende Knochen** s.189.

³¹⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Lumpengesindel** s.90.

³²⁰ Yavuzer. s.41.

³²¹ Şirin, **Kuşatılmış...** s.95.

³²² Schaufelberger. s.152.

³²³ **a.g.e.** s.148.

³²⁴ Zulliger, **Çocuklarımızın Korkuları**, s.99.

³²⁵ Freud, **Davranış...** s.24–26.

³²⁶ Gündüz. s.72.

³²⁷ Arthur HÄNY, **Deutsche Dichtermärchen Von Goethe Bis Kafka**, Deutscher Taschenbuch Verlag, München 1994, s.764–765.

³²⁸ Kağıtçıbaşı s.200.

³²⁹ Canten KAYA, **Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler**, Zambak Yayınları, İstanbul, 2001, S.165.

³³⁰ Yavuzer. s.41.

³³¹ Konrad LORENZ, **Er redete mit dem Vieh, den Vögeln und den Fischen**, dtv, München 1978, s.7–8.

uygun sahneler değildir.³³² Bu nedenle de bunlarda değiştirilmeli veya biraz daha yumuşatılarak ifade edilmelidir. Aksi taktirde çocuklar masallardaki bazı sahnelere inanıp gerçek sanabilir.³³³ Masaldaki sahneler abartılmadan, süslenmeden olabildiğince kötü örnek arındırılarak, yumuşak bir dille ifade edilmelidir.³³⁴

2. CİNSELLİK VE ÇOCUKLARDA CİNSELLİK

Cinsellik mahrem görülen ve kesinlikle gizli kalması gerektiği düşünülen genel bir görüştür. Ancak birçok uzman farklı kanaattedir. Bu uzmanlara göre “Aşk, sevgi ve cinsellik çocuk öykülerinde olmalıdır.”³³⁵ Bu görüşe katılan birçok eğitimci bulunmaktadır. Çocuğun cinsellik ile ilgili sorusuna cevap verilmeli tabii yaşına ve gelişimine uygun olarak ve ayrıntıya girmeden doğrular söylenmelidir.³³⁶ “Onlara göre çocuklara dürüst ve net yanıtlar verilmeli. Hiç bir şey gizlenmemeli ancak cevaplar çocuğun anlayabileceği dilde ve biçimde olmalıdır.”³³⁷ Çocuk eğitimi konusunda uzman olan Yavuzer bu tür bilgilerin çocuklara yalın bir dille anlatılması gerektiğini bir örnekle ifade eder. Ancak bu veriliş tarzı da tartışmaya açıktır. Yavuzer “Çocuk Eğitimi El Kitabı” adlı kitabında çocuğun doğumuyla ilgili çok ilginç ifadeler kullanmaktadır: Çocuk: “Anne çocuklar nereden gelir” sorusuna ilgili anne (a) ve ilgisiz anne (b) olmak üzere iki türlü cevap verilmiştir.

İlgisiz anne (b): “Çocuklar böyle şeyler düşünmezler” diye cevap verir.

İlgili anne de (a): “Annenin bacakları arasında bir delik var, oradan çıkar” diye cevap verir.

Çocuk: “Çocuk annenin karnından nasıl çıkar anne”

İlgili anne (a): “Annenin tavuk yumurtasına benzemeyen yumurtasıyla, babanın tohumu sevgiyle birleşir, çocuk olur.”³³⁸

³³² Kabacalı, s.53.

³³³ Meriç. **Küçük...** s.28

³³⁴ Hasan Güneş, **Gülten Dayıoğlu ile Konuşma**, İçinde: Yedi İklim Yayıncılık, İstanbul 2005, Sayı 184-185, s.66-67.

³³⁵ Mattenklott, s.237.

³³⁶ Cirhinlioğlu, Fatma Gül. **Çocuk Ruh Sağlığı Ve Gelişimi**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2001, s.149.

³³⁷ Marcello BERNARDİ, **Çocuk Bakım Ansiklopedisi**, Çev. Meral Gaspıralı, Kelebek Yayınları, İstanbul 1987, II: Baskı, s. 249.

³³⁸ Yavuzer, s. 130

Ancak Yavuzer'in bu görüşü Dayıoğlu tarafından eleştirilmektedir.³³⁹ Görüldüğü gibi birçok uzman cinsel konuların çocuklara verilmesi yönünde hem fikirdirler. Ancak bir koşulla, çocuklar yeterli yaşa ve donanımına ulaştıktan sonra. Çünkü birçok sosyolog ve araştırmacı çocukların cinsel suçları taklit ettiklerini yazarlar.³⁴⁰ Özellikle yeterli bilgi ve donanımına sahip olmayan küçük çocukları erotik sahnelerle karşı karşıya getirmenin yanlış olduğu ve bu nedenden dolayı çocukların bu görüntülerden uzak tutulması gerektiği savunulmaktadır.³⁴¹ Uzmanların görüşüne göre, çocuklar belli bir yaşa gelinceye kadar cinsel eğitimin ertelenmesi yönündedir. İhtilaf cinsel eğitimin verilir verilmeme konusunda değil bu eğitim hangi dönemde başlaması konusundadır. Bu alanın uzmanlarınca ifade edilen eğitim dönemi kimine göre “çocuklarda cinsel gelişme önerinlik döneminden erinlik dönemine geçiş sürecinde olur. Bu süreç kız çocuklarında 13–15, erkek çocuklarında 14–15 yaş dilimleri arasında yer alır.”³⁴² Kimilerine göre ise “cinsel eğitim doğumla başlamalı”³⁴³ derken bazıları da cinsel eğitimin verilmesinin sakıncaları üzerinde durmaktadır. Bu görüşe göre “birçok ülkede cinsel eğitim gençleri evlilik öncesi cinsel ilişkiye iter diye yanlış bir görüş hâkimdir.”³⁴⁴ Bu şekilde farklı görüşler olsa da hemfikir olunan nokta çocukların cinsel eğitimini ailelerinden almasıdır.³⁴⁵ Çocuk ve cinsellikle ilgili olarak şu şekilde devam edebiliriz:

Gövs'a göre: “Bazı psikologlar cinsel dürtülerimizi iki grupta toplamaktadırlar. Birincisi varlığın korunması, diğeri de varlığın sürdürülmesidir. Bütün diğerk isteklerin bu iki gruptaki dürtüyle yakın ve uzak ilişkilendirileceğini ifade eden psikologlar bu konuda tam bir görüş birliği içindedirler. Cinsel isteğin kaynağı doğal olarak içgüdüdür. Bitkiler ve en basit hayvanlarda bile erkek ve dişi hücreler birbirlerine muhtaç olduklarından bilinçsiz de olsa aralarında cinsel çekimin var olduğu bilinmektedir. Kimi doktorların ve fizyoloji uzmanlarının görüşüne göre cinsel dürtü, açlık ve susuzluk hisleri gibi organizmadan kaynaklanan bir dürtüdür.”³⁴⁶

Yine Gövs'a göre:

³³⁹ Güneş. s.66–67.

³⁴⁰ Turan. s.117.

³⁴¹ a.g.e. s.118.

³⁴² Özcan KÖKNEL, **Kimliğini Arayan Gençliğimiz**, Altın Kitapları Yayınları, İstanbul, 2001, s.181.

³⁴³ Cırhinlioğlu, s.148.

³⁴⁴ Köknal, **Kimliğini...** s.186.

³⁴⁵ Cırhinlioğlu, s.149.

³⁴⁶ İbrahim Alaettin GÖVSA, **Çocukta Duygusal Gelişim**, Hayat Yayınları, İstanbul 1998, s.100.

“Çocukta cinsel istek ancak ergenlik döneminde belirgin ve sınırlı bir şekil alır. Freud’a göre cinsel içgüdü ergenlikten değil, doğuştan itibaren kesin bir şekilde vardır. Ama bu içgüdü yetişkinlerde olduğu gibi değil, duyarsız, amacını idrak edemeyen ve kapalı bir haldedir. Freud bebeklerin aç olmadığı halde parmaklarını emmelerini, dokunmalardan haz almalarında kızların babayla, oğlanların da anneye evlenmek istemelerini de cinselliğe dayandırmaktadır. Freud aslında bu açıklamalarıyla birçok psikolog tarafından da eleştirilmiştir. Belki Freudizm’in bir takım aşırı ve hatalı yönleri olabilir. Ancak teori sürekli yapılan deneylerle ilerleme ve gelişme gösterdikçe, ondan çocuk psikolojisiyle uğraşanlar ve eğitimciler için temel yararlanma noktaları meydana çıktığı görülür.”³⁴⁷

Gövs’a göre cinsellik ve aşk içgüdüsünün etrafında var olan çok önemli konular öteden beri eğitim kitaplarında ve eğitim kurumlarında ele alınmakta veya üstü kapalı bir şekilde geçilmektedir.³⁴⁸ Çocuk, aile ve cinsellik üçgeni içerisinde aile eğitiminin önemini şu şekilde aktarabiliriz:

“Cinsel eğitimi her aile, evladının beden, zekâ ve karakteri açısından sağlıklı gelişmesi için cinsel eğitim konusunu ayrıca ve önemle düşünmeye; her okul, öğrencisini bu açıdan sıkı bir kontrol altında tutmaya mecburdur. Çocukların cinsel meraklarının küçük yaşlarda zararlı telkinlerle, arkadaş görüşmeleriyle, sinema ve tiyatrolarda erotik sahnelerle veya aynı şekilde kitaplar ve dergiler çocukların bedensel ve ruhsal hayatları için vahim sonuçlar doğurur. Ergenlik dönemindeki bunalımlar esnasında gençlerin hiçbir önleme kontrole tabii tutulmaması, cinsel suiistimallere veya anormal eğilimlere yol açabilir. Bu konuda ailelerin ve eğitim kurumlarının hiçbir girişimde bulunmaması, o içgüdülerin ya kötü şekilde tatminine ya da Freud’un dediği gibi çevre şartları ve adetleri karşısında baskı altına alınmasına ve uzaklaştırılmasına neden olur ki, her iki durum da çocuk için tehlike vardır.”³⁴⁹

Cinsellik insanlığın doğasında var olan doğal bir dürtüdür. Çocuk bu doğal dürtünün bilincinde olmadığından bu konuda uzmanların rehberliği gerekmektedir. Uzmanların görüşlerine göre her konuda olduğu gibi bu konuda yani cinsiyetin fark edilmesi hususunda da çocuklar arasında bireysel farklılıklar görülebilir. Bu nedenle kendi cinsiyetini fark eden çocukla ilişkide bulunan kişiler ve özellikle de anne babalar verdikleri mesajlara çok dikkat etmelidirler.

³⁴⁷ a.g.e. s.106–107.

³⁴⁸ a.g.e. s.108.

³⁴⁹ a.g.e. s.108.

2.1. Grimm Masallarında Cinsellik

Grimm masallarında cinsellik içeren konulara da rastlamak mümkündür. Ancak bu konu diğer konular gibi ayrıntılı bir şekilde işlenmemiştir. Örneğin bir masalda cinsel ilişkiye girmeyi “elini eline verdi” diye ifade eder.³⁵⁰ Bir başka masalda kadın kocasını gemiciyle aldatır.³⁵¹ İncelemiş olduğumuz 50’e yakın masalda cinsellikle ilgili sadece iki sahneye rastlanmıştır. Ancak incelemiş olduğumuz bu masalların orijinal metinlerinde cinsellik yokken çizgi film biçimine dönüştürülen masalarda cinsellik işlenmiştir. Pamuk Prenses bunlardan biridir. Pamuk Prenses masalının orijinal metninde öpüşme sahnesi yoktur. Ancak çizgi filmi uyarlamasında vardır.

Masallar her ne kadar başta çocuklar için yazılmadığı ileri sürülse de bugün itibariyle çocuklar tarafından okunmaktadır. Bu nedenle hayatlarında önemli bir yer tutacak olan cinsellik konusu eğitimcilerin ve bilim adamlarının tavsiyesine göre ele alınmalıdır. Masal ve çizgi film şeklinde bu tür sahneler aktarılabilecek ise de muhakkak masal kitabında ve televizyonda hangi yaş gurubuna hitab ettiği belirtilmelidir.

3. ANNE BEBEK İLİŞKİSİ VE TERK EDİLME KORKUSU

Anne bebek ilişkisi özellikle ilk yıllarda çok önemlidir. Çocuk psikolojisi alanında uzman olan Yavuzer’e göre:

“Bir yaşına kadar çocuk insanlara özellikle annesine bağlıdır. Çocuk bir yaşında bağımsız hareket edebildiği halde, güven duygusuna dayalı anne desteğine ihtiyaç duyar. İlk yıl içinde anne çocuk arasındaki duygusal ilişkiler tüm gelişmenin temelini oluşturur. Çocuğun zihinsel yaşamı şekillenirken önce dış dünyayı duyguları ile anlatır. Ancak anne çocuk arasındaki başarısız ilişki bu tema ve kavramı geciktirir ya da durdurabilir. Annenin çocuğu kendi sütü ile beslemesi ve bu sırada onunla kurduğu bedensel yakınlık çocuğun duygusal gelişimini etkiler. Anne çocuk ilişkisinde annenin sıcaklığı, teninin kokusu gibi etmenler çocuğu duygusal açıdan uyarmaktadır.”³⁵²

³⁵⁰ Bkz. Grimm, **Kinder....Rapunzel**. s.106–107.

³⁵¹ Bkz. Grimm, **Kinder....Die drei Schlangenblätter**. s.128.

³⁵² Sargın. s. 37.

Sargın, Yavuzer'e dayanarak anne bebek için dünyanın tümü olduğunu ifade etmektedir. Bebekler annelerinin zaman zaman gidebileceğini ancak yeniden geleceğini bilirler. Bu dönemlerde annelik işlevinin niteliği kadar sürekliliği de çocuktaki güven duygusunu etkiler. Çocuğa bakan kişinin sık sık değişmesi çocukdaki güven duygusunu sarsar.³⁵³ Anneden ya da anne yerinde olan yetişkinden birden ayrılan ve bakımevine verilen çocuklardan bazıları önce çok şiddetli ve uzun süreli ağlamalarla tepki gösterirler. Ağlamaların sonu gelmez, sustuklarında yüzlerinde yorgun ve küskün bir ifade belirir.³⁵⁴

İlk yıllarda ailelerinden ayrılıp yetiştirme yurtlarına verilen ve buralarda uzun süre kalan çocuklarda Hospitalizm diğer adıyla Yuva hastalığı görüldüğü ifade edilmektedir.³⁵⁵ Sargın, Öztürk'e dayanarak bu çocukların, geç ve güç cevap verdiklerini, oturdukları yerde sallanma geviş getirme, kafa sallama hareketlerinin çok görüldüğünü, parmak emme hareketlerine çok sık başvurulduğunu, yalancı ve zeka geriliği vakiasının çok sık rastlandığını ve bunun genellikle kalıcı olduğunu, bu çocukların yeterli besinleri almalarına rağmen hastalanma ve ölüm oranlarının çok yüksek olduğunu, yürüme, konuşma, tuvalet eğitimlerinin geri olduğunu boy ve kilolarının yaşlarının altında olduğunu araştırmalarla saptandığını belirtmektedir.³⁵⁶

4. GRİMM MASALLARINDA TERK EDİLME

Gerek dünya masallarında olsun gerekse Grimm masallarında olsun evi gönüllü olarak terk etme sahneleri çok fazladır. Ancak Grimm masallarında çocukların zorunlu olarak evi terk etmesi gereken sahneler de çok fazladır. Masallarımızdaki çocuklar bu duruma düşmekten çok korksalar dahi buna uymak zorundadırlar. Çünkü masallarımızda evi terk etmedikleri durumda ölüm vardır. Çocuklar da ölümden kurtulabilmek için evi zorunlu olarak terk ederler. Bu masallarımızın birsinde yavru kargalar evden kovulur, onlar da kokarak nasıl hayatta kalabileceklerini anne babasına haykırırlar. Anne-babası ise buna kayıtsız kalır.³⁵⁷ Aynı sebepten yani kıtlıktan dolayı evden kovulma sahnesi olan diğer bir masalda çocuklar terk edileceklerini bile bile terk

³⁵³ a.g.e. s. 38.

³⁵⁴ a.g.e. s. 147.

³⁵⁵ a.g.e. s. 147.

³⁵⁶ a.g.e. s. 147.

³⁵⁷ Bkz. Grimm, *Kinder.... Die Weisse Schlange* s.131.

edilecekleri yere kadar anne babalarını korka korka takip ederler.³⁵⁸ Bir başka evden kovulma sahnesi içeren bir diğer masalda baba oğlunu kovar ve oğluna gitmesi için bir gün süre verir.³⁵⁹ Bir başka terk edilme korkusu yaşanan masalda bir kral on iki oğlunu da evi terk etmeleri için zorlar.³⁶⁰

Çocuklar terk edilmekten “artık bizim çocuğumuz değilsin”³⁶¹ gibi sözlerden çok korkarlar.³⁶² Çocuk yazınında bu tip konulara çok değinilmektedir. Bu açıdan aslında birçok kişinin de iddia ettiği gibi çocuk yazını saçma değildir.³⁶³ Çünkü bu konular burada yer almakta ve birçok konu çocuğun anlayacağı dilden çocuğa aktarılmaktadır. Yani anne baba ayrılığı veya anne babanın birinin ölümü ve çocuğun durumu, sorunları ayrıntısıyla ortaya serilmektedir. Bu konuyu ele alan eserlere Alman edebiyatında çokca rastlamak mümkündür: “Lieber Nichtsnutz” adlı öykü bunlardan biridir. Bu öyküde Hans “Scheidungsopfer”³⁶⁴ yani ayrılmış eşlerin kurbanı olarak tanıtılır. Eserde ayrıca ayrılmış eşlerin asıl mağdurunun çocuklar olduğu anlatılmaktadır. Pressler “Göethe in der Kiste” isimli eserde bu tür bir çocuk için “babası tarafından terk edildi” (zurückgelassen) ifadesini kullanır.³⁶⁵ Ralf Thenior un “Die Fliege des Beelzebub” isimli eserinde de buna benzer bir konu vardır. Eserdeki 15 yaşındaki Beate’yi de babası terk etmiş ve Beate’yi annesiyle yalnız bırakmıştır. Beate sıkıntılılarından, ailesinin ilgisizliğinden dolayı içine kapanır ve sonunda da satanistlere katılır.³⁶⁶ Bu durumda olan çocuklar Gunter Preuss “Stein in meiner Fausst” isimli eserindeki Alexander gibi ailesinden nefret eder. Yazar bu çalışmasıyla şiddet ve kinin psikolojik ve sosyal nedenleri aktarmaya çalışmaktadır.³⁶⁷ Steenfatt’ın “Hass im Herzen”de de bu konu ele alınmıştır. Bu eserdeki kız, Tono, da babasını hiç tanımaz. Kendisini terk edilmiş hisseder. Tono yaşadıklarından dolayı yetişkinlerden ve toplumdan nefret eder.³⁶⁸ Ende’nin “Die Unendliche Geschichte”³⁶⁹ isimli eserde de Bastian aynı durumdadır. Groszer, terk edilmeye farklı bir boyuttan bakmaktadır.

³⁵⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.116.

³⁵⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.53.

³⁶⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die zwölf Brüder** s.80–81.

³⁶¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Frau Trude** s.246.

³⁶² Behire NAZİK, **İçimizdeki Çocuk**, Ya-Pa Yay. İst. 2000, s.48.

³⁶³ Karl ESSELBORN, Klaus Hübner. Willi Führmann, **Iudicium verlag**; München, 1989, s.7.

³⁶⁴ Freund. s.10.

³⁶⁵ Freund. s.11-12.

³⁶⁶ a.g.e. s.60-61.

³⁶⁷ a.g.e. s.58-60.

³⁶⁸ a.g.e. s.57-58.

³⁶⁹ a.g.e. s.15-16.

Kendisi ölümü de bir ayrılık olarak ifade etmektedir. Ama bunu eserinde “hayatın sadece vermediğini ara sıra da aldığını güzel bir dille ifade eder.”³⁷⁰ Doderer’in “Die Wasserfälle von Slunj” eserinde de aynı konuya temas edilmektedir. Eserde ölüm ve ayrılıklar verilmiş ama eserin sonunda sanki her şeye rağmen hayat devam ettiği ifade edilmektedir.³⁷¹ Böyle örnekleri çoğaltmamız mümkündür. Bunların hepsinde olumsuzluklar gösterilerek olumlu davranışlara yönelim istenmektedir. Ölüm her ne kadar doğal görünse de ve her ne kadar çocuklar 6-7 yaşından önce ölümün anlamı konusunda net bir fikre sahip olmadıkları ifade edilse de çocuklar ölümü 9 yaşından sonra aynı büyükler gibi algırlar.³⁷² Çocuklarda ölüm kavramı belli bir yaştan sonra oluşsa da terk edilme korkusu çok daha önce başlar.³⁷³ Bu tarz kayıplar veya ayrılmalara neden olabilecek eşler arasındaki anlaşmazlıklar geçimsizlikler ve kavgalar çocuklar üzerinde çok derin ve silinmesi çok güç izler bırakmaktadır.³⁷⁴ Çocuğun çok değer verdiği, saygı duyduğu anne babasının yaptıkları kavgalar³⁷⁵ çocukta bir şaşkınlık ve kişiliği için çok tehlikeli iç çatışmaların doğmasına içe dönmesine³⁷⁶ ve toplumda “boşanma mağduru” (Scheidungsopfer) olarak algılanmasına neden olmaktadır.³⁷⁷ Yine çocuk eğitimcisi ve psikoloğu olan Shapiro çocuklukta yaşanan kayıpların ileride depresyon geliştirmeye bir yatkınlık oluşturduğunu iddia etmektedir.³⁷⁸ Ancak bunu genellemek mümkün değildir. Kimi araştırmacılar depresyon neticesinde intihar girişiminde bulunan gençlerin, anne babalarının duygusal bakımdan sevecen olmayan davranışlara maruz kaldıklarını ortaya çıkarmışlardır.³⁷⁹

İşin daha da vahim olanı ise bu ortamda yetişen çocukların evlendikleri zaman mutlu olmakta çok güçlük çektiği tıpkı anne babaları gibi geçimsiz kimseler olarak toplumda yer aldığı ifade edilmektedir.³⁸⁰ Batının 1/3’ü boşanmış ailelerden oluşmaktadır.³⁸¹ Boşanmış ya da ölüm sebebiyle dul kalmış bir anne veya baba

³⁷⁰ a.g.e. s.6..

³⁷¹ Heimito von DODERER, *Die Wasserfälle Von Slunj*, Dtv, München, 1993.

³⁷² Cirhinlioğlu, s.186.

³⁷³ Zulliger. *Çocuklarımızın Korkuları*. s.99.

³⁷⁴ Shapiro, Patricia Gottlieb. Çev. Meral Kesim, *Çocukluk ve İlk Gençlik Depresyonu*, Papirus Yayınları, Ank. 1997, s. 149.

³⁷⁵ Bolton. s.41.

³⁷⁶ Freund. s.11-12.

³⁷⁷ a.g.e. s.10.

³⁷⁸ Shapiro. s. 146.

³⁷⁹ a.g.e. s. 149.

³⁸⁰ Wittmann ve diğerleri. s. 21.

³⁸¹ Yavuzer. s.80.

evlenecek olursa çocuğun esas annesinin ya da babasının yerini alacağı için çocuklar tarafından kabullenilmesi bir hayli güçtür.³⁸² Çocuklar aile hayatına giren bu yeni insana bir hayli zor alışır.³⁸³

Uzmanlara göre geçici ya da sürekli olan bu türlü kayıpların etkileri çocukların yaşlarına göre değişmektedir.³⁸⁴ Bu gibi ayrılıklar sırasında öteki yetişkinler kolay kolay anne babaların yerini alamamakta ve çocukta meydana gelen boşluğu dolduramamaktadırlar. Bu açıdan anne babanın ölümü de çocuğun ruh sağlığı üzerinde etki yapan olaylardan biridir.³⁸⁵ Bu kaybın etkisi ifade ettiğimiz gibi çocuğun içinde bulunduğu yaşa göre değişir. Çok küçük bir çocuğun böyle bir kayıp karşısındaki tepkisiyle daha yetişkin bir çocuğun tepkisi arasında muhakkak fark vardır. Çocuklar böyle bir kaybın acısını kolay kolay unutamazlar.³⁸⁶ Böyle durumlar sağ kalan anne ya da baba ile çocuklar arasındaki ilişkilerde bazı tehlikeli ve istenmeyen neticeler doğurmaktadır.³⁸⁷ Yani sağ kalan anne ya da baba çocuklarına hem annelik hem de babalık yapmaya çalışırlar. Bu iki rolü birden yürütmek çok zordur. Ancak yürütmeye çalışanlar zaman zaman ceza ve şiddet konusunda aşırılığa kaçabilirler.³⁸⁸ Bu olaylar çocuğun bilinçaltına depolanır³⁸⁹ ve çocuğun korkak, içe kapanık saldırgan olmasına sebep olmaktadır.³⁹⁰ Çocuk genelde büyüklerini izler ve onları örnek alır.³⁹¹ Dolayısıyla evde olanları, arkadaşlarına hatta anne babasına karşı örnek olarak uygulayabilir.³⁹²

Yukarda ifade ettiğimiz gibi çocuklarımıza kızgınlığımızdan dolayı "seni sevmiyorum, sen bizim çocuğumuz değilsin" demek çok yanlıştır. Çünkü çocuk için cezaların en büyüğü onun gözünde çok büyük anlam ve değer taşıyan annesinin ya da babasının sevgisini kaybetmektir.³⁹³ Bu gibi davranışlara sık sık başvuran anne babaların çocuklarında büyük bir güvensizlik duygusu, çekingenlik³⁹⁴ ve içe kapanıklık görülmektedir.³⁹⁵ Böyle durumlarda çocuğun yalnız kendine değil, anne babasına karşı

³⁸² Wittmann ve diğerleri. s. 22–23.

³⁸³ Freund. s.28-29.

³⁸⁴ Yavuzer. s.81–82.

³⁸⁵ Wittmann ve diğerleri. s. 21–22.

³⁸⁶ Yavuzer. s.81–82.

³⁸⁷ a.g.e. s.82.

³⁸⁸ Dodson s.276–277.

³⁸⁹ Yavuzer. s.59.

³⁹⁰ a.g.e. s.57.

³⁹¹ Kağıtçıbaşı s.200–201.

³⁹² Salzmann s.52.

³⁹³ Shapiro. s. 146.

³⁹⁴ Dodson s. 275.

³⁹⁵ Köknel.Çağımızın.... s.64.

olan güveni de azalır.³⁹⁶ Kötü, beğenilmeyen davranışları karşısında çocuğa öylesine söylenmiş olan “artık seni sevmiyorum” gibi sözlerle blöf yapmak çocuğa olmayan bir şeyler söylemek, kandırmak çok yanlıştır.³⁹⁷ Çünkü çocuk bu tür sözleri ciddiye alır. Anne babalar bugün çocuklarını haklı haksız yere döver ilgi göstermezse onlar da bir gün anne babalarına karşı alakasız kalırlar.³⁹⁸ Uzmanlar çocuğun, ailesi tarafından terk edildiğinde kimseye acımayan kendisine yapılanların öcünü bir şekilde diğer insanlardan almaya çalışan vicdansız bir tip olarak toplumda yer aldıklarını ifade etmektedirler.³⁹⁹ Ve uzmanlara göre "problem, asıl o zaman başlamaktadır."⁴⁰⁰ Bize göre ise bu, toplumun halletmesi gereken daha da büyük bir problemdir.

5. GRİMM MASALLARINDA İYİLİĞİ KÖTÜYE KULLANMA

Grimm masallarında bu konuya yönelik örnekler bulunmaktadır. Masallarımızda birçok iyilik boşa çıkartılmakta ve kötüye yönlendirilmektedir. “Bunun ise uzmanlara göre, çocuklar üzerinde büyük etkisi ve zararı dokunacağı ifade edilmektedir. Çocukları herhangi bir nedenle aldatmak uzmanlara göre, çocukların güvensiz olmalarına neden olabilmektedir.”⁴⁰¹

İyiliğin kötüye kullanıldığı ilk masalda bir hancı açıkta kalanları hanına kabul eder. Ancak handa geceleyen yabancılar ertesi günü hancıya zarar vererek kaçarlar.⁴⁰² Bir başka masalda bir kemancı kendisine hizmet eden kurt ve diğerlerinin iyi niyetini kötüye kullanmaktadır.⁴⁰³ Bir başka masalda kahramanımız iyi niyetle bir ölüyü beden ısıtıyla ısıtarak hayata döndürmeye çalışmaktadır. Ölüyü yanına alır ceset belli bir süre ısındıktan sonra canlanır ve oğlanı boğmaya çalışır. Çocuk iyiliğine karşılık kötülük bulur. Oğlan da bunu, masalda ifade eder.⁴⁰⁴ Başka bir örnekte ise erkek karısı için ölümü göze alırken, karısı bunlara rağmen önce kocasını öldürür sonra bir başkasıyla

³⁹⁶ Salzmann s.31–32.

³⁹⁷ a.g.e. s. 29.

³⁹⁸ a.g.e. s. 52.

³⁹⁹ Kağıtçıbaşı s.200.

⁴⁰⁰ Bamberger. s.208-211.

⁴⁰¹ Dodson s. 275.

⁴⁰² Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Lumpengesindel** s.90.

⁴⁰³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der wunderliche Spielmann** s.79.

⁴⁰⁴ Bkz.Grimm, **Kinder....Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen.** s.60.

aldatır.⁴⁰⁵ Kızın babası ise “o senin için ölmeye hazırdı” diyerek bu duyarsızlığına sitem eder.⁴⁰⁶ Diğer bir ise fakir bir kızı yetiştiren kadın kızdan kötülük görmektedir.⁴⁰⁷ Bir başka masalda ise her türlü iyiliği yapan bir kız ailesinden kötülük görmektedir.⁴⁰⁸

Masallarımızda da görüldüğü gibi birçok konuda kahramanlarımız iyiliğe karşılık kötülük yapmıştır. Masallarımızdaki türden davranışlar, çocuklar üzerinde çok kötü izler bırakmaktadır. Çocuklar yukarda ifade ettiğimiz türden davranışlara maruz kaldıklarında Yavuzer’e göre güvensiz ve içe kapanık olmaktadır.⁴⁰⁹ Başkalarına karşı güvenleri olmayanlarında kolay kolay bir başkasıyla arkadaşlık kuramayacağı ifade edilmektedir.⁴¹⁰ Oysa yine uzmanlara göre “çocuklar güven ve sevgiyi hissetmelidirler.”⁴¹¹ Güvenleri sarsılan çocuklar⁴¹² bir başkasına koşulsuz boyun eğmektedir.⁴¹³ Çünkü o kişilerin doğrularını tartışacak durumda değildirler.⁴¹⁴ Bu durumdaki çocuğun daha çok kendi kabuğuna çekileceği⁴¹⁵ ve kendilerine karşı güvenin daha da azalacağı uzmanlarca ifade edilmektedir.⁴¹⁶ Bu nedenle örnek olsun diye farklı hareket etmek⁴¹⁷ çocuğu aldatmak⁴¹⁸ çok yanlış ve geri tepebilecek bir tutum olabilir. Çünkü göstermelik yaptığımız davranışları çocuklar tespit edecek olsalar, “çocuğun yanında itibarın kaybolmasının yanı sıra bize karşı güvenleri de sarsılabilir ve bize bir daha güvenmeyebilirler.”⁴¹⁹

5.1. Yalan

Sargın, Çağlar’a dayanarak bir şeyin yalan olabilmesi için onun daha önceden başkalarını aldatmak için tasarlanmış, belli bir amaca varmak için düşünceli olarak

⁴⁰⁵ Bkz.Grimm, **Kinder....Die drei Schlangenblätter.** s.128.

⁴⁰⁶ **a.g.e.** s.129.

⁴⁰⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Marienkind** s.47.

⁴⁰⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Aschenputtel** s.154.

⁴⁰⁹ Yavuzer. s.56.

⁴¹⁰ Gündüz. s.72.

⁴¹¹ Yavuzer. s.72.

⁴¹² Dodson s. 275.

⁴¹³ Shapiro. s. 149.

⁴¹⁴ Yavuzer. s.52.

⁴¹⁵ **a.g.e.** s.56.

⁴¹⁶ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁴¹⁷ Ercan. s.47.

⁴¹⁸ Freund. s.10.

⁴¹⁹ Turan. . s.83.

düzenlenmiş beyanlar olması gerektiğini ifade etmektedir.⁴²⁰ Yine Sargın, Gövsa'a dayanarak yalan başkasına bizim doğru sandığımızın tersi olan bir kanıyı bilerek telkin etme olayı olduğunu söylemektedir.⁴²¹ Bu tanımdan da anlaşılabilceği gibi yanlış söylemek yalan söylemek değildir. Bilmeyerek doğruyu farklı anlatmak da yalan sayılamaz.⁴²² Sargın, Yavuzer'e dayanarak 3-4 yaş çocuklarının söylediği yalanlar aslında gerçek yalan olmadığı ve bunların sözde yalanlar olduğunu iddia etmektedir. Sargın, Nazik'e dayanarak beş yaşına kadar söylenen yalanlar önemli olmadığı, çünkü çocuk bu yaşa kadar doğru ile yalanı ayırt edemediğini Buna yalan bile denemeyeceğini sadece hata denebileceğini ifade etmektedir.⁴²³ Sargın'a göre insanlar yalancı doğmazlar ama yalan söylemeyi öğrendiği bir gelişim süreci yaşarlar. Doğru ve yalan söyleme birbiriyle ikiz gibidir. Biri diğerini gerektirir. Çünkü doğru bilgiye sahip olmadan kimse yalan söylemez.⁴²⁴

5.1.1. Çocukta Yalancılık

Yalancılıkla ilgili Gövsa şunları söylemiştir:

“İlk yaşlarda çocuklarda yalandan ziyade yanlış vardır. Görüp işittiklerinin gerçeğe uygun olmaması genelde algılamasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında çocuklar etrafını çok kolay taklit ettiğinden yalan söyleme yeteneği daha erken gelişir. Anne babaların toplumsal yalanları, övünmeleri, çocukları aldatmaları bu hususta ilk dersi teşkil etmektedir. Çocuk bir taraftan aileden yalanı öğrenirken, diğer yandan türlü oyunlarla yalanı pekiştirir. Oyun esnasındaki aldatmalar, şakalar, yavaş yavaş asıl yalanlara yol açar. Bazı yalanların işe yaraması daha gözü pek yalanları kolaylaştırır.”⁴²⁵

Sargın, Yavuzer'e dayanarak yalan söylemeye neden olan dört etken bulunduğunu ifade etmektedir. Bunlar aşağılık duygusu, suçluluk duygusu, saldırganlık ve kıskançlıktır. Bunların yanı sıra korku ve çocuğa aşırı baskı gibi faktörler de çocuğu yalana itmektedir.⁴²⁶ Yalan söyleme nedenlerini araştırmada kullanılan bir ankette

⁴²⁰ Sargın. s.103.

⁴²¹ a.g.e. s.115.

⁴²² İbrahim Alaettin GÖVSA. **Çocuk Ruhü**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul (Tarih Belirtilmemiş), s.254.

⁴²³ Sargın. s.104.

⁴²⁴ a.g.e. s.103–104.

⁴²⁵ Gövsa. **Çocukta Duygusal...** s.118–119.

⁴²⁶ Sargın. s.105.

çocukların yalan söyleme nedenlerinin en başında korku ve çekinme gelmektedir. Daha sonra sırasıyla övünme isteğiyle yalan, kibir nedeniyle yalan gelmektedir.⁴²⁷

5.1.2. Grimm Masallarında Yalan

Yalan başkalarını aldatmak amacıyla kasıtlı olarak uydurulmuş sözler ve davranışlardır.⁴²⁸ Çocuk öyküleri arasında yalan denince akla hemen Pinokyo gelmektedir. Herkes Pinokyo'yu az çok, gerek çizgi filminden gerekse kitabından bilir. Pinokyo'nun yazarı olan Collodi'nin gerek filmiyle gerek eseriyle vermek istediği aslında, "çocuklar öğütleri dinlemezlerse başlarına ne denli kötülüklerin geleceğidir."⁴²⁹ Çünkü Pinokyo yalan söylediği zaman burnu uzar, kötü arkadaşlıklardan dolayı sürekli zarar görür. Bu da söz dinlememenin, kurallara uymamanın cezasıdır. Grimm kardeşlerin derledikleri masalların çoğunda yalan muhakkak bulunmaktadır. Hänsel ve Gretel, Külkedisi, Rapunzel masasında sadece yalan takriben 43 ayrı yerde geçmektedir. Ancak bu ve örneklerini vereceğimiz masallarımızda yalan hiç bir şekilde ceza nedeni sayılmamaktadır.

Bu masallardan birinde kemancı, önce kurda sonra tilkiye daha sonra da tavşana yalan söylenmektedir.⁴³⁰ Bir başka masalda kedi en yakın olan arkadaşı ve ortağı fareye maddi çıkar nedeniyle yalan söyler.⁴³¹ Yine maddi çıkar nedeniyle yalanın söylendiği masalda kahramanlarımız gece konakladıkları hancıya yalan söylerler.⁴³² Başka bir örnekte kocasına ihanet eden kadın babasına yalan söyler.⁴³³ Diğer masalda yalan nedeniyle birçok eşya kaybedilir ve yine yalanla her şey yeniden elde edilir.⁴³⁴ Bu masalda yalan tam olarak beş ayrı yerde geçmektedir.⁴³⁵ Bir başka masalda Meryem Ananın yanında yetişen bir kız defalarca yalan söyler.⁴³⁶ Yalanın işlendiği bir başka masalda cadı kız çocuğuna yalan söyler.⁴³⁷ Bir başka masalda önce anne sonra da kızı

⁴²⁷ Gövsa, **Çocuk Ruhu**, s.256.

⁴²⁸ Cihirlioğlu, s.208.

⁴²⁹ Collodi, **Pinokyo**, s.32-37.

⁴³⁰ Bkz.Grimm, **Kinder....Spielmann** s.77.

⁴³¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Katze und Maus in Gesellschaft** s.44.

⁴³² Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Lumpengesindel** s.87.

⁴³³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die drei Schlangenblätter** s.128.

⁴³⁴ Bkz.Grimm, **Kinder....Die klugen Leute** s. 510-511.

⁴³⁵ Bkz.Grimm, **Kinder....Die klugen Leute** s. 509,3 kez 510, 512.

⁴³⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Marienkind** s.47 ve 48.

⁴³⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Frau Trude** s.246.

yalan söyler ve bu yalan masalın sonuna kadar devam eder.⁴³⁸ Masalın başından sonuna kadar yalanla işlerin görüldüğü bir diğer masalımız ise “Hänsel ve Gretel” masalıdır. Bu masalımız neredeyse yalan üzerine kurulmuştur. Başta anne baba çocuklara⁴³⁹ daha sonra çocuklar, anne babaya,⁴⁴⁰ cadı çocuklara,⁴⁴¹ çocuklar cadıya⁴⁴² ve masalımız da bu şekilde sona ermektedir. Masalımızın 12 ayrı yerinde yalan sahnesi bulunmaktadır. Ve bu sahneler defalarca tekrarlanır. Sürekli aldatma yalan dolan üzerine kurulu masalımız bu kadar şiddet, yalan, kötü örnek içermesine rağmen çocuklara rahatlıkla verilebilecek, tehlikelerden uzak bir masal olduğu iddia edilmektedir.⁴⁴³ Kamiski, Wittmann’ın aynı fikirde olmadığını söylemektedir. Wittmann Hänsel ve Gretel versiyonunda,

**Tehlikeden başka bir şey yaşamadılar,
çalarken yakalandılar,
hapsedildiler,
kaçtılar,
bu esnada gardiyanlarını öldürdüler.
Ve bunlardan,
bir şeyler olabileceğine inanıyor musun?**⁴⁴⁴

diyerek aslında güzel bir dille eleştiri getirmektedir. Bu masalımızın bir diğer versiyonunu Fühmann “Der Brief aus Villa Knusperhaus”⁴⁴⁵ isimli masalla vermeye çalışmıştır. Bu versiyonda da yalan ön plandadır. Olaylar yalanla birlikte Hänsel’in ağzından bir mektupla anlatılmaktadır. Mektupta babaya kendilerinin iyi olduğunu kendilerini merak etmemelerini söyler. Ama anne mektubu okurken bunların hepsinin yalan olduğunu baba anlar. Mektupta “acele edin nerede kaldınız” ifadesi geçer. Bu ifadenin aynısını anne baba çocukları ormana, ölüme terk etmeye götürürken kullanmışlardır. Baba bu sayede çocukları tehlikede olduğunu anlar ve satırını aldığı

⁴³⁸ Bkz. Grimm, **Kinder.... Die drei Spinnerinnen** s.113.

⁴³⁹ **a.g.e.** s.118 ve 120.

⁴⁴⁰ Bkz. Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.118.

⁴⁴¹ Bkz. Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.121.

⁴⁴² Bkz. Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.124.

⁴⁴³ Primar 3. Heft s.20.

⁴⁴⁴ Diethelm KAMİNSKI, **Literarische Texte In Der Unterricht Praxis**, Goethe Institut, München, 1984, s. 228.

⁴⁴⁵ **a.g.e.** 230–231.

gibi ormana doğru koşar. Babanın tahmini de doğrudur. Çünkü o anda cadı onları kesmeye gitmektedir.

Hänsel ve Gretel masalı aslında "masallarda yalan" başlığına ideal bir örnektir. Çünkü bizim varmak istediğimiz noktayı güzel bir dille ve örnekle anlatmaya çalışmıştır. Daha önce belirtildiği gibi çocuklar en yakınındakini örnek alır ve onunla özdeşleşir.⁴⁴⁶ Yalan söyleyen anne babanın çocukları da yalan söyler.⁴⁴⁷ Dolayısıyla masaldan hareketle yalan söyleyen kişilerin çocukları da hem masal örneğinde görüldüğü gibi hem de uzmanların görüşlerine göre yalan söylemektedirler. "Çocuk yaklaşık olarak altı yaşına kadar yalan ile gerçeği tam olarak ayırt edemez."⁴⁴⁸ Bu nedenle çocukların olanları farklı anlatması konusunda kızmamalı ve baskı yapılmamalıdır. Uzmanlara göre çocuk yalan söyleyecek olursa "neden yalan söyledin, , çok ayıp"⁴⁴⁹ deyip üzerine yürümektense, çocuğun yalan söyleme nedenini öğrenmek daha akıllıca olacaktır. Bu konuda uzmanların ailelere tavsiyesi "okul çağına kadar bu konuda endişe edilmemesi yönündedir."⁴⁵⁰

"Yalanı engelleyebilmek için yalan söylediğini kanıtlaması ve doğruları söylemesi için ısrar edilmemeli, çocuğa daha çok vakit ayırmak, iç sıkıntılarını ortadan kaldırmak, yeterli oyuncak ve arkadaş edinmesine olanak sağlanmalıdır."⁴⁵¹

5.2. Hırsızlık

Hırsızlık kısaca başkasına ait olanı sahiplenmedir. Sargın Yavuzer'er'e dayanarak yaptığı tanımlamada hırsızlığın, erken çocukluk çağından itibaren her şeyi izinsiz alma durumu olduğunu söylemektedir. 6-7 yaşına kadar çocuğun bu tür eylemleri çalmak anlamında kabul edilmemelidir. Çünkü mülkiyet hissi gerçek anlamda 7-8 yaşından sonra gelişir.⁴⁵² Hırsızlığın önüne geçebilmek için çocuklara bireysel ve toplumsal

⁴⁴⁶ Kağıtçıbaşı s.200-201.

⁴⁴⁷ Kaminski, s. 228.

⁴⁴⁸ Cırhinlioğlu. s.208.

⁴⁴⁹ Bertin. s.53.

⁴⁵⁰ Cırhinlioğlu. s.208.

⁴⁵¹ a.g.e. s. 209.

⁴⁵² Sargın. s.115.

haklara saygı göstermek öğretilmelidir. Çocuklara 7–8 yaşından sonra düzenli olarak harçlık verilmelidir. Anne babanın iyi örnek olmaları gerekir.⁴⁵³

5.2.1. Grimm Masallarında Hırsızlık

Hırsızlık başkalarına ait olan herhangi bir şeyi sahibine haber vermeden, izni olmadan almak ve bunu bir alışkanlık haline getirmektir.⁴⁵⁴ Grimm masallarında hırsızlık tıpkı yalan konusunda olduğu gibi hiç vurgulanmaz ve olağan bir hadise gibi takdim edilmektedir. Daha da vahim olanı ise hırsızlık yapan cezalandırılmadan çok ödüllendirilmektedir. Çalanlar diğerlerine göre daha zengin ve daha çok söz sahibi olmaktadır. Bizler de bu sahnelerin çocuklar üzerinde olumsuz etkisi olabileceğini düşünüyoruz.

Çocuklara kötü yönde örnek olabilecek masalımızın ilkinde tüccar iki tane inek çalar.⁴⁵⁵ Yalnız bu masalda hiç vurgulanmaz. Çalan uyanık aldatılan aptal konumunda takdim edilir. Hänsel ve Gretel cadının evine rastladıklarında, kimseden izin almadan hemen yemeye başlamaları bir hırsızlık olmasına rağmen bu vurgulanmaz.⁴⁵⁶ Masalda kardeşler hırsızlık yapıyor ama masum bir hırsızlık olarak ifade edilmektedir. Çocuk eğitime yönelik kitaplarda çocukların hatasını veya bu tür bir yanlışını görmezlikten gelmek çok yaygındır.⁴⁵⁷ Grimm Kardeşler masallarında kötü kalplilerden, hırsızlardan bir şeyler çalmak, onların doğal hakkıymış gibi ifade edilmektedir. Bu masalarımızdan biri “Die Bremer Stadtmusikanten”dir. Masalda açlık başka yollardan giderilebilecekken, buradaki kahramanlar Hänsel ve Gretel gibi hiç sormadan, masada olanları yerler.⁴⁵⁸ Çünkü mallarını yedikleri kişiler haydutturlar, onlar da bunları çalmıştır ve kahramanlarımıza göre de kendilerine bu şekilde hak doğmuş olur. Bir diğer hırsızlığın konu edildiği masalda bir baba eşi için salatalık çalar.⁴⁵⁹ Bu masalda da bu hiç vurgulanmaz. Bir diğer masalımız da başkalarının alanı ihlal edilerek hırsızlık yapılmaktadır. Bu da çok masumane bir şekilde yansıtılmıştır. Yani bu masalarda

⁴⁵³ a.g.e. s.115–116.

⁴⁵⁴ Cirhinlioğlu. s. 212.

⁴⁵⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die klugen Leute** s.510-511.

⁴⁵⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.121.

⁴⁵⁷ Salzmann s.52.

⁴⁵⁸ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die Bremer Stadtmusikanten** s.186.

⁴⁵⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Rapunzel** s.104.

defalarca hırsızlık yapılmasına rağmen "çalmak" (stehlen) kelimesi geçmediği gibi daha çok sanki kendi haklarıymış gibi, gidelim ve alalım ifadesi geçmektedir.⁴⁶⁰ Grimm masallarında hırsızlığın tek vurgulandığı masalımız "Des Teufels russiger Bruder"⁴⁶¹ masalıdır. Sadece bu masalda "stehlen" (çalmak) fiili kullanılmıştır.

Bu olaylar çok masum, olağan bir şeymiş gibi, çalanların hakkıymış gibi ifade edilmektedir. Yukarda örneklerini verdiğimiz yalanlar da aldatmalarda öylesine bir şeymiş gibi anlatılmaktadır. Bunlar tabi ki çocuk yazınında bu şekilde ifade edilmemesi gereken konulardır.⁴⁶² Çocuklar genelde önlerindeki bir kişiyi örnek kabul ederek taklit ederler. Bu çocuk eğitime yönelik kitaplarda genelde baba örnek olduğu⁴⁶³ ifade edilse de çocuk genelde kendisini özdeşleştirdiği kişiyi taklit etmektedir.⁴⁶⁴ Bu gayet tabii masaldaki kahraman veya masaldaki bir olay da olabilir. Bu tür olaylar yani masallardaki olumsuzluklar genelde çocuklara kötü örnek olmaktadır.⁴⁶⁵ Daha önce de ifade ettiğimiz gibi çocuklar olayları büyüklerden farklı algılarlar⁴⁶⁶ Çünkü onların dünyası farklıdır.⁴⁶⁷ Onun için çocuklar belli bir yaşa kadar hırsızlığı da farklı algılayabilir.

Bu tür davranışları engelleyebilmek ve belli bir yaşa kadar en aza indirebilmek için aileler "çocuklara küçük yaşta mülkiyet kavramı kazandırmalıdır. Çocuğun kendine ait eşyaların olması sağlanmalıdır. Mümkünse ayrı bir odası olmalıdır. Mümkün değilse kendine ait bir dolap çekmeceler ve oyuncakları olmalıdır. Bu eşyalar çocuğun izni olmadan hiç kimseye verilmemeli ve kullanılmamalıdır. Aynı şekilde çocuklara başkasına ait eşyaların sahibinin izni alınmadan kullanılamayacağı anlatılmalıdır. Çocuğa yaşı ve gelişimine uygun olarak mülkiyet anlamı öğretilmelidir."⁴⁶⁸ Bunun yanı sıra "çocuğa yeterince ilgi ve sevgi gösterilmelidir. Aile içerisinde ayrı bir kişilik olarak kabul edilmeli ve saygı görmelidir. Yaptığı olumlu davranışlar onaylanmalıdır. Çocuğun zorunlu ihtiyaçları zamanında ve yeterince temin edilmelidir."⁴⁶⁹ "Çocuk başkasına ait herhangi bir şeyi aldığı anda onu hemen sahibine

⁴⁶⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Lumpengesindel** s.85.

⁴⁶¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Des Teufels russiger Bruder** s.500.

⁴⁶² Enver Naci GÖKŞEN, **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**, Remzi Yayınevi, İstanbul, 1985, s.62.

⁴⁶³ Yavuzer. s.86.

⁴⁶⁴ Kağıtçıbaşı s.200–201.

⁴⁶⁵ Ercan s.46–47.

⁴⁶⁶ a.g.e. s.35.

⁴⁶⁷ a.g.e. s.35.

⁴⁶⁸ bkz. Cırhınlioğlu, s.213.

⁴⁶⁹ a.g.e. s.214.

iade etmesi veya sahibinden izin alıp haberdar etmesi sağlanmalıdır. Çocukların mülkiyet kavramı gelişmediğinden masum çalmalarla olayları büyüterek hırsız olarak adlandırılmamalıdır. Bu konuların üzerinde fazla durmak, fazla önem vermek hırsızlığı pekiştirebilir. Çocuk anne babanın bu hassasiyetini her sıkıştığında kolaylıkla kullanabilir. Çocuk hırsızlık yaptığında onunla konuşulmalı ve bunu bir daha yapmaması gerektiğine inandırılmalıdır. Hırsızlık daha ileri boyutlara taşınacak olursa, bir davranış problemi haline gelmişse bir uzmana danışılmalıdır. Ayrıca yedi sekiz yaşlarından itibaren olanaklar nispetinde çocuklara düzenli harçlık verilmelidir.”⁴⁷⁰

⁴⁷⁰ bkz. **a.g.e.** s.214.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BASKI VE ŞİDDET

Sargın, Freedmann’a dayanılarak saldırganlık bir başka insana zarar veren ve zarar verme amacı güden bir davranış olarak ifade edilmektedir.⁴⁷¹ Saldırganlık diğer insanlarda korkuya neden olan düşmanca davranışlar olduğunu Sargın, Kırkinciöğlü’nun yazısından aktarmaktadır.⁴⁷² Saldırganlık kısaca başkalarını inciten ya da incitebilecek her türlü davranıştır.⁴⁷³

Yine Sargın, Freud’a dayanarak saldırganlığı, doğuştan gelen ve bütün canlılarda ortak olan, öğrenme ile değişmeyen, motivasyonun temelinde yatan evrensel bir dürtü olarak değerlendirmiştir.⁴⁷⁴

“Çocuklarda sık görülen yaramazlık, itişip kakışma, geçimsizlik ve kavgalar, bir çocuğu saldırgan olarak tanımlamaya yetmez. Burada söz konusu olan tutum ve davranışta süreklilik gösteren saldırganlıktır. Genellikle erkek çocukların daha çok saldırgan oldukları iddia edilmektedir. Çünkü anlaşmazlıklarını genelde kavga ederek çözümleme yoluna gitmektedirler. Kız çocukların ise ağız münakaşalarında daha baskın oldukları ifade edilmektedir. Bu var olan insandaki saldırganlık yok olmaz ve tümüyle bastırılmayacağı için ancak biçiminin değiştirilebileceği ifade edilmektedir.”⁴⁷⁵

1. ÇOCUK EĞİTİMİNDE BASKI VE ŞİDDET

Sargın’a göre şiddet çocuğun hemen hemen her davranışını yasaklayan katı, sert ve serbestlik tanımayan disiplin uygulamasıdır.⁴⁷⁶ Anne ve babanın çocuğu devamlı denetim altında tuttuğu, her hareketini denetlediği eleştirdiği ve uyulması gereken katı kurallar koyduğu tutumdur.⁴⁷⁷ Yine Sargın kendi eserinde Yavuzer’in ifadelerini

⁴⁷¹ Sargın. s. 99.

⁴⁷² a.g.e. s. 99–100.

⁴⁷³ a.g.e. s. 99–100.

⁴⁷⁴ a.g.e. s. 99–100.

⁴⁷⁵ a.g.e. s. 99–100.

⁴⁷⁶ Sargın. s. 29.

⁴⁷⁷ a.g.e. s. 29.

aktarmaktadır. Yavuzer aşırı baskılı, otoriter tutum çocuğun kendine güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutum olduğunu ifade etmektedir.⁴⁷⁸ Otoriter anne babalık etmek, çocuklarda tartışmadan, anlaşmadan, onların isteklerini hiç bir şekilde kabul etmeksizin ana babalar tarafından kararlaştırılan, kural ve emirlerin çok sıkı uygulanmasıdır.⁴⁷⁹

Bu tutumda ana baba çok sıkı bir disiplin uygular. Çocuk bu kurallara uymak zorundadır. Çocuğa bu ortamda hiç söz hakkı tanınmaz. Bu şekilde yetişen çocuklar ya sessiz, uslu, küskün, silik ya da isyankâr, saldırgan olur. Ancak her iki durumda da hınç ve korku dolu olurlar. Sıkı eğitim uygulayan anne baba çocuğu kendi tasarladığı bir kalıba sokmaya çalışır. Bu nedenle çocuk sürekli denetim altındadır. Aşırı baskı ve disiplin altında korkudan sinmiş olan çocuklar baskı yapana dolaylı da olsa baş kaldırırlar.⁴⁸⁰

Aşırı baskı altında yetişen çocuklarda ilerde görülebilecek olumsuz davranışları Sargın, Çaplı'a dayanarak aşağıdaki şekilde sıralanmıştır: Çaplı'ya göre bu çocuklar anne babadan nefret ederler, insanlarla geçinemez, kavgacı ve geçimsiz kişiler haline gelirler, sinirlerine hakim olamaz, alıngan ve çabuk parlayan kişiler haline gelirler, kendilerinden başkasına asla güvenmezler, bir takım yersiz korkulara sahip olurlar, çok zor arkadaş edinirler.”⁴⁸¹ Sargın, Yavuzer'e dayanarak suçlayan, cezalandıran ve sürekli müdahale eden anne babaların çocuklarının, kolayca ağlayan çocuklar olduğunu ifade etmektedir.⁴⁸²

Sonuç olarak bu tür eğitim ve disiplin uygulaması gören bir çocukta kişilik örselenmektedir. Böyle yetişen çocuklarda genellikle iki tür tepki görülmektedir. Biri içine kapanma, aşırı uysal ve itaatkâr görünme diğeri de her türlü otoriteye baş kaldırmadır. Her iki davranış şekli de çocuğun diğer sağlıklı ve dengeli iletişim kurmasını engellediği ifade edilmektedir.⁴⁸³

⁴⁷⁸ a.g.e. s. 29.

⁴⁷⁹ a.g.e. s. 29.

⁴⁸⁰ a.g.e. s. 30.

⁴⁸¹ a.g.e. s. 30–31.

⁴⁸² a.g.e. s. 30–31.

⁴⁸³ a.g.e. s. 31.

1.1. Şiddet Eğimli Çocukların Özellikleri

Çakmaklı'a göre de saldırgan çocuklar, ilgisizliğe tahammülleri olmayan, duygularını kontrol etmeleri öğretilmemiş, insanları sömürme eğiliminde olan, intikam duygusu çok gelişmiş kişilerdir.⁴⁸⁴

Sargın, Öz'e dayanarak çocukların davranışlarını kısıtlamak ve engellemek çocuğun saldırganlık duygularının yavaş yavaş beslemeye başladığını ifade etmektedir.⁴⁸⁵ Yine aynı araştırmacı Kırkıncıoğlu'na atıfta bulunarak, anne babanın çocuğa aşırı bağlılığı ve düşkünlüğü çocuğu saldırgan yapabileceğini iddia etmektedir.⁴⁸⁶ Sargın'a göre babasız büyüyen ve kendisine bir model bulamayan çocuklar da, kendilerine örnek aldıkları kahramanları taklit ederek de saldırgan davranışlar sergileyebilirler.⁴⁸⁷

Sargın aşırı saldırgan davranışları alışkanlık haline getirmeden düzeltme yollarının da var olduğunu şu şekilde sıralamıştır.

“Çocuklarda saldırganlığın önlenmesi önemli bir caba gerektirir. Bu nedenle çocuğu, aileyi ve toplumsal çevresi ile birlikte ele alan, danışmanlık ve rehberliğe ağırlık veren bir psikoterapi yaklaşımı önde gelmelidir. Öztürk de aşırı saldırgan davranışları olan bir çocukta oyun tedavisi ve gerçeğe yönelik tedavisinin birlikte uygulanması ile olumlu sonuçlar alındığını belirtmektedir. Aile terapisi ve bireysel terapinin birlikte kullanılması anti sosyal davranışların değiştirilmesinde önemli rol oynadığını ve bu nedenle ailede saldırgan bir model varsa bu terapiye göre bu kişi ortadan kaldırılır. Yine Sargına göre saldırganlığın önlenmesinde özellikle davranışçı yaklaşım etkili olduğu ifade edilmektedir. Buna göre en çok kullanılan metot ödül, ceza yöntemidir. Çocuklara açık havada enerjisini boşaltma imkânı tanınmalı ve olumlu davranışları ödüllendirilmelidir. Ayrıca çocuğa şiddet içerikli yayınlar izleme imkânı verilmemelidir.”⁴⁸⁸

“Bunun yanında biraz da konuya açıklık getirmek açısından önce çocuklarda ruhsal bozukluğun ne olduğunu ortaya koymak gerekmektedir,⁴⁸⁹ çünkü baskı, şiddet ve ruhsal bozukluklar birbiri ile bağlantılıdır. Çocuklar gelişme ve büyüme dönemlerinde çok fazla sorunlarla karşılaşır ve bunlara karşı bazı değişiklikler gösterirler. Tikler, kekemelik, saldırganlık, altını ıslatma bu değişikliklerden bir kaçıdır. İşte çocuklarda görülen duygusal, sosyal, zihinsel gelişmelerinde

⁴⁸⁴ a.g.e. s.100–101.

⁴⁸⁵ a.g.e. s.100–101.

⁴⁸⁶ a.g.e. s.100–101.

⁴⁸⁷ a.g.e. s.100–101.

⁴⁸⁸ a.g.e. s.102–103.

⁴⁸⁹ a.g.e. s. 43.

alışkanlıklara yol açan, çocuğun anne babasını rahatsız ve tedirgin eden bu değişikliklere ruhsal bozukluklar denilmektedir.”⁴⁹⁰

Bu konuda son derece tecrübeli ve uzman kişiliği ile öne çıkan Sargın, çocuktaki ruhsal bozukluklara yönelik çalışmasında çok isabetli yaklaşımlarda bulunmuştur. Bu çalışmasına göre her çocuk doğuştan kalıtsal, sinirsel ve biyokimyasal ya da üçünün birleşiminden oluşan belirli bir biyolojik yapıdadır. Bu yapı içerisinde geniş bir davranış darağacına sahip olduğunu ve bundan sonraki deneyimleri kendisine yön verdiğini ifade etmektedir.⁴⁹¹ Ruhsal hastalıkların gelişmesine ve ortaya çıkmasına yardım eden etmenler vardır. Bunların her birinin oransal değerinin ayrı olduğunu ifade etmektedir.⁴⁹² Bu incelemesinde ruhsal belirtilerin, tek başlarına çocuğun uyumsuz ve dengesiz olduğunu kanıtlamayacağını ve bir belirtiyi değerlendirirken aşağıdaki etkenlerin göz önünde tutulması gerektiğini ifade etmektedir.⁴⁹³

1. Çocuğun içinde bulunduğu gelişim düzeyi ölçüt olarak kullanılabilir.
2. Belirtinin sıklığı ve gücü bir başka ölçüt olarak kullanılabilir.
3. Belirtinin sürekliliği de ölçüt olarak kullanılabilir.
4. Bu belirtinin ağırlığı ve sıklığı yanında başka hangi belirtilere eşlik ettiğini bilmek de önemlidir.⁴⁹⁴

Sargın’ın Baran’dan aktardığına göre, bu davranışlar, her yaş ve gelişme basamağında yeni gelişme ve değişmelere bağlı olarak kısa süreli, gelip geçici olabilir. Ancak herhangi bir gelişim aşamasında normal olarak nitelendirilen bir davranışın diğer bir basamağı uzayıp gitmesi, çocukta yerleşmesi normal olarak nitelendirilemeyeceğini ve bunların önemli davranış bozukluklarına neden olabileceğini ifade eder.⁴⁹⁵

2. GRİMM MASALLARINDA BASKI VE ŞİDDET

Masallarda şiddet konusuna yer vermemizin başlıca nedenlerinden biri Grimm Masallarında yer alan şiddet sahnelerinin çok olmasıdır. Bu şiddet içeren masalların,

⁴⁹⁰ a.g.e. s. 43.

⁴⁹¹ a.g.e. s. 43.

⁴⁹² a.g.e. s. 43.

⁴⁹³ a.g.e. s. 43.

⁴⁹⁴ a.g.e. s. 44.

⁴⁹⁵ a.g.e. s. 45.

çocuklara anlatılması çocuk açısından da çok zararlı ve tehlikelidir.⁴⁹⁶ Çünkü bu tür masallar çocukların hafızasında derin izler bırakmakta⁴⁹⁷ ve çocuk tarafından önünde bir model olarak kabul edilip örnek alınmaktadır.⁴⁹⁸ Biz anne babalar çocuklara, şiddetten uzak ortamlar hazırlamalıyız.⁴⁹⁹ Bu açıdan masalarda şiddet konusuna eleştirel yönde yaklaşmayı uygun gördük. Tabii bu tür masaları yasaklamak yerine yumuşatarak vermek en doğrusu olur.⁵⁰⁰ Yani burada yumuşatılmalı derken, kastımız bu tür masaları tümünden yok sayma yerine, masalın anlam bütünlüğünü ve yapısını bozmadan sert ve şiddet içeren ifadelerden arındırılmasıdır. Çünkü çocuk vakfı başkanı olan Şirin bu tür masaları hiç anlatmayarak “masalı çocuktan uzak tutarak, çocuğu nelerden mahrum bıraktığımızı düşünürsek işin önemini fark edebiliriz”⁵⁰¹ demektedir. Bizler de aynı fikirdeyiz ve bu tür sahneleri içeren masallar şayet çocuklara kötü örnek olacaksa da, bunları hiç anlatmamaktansa biraz daha yumuşatılarak verilebilmelidir diye düşünüyoruz. Buna benzer bir çalışmayı Fühmann yapmıştır. Kaminski, Fühmann’dan aktardığına göre, Hänsel ve Gretel masalını “Der Brief aus Villa Knusperhaus”⁵⁰² isimli masallı oldukça yumuşatarak biraz da değiştirerek vermeye çalışmıştır. Çocuğa olumsuz yönde etki edebilecek tüm sahneleri de çıkartmıştır. Versiyonu olan bir diğer masamız ise Günter Kunert’in “Dornröschen” masalıdır. Kunert aslında masalı aynen aktarmamaktadır.⁵⁰³ Sadece önemli noktaları vererek masalın, “Dornröschen” masalı olduğunu belli etmektedir. Masalın versiyonunu verirken biraz daha yumuşatılarak, şiddet sahnelerinin çıkartılması uzmanlarca da dile getirilmektedir.⁵⁰⁴ Bizler Grimm Kardeşleri bu yönden eleştirirken Kunert, daha da ileri giderek Grimm Kardeşlerden aktardığı masalı daha çok şiddet içerir bir şekilde aktarmaktadır.⁵⁰⁵

⁴⁹⁶ Kantarcıoğlu s.22.

⁴⁹⁷ Yavuzer. s.59.

⁴⁹⁸ a.g.e. s.86.

⁴⁹⁹ Şirin, **Kuşatılmış...** s.95.

⁵⁰⁰ Güneş s.66–67.

⁵⁰¹ Şirin, **Masal Atlası**, s.88.

⁵⁰² Kaminski. s. 230–231.

⁵⁰³ Swantje EHLERS, **Lesen als Verstehen**, Langenscheidt Verlag; Kassel, 1992, s.47.

⁵⁰⁴ Güneş s.66–67.

⁵⁰⁵ Ehlers, **Lesen...** s.42.

Dornröschen	Grimm	Kunert
Çalıları tarif edilirken	...sanki dikenlerin elleri vardı ve onu tutuyordu	...dikenler tarafından parçalandı
Gelenlerin çalılara takılmasını tarif ederken	...bilmeyenler takılı kaldılar.	...yakalandılar, bağlandılar, ve zehirli böcekler tarafından saldırıya uğradılar
Masaldaki kadın tarif edilirken	...odada ihtiyar bir kadın oturuyordu	...kurda benzer damarlar tarafından çevrilmiş yarım açık dişsiz bir ağız, lekeli, kirli horlayan, düzensiz ihtiyar bir kadın

Çocuk olayları biz büyüklerden çok farklı algıladıklarından dolayı⁵⁰⁶ bu olayı da farklı algılayabilir. Bu açıdan düşünecek olursak bu ve buna benzer masalları biraz değiştirerek çocuklara vermek daha yararlı olabilir.⁵⁰⁷ Çünkü bu tür sahneler var diye masalları tümünden anlatmamak, çocukları masallardan mahrum etmek de doğru değildir.⁵⁰⁸ Tabii değiştirelim derken Kunert'ın yaptığı gibi bir değişikliği kast etmiyoruz.

Konumuz “Grimm masallarının çocuklar üzerindeki etkileri” olmakla beraber, özellikle “şiddete” değinmek gerekmektedir. Çünkü çok farklı şiddet türü vardır. Masallarımızın içerisinde yer alan ve tespit edebildiğimiz şiddet türlerine teker teker değinmeye çalışacağız.

2.1.Grimm Masallarında Şiddet Aracı Olarak Baskı

Yukarda ifade ettiğimiz gibi baskı ve şiddet denince akla sadece dayak gelmemelidir. Bize göre çocukları korkutmak,⁵⁰⁹ her ne kadar “çocuklar daha anaokuluna gitmeden önce korkunç şeylerle tanışsa da,”⁵¹⁰ yine de bir şiddet aracıdır. "Frau Holle" masalında olduğu gibi seni sevmiyorum demek,⁵¹¹ "Das Rätsel" masaldaki gibi karanlığa atarım demek⁵¹² "Hänsel und Gretel" masalında olduğu gibi ormana

⁵⁰⁶ Ercan s.35.

⁵⁰⁷ Salzmann s.68–69.

⁵⁰⁸ Şirin. **Masal Atlası**. s.88.

⁵⁰⁹ Yavuzer. s.58–59.

⁵¹⁰ Schaufelberger. s.140.

⁵¹¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Frau Holle** s.169.

⁵¹² Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Rätsel** s.165.

götürürüm demek⁵¹³ “Katze und Maus” masalında olduğu gibi ölümle tehdit etmek,⁵¹⁴ “Die klugen Leute” masalında olduğu gibi dayakla tehdit etmek⁵¹⁵ gibi birçok davranış biçimi de şiddetin bir türüdür ve çocuğun ruh yapısında, derin izler bırakmaktadır.⁵¹⁶ Fakat bir şeyler öğretmek için atılan bu dayaklar, söylenen bu korkunç sözler çocuğa bir şey öğretmediği gibi çocukta ve dayacağı atanda alışkanlığa sebep olmaktadır.⁵¹⁷ Dayağa maruz kalan bir çocuk günün birinde büyüyünce dayak atacaktır.⁵¹⁸ Bunun dışında dayakla terbiye vermeye çalışanların çocuklarında kararsızlık başlar.⁵¹⁹ Çocuk her ne sebeple olursa olsun yaptığı her hata neticesinde dayak yediğinden,⁵²⁰ yaptığım doğru mu yanlış mı diye sürekli şüpheye düşer. Çünkü o kişi anne babası tarafından bu şekilde yetiştirilmiştir.⁵²¹ Yani hata yaptığı an dayak geldiğinden dolayı hataya tahammül yoktur. Çocuk kısaca hemen hemen bütün konularda kararsız kalır.⁵²² Bu nedenle aşırı baskı ve dayağın üstüne⁵²³ bir de kararsızlık gelince, kişinin her konuda, koşulsuz boyun eğmesine neden olur.⁵²⁴

Bilinçsizce yapılmaya çalışılan bir başka terbiye yöntemi de çocuk üzerinde baskı yaparak korkutma yöntemidir.⁵²⁵ Bu da çocuk eğitimi konusunda uzman olan Yavuzer’e göre çok sakıncalı bir yöntemdir.⁵²⁶ Çünkü çocuk bu korkularını uzun bir süre hafızasında canlı tutabilir ve yaşatabilir.⁵²⁷ Baskı yoluyla korkutarak⁵²⁸ terbiye etme yöntemlerinden sonra çocuklarımızın uslu ve örnek olmaları beklenir.⁵²⁹ Bu sayede çocukların şımarıklıklarına mani olunacağı sanılarak mümkün olduğunca sert davranılır.⁵³⁰

⁵¹³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.116.

⁵¹⁴ Bkz.Grimm, **Kinder....Katze und Maus in Gesellschaft** s.46.

⁵¹⁵ Bkz.Grimm, **Kinder....Die klugen Leute** s.512.

⁵¹⁶ Salzmann s.25.

⁵¹⁷ Berktin. s.173.

⁵¹⁸ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵¹⁹ Dodson. s. 277.

⁵²⁰ Berktin. s.171.

⁵²¹ a.g.e. s.53.

⁵²² Dodson s. 277.

⁵²³ Yavuzer. s.57.

⁵²⁴ Salzmann s.28.

⁵²⁵ Yavuzer s.41.

⁵²⁶ a.g.e. s.57.

⁵²⁷ Freud. Davranış... s.24–26.

⁵²⁸ Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları**. s.99.

⁵²⁹ Doğan CÜCELOĞLU, **İçimizdeki Çocuk**, Remzi Kitapevi, İstanbul. 1991, s.79.

⁵³⁰ Berktin. s.69.

Baskı yoluyla terbiye etme yöntemi masallarımızda da çok sık kullanılmaktadır. Bunlardan en bariz ve en göze çarpan masal ise "Die Drei Spinnerrinnen" masalıdır.⁵³¹ Masaldaki anne kızının örgü yapması için baskı yapar. Çocuk bu korku ve baskıdan dolayı ellerinden kan çıkana kadar örgü yapar. Bu sahne, tüm ayrıntısına varana denk aynen anlatılır. Külkedisi de bu baskılara maruz kalır.⁵³² Hänsel ve Gretel de baskılardan dolayı kendilerinden istenen her şeyi yaparlar.⁵³³ Rapunzel'in babası da baskıdan dolayı büyücünün istediği herşeyi yapar.⁵³⁴ "Der Wolf und die sieben Geisslein" masalında da değirmenci kurdun baskılarına dayanamaz.⁵³⁵

Yukardaki masaldaki gibi aşırı baskı görmüş olan ve bu baskıdan dolayı korkudan sinmiş olan çocuk⁵³⁶ baskı yapana dolaylı da olsa düşmanlık besler ve bir gün baş kaldıracaktır.⁵³⁷ Ama tepki veremeyecek durumdaysa, yani cesareti yoksa da bu sefer içe döner.⁵³⁸ Bu tabii istenmeyen bir durum olduğu gibi çok daha tehlikelidir.⁵³⁹ Çünkü bu tehlikenin karşımıza ne çıkaracağını baştan kestirmek oldukça güçtür.⁵⁴⁰ Ama çocuk eğitimcisi olan Köknel'e göre, çocuk şayet bunu içerisinde de atlatamaz ve halledemezse, intihara veya depresyona neden olabilir.⁵⁴¹ Çocuk sürekli baskı gördüğünden, içine sinmiş ve korkudan konuşmayan, kırıdamayan çocuklar haline gelirler.⁵⁴² Bu tip çocuklar her nedense bizim gıpta ile baktığımız uslu çocuk modelidir.⁵⁴³ Bu şekilde bastırılmış ve bizler tarafından sessiz sakin ve de çok saygılı olarak nitelendirdiğimiz bazı çocuklar dahi başkasına dış geçirebileceğini anladığı an ve kendilerini güçlü gördükleri an, hiç yapmadıkları davranışı yani başlarını kaldırabilir ve karşılık verebilirler.⁵⁴⁴ Çocuk daha küçük yaşlarda ise beğenmediği karara daha önce ifade ettiğimiz gibi tepinerek cevap verebilir veya sözlü cevabı "yapmıyorum" da olabilir.⁵⁴⁵ Kızgınlığından ve de öcünü almak amacıyla sizin değer verdiğiniz bir şeyi

⁵³¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die Drei Spinnerrinnen** s.113.

⁵³² Bkz.Grimm, **Kinder.... Aschenputtel** s.156–157.

⁵³³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.123.

⁵³⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Rapunzel** s.105.

⁵³⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Wolf und die sieben Geisslein** s.63.

⁵³⁶ Zulliger, **Çocuklarımızın Korkuları**. s.99.

⁵³⁷ Gündüz. s.71.

⁵³⁸ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵³⁹ a.g.e. s.200.

⁵⁴⁰ Yavuzer. s.41.

⁵⁴¹ Köknel, **Çağımızın...** s.67.

⁵⁴² Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵⁴³ Freund. s.52-54.

⁵⁴⁴ Gündüz. s.71.

⁵⁴⁵ Berklin. s.52.

kırabilir.⁵⁴⁶ Ama bir de dışa yansıtamayan, her sıkıntısını içine atan, çocuklar da vardır.⁵⁴⁷ Bir araştırmaya göre aşırı baskı ve şiddet altında yetişen insanlar baskıyı uygulayanlardan, “bu anne baba da olabilir nefret ederler.”⁵⁴⁸ Ve bu tepki sonucunda masalda olduğu gibi kavgacı ve geçimsiz kimseler haline gelebilirler.⁵⁴⁹ Daha önce ifade ettiğimiz gibi baskılar özellikle de anne babadan gelen baskılar çocukları olumsuz yönde etkilemektedir. En başta anne veya babadan görülen şiddet “Der arme Junge im Grab” masalında olduğu gibi çocuğa kötü örnek olmaktadır.⁵⁵⁰ Ailelerin çocuklara bu tarz kötü muamelesi aile yapısını çökertmekte ve aileyi dağıtmaktadır.⁵⁵¹ Hatta bazı aileler masalda olduğu gibi çocukları zorla dışarı atmaktadırlar.⁵⁵² Çocuklar da çaresiz olarak evi terk ederler. Salzmann’ın ifadesiyle koşulsuz boyun eğgerler.⁵⁵³ Çocuk çaresizdir ve söyleneni yapmadığı zaman ya dövülecek⁵⁵⁴ ya da aşırı derecede baskı görecektir.⁵⁵⁵ Bu şekilde yetişen çocuklar genelde çekingen ve içe dönük olmaktadır.⁵⁵⁶ Verilen cezalar yukarda bahsettiğimiz gibi, çocukların daha çok kendi kabuklarına çekilmelerine,⁵⁵⁷ kendilerine karşı güvenin daha da azalmasına sebep olabilmektedir.⁵⁵⁸ Bu nedenle çocuğumuzu ne yalnızlığa itmeliyiz⁵⁵⁹ ne de fazlasıyla himayemiz altına almalıyız.⁵⁶⁰ Bu her iki davranış ve terbiye şekli çocuk için de zararlı olabilir.⁵⁶¹ Bu davranışımız onun belki kendi kendine ayakta durabilme, kendi kendini korumadan aciz, hayatta karşılaşılabileceği problemlerle mücadele edebilme becerisinden mahrum bırakabilir.⁵⁶²

İnsan baskısız ve özgürce yaşamak ister. Bu özgürlük ihtiyacı ve bağımsızlık aşkı her insanda değişik oranda mutlaka vardır. Psikologların bir kısmına göre çocuklar

⁵⁴⁶ Salzmann s.22.

⁵⁴⁷ Yavuzer. s.41.

⁵⁴⁸ Turan. s.85.

⁵⁴⁹ Yavuzer. s.57.

⁵⁵⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der arme Junge im Grab** s.754.

⁵⁵¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse Schlange** s.131.

⁵⁵² Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.53.

⁵⁵³ Salzmann s.28.

⁵⁵⁴ Kağıtçıbaşı. s.201.

⁵⁵⁵ Ercan. s.17.

⁵⁵⁶ Gündüz. s.72.

⁵⁵⁷ Yavuzer. s.56.

⁵⁵⁸ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵⁵⁹ Salzmann s.27.

⁵⁶⁰ Gündüz. s.61.

⁵⁶¹ Dodson s. 275.

⁵⁶² Gündüz. s.61.

da tıpkı büyükler gibi her türlü otoriteye karşı düşman ve isyankârdır.⁵⁶³ Özellikle ergenlik döneminde başkasının emirlerine ve baskısına tahammül edemez hale geldiği ifade edilmektedir.⁵⁶⁴

Çocukta itaatsizlik, büyük bir çoğunlukla anne babaların isteklerine karşı muhalif olma eğiliminden kaynaklanmaktadır.⁵⁶⁵ Çocuğun yaşı ilerledikçe itaatsizlik için de bir takım sebepler de bulmaya başlar.⁵⁶⁶ Hatta çocukların bir an önce büyüme isteği bu baskılardan kurtulma arzularından kaynaklanmaktadır.⁵⁶⁷ Baskı neticesinde çocuklarda davranış bozuklukları oluşabilir. Bunlar altını ıslatma, kekemelik, parmak emme, tırnak yeme ve tikler olarak sıralanabilir.⁵⁶⁸

2.2. Grimm Masallarında Fiziksel Şiddet

Şiddetin çok farklı türlerinin olduğundan bahsetmiştik. Bu türlerden biri ise fiziksel şiddettir. Şiddetin çok yoğun olarak geçtiği masalımızın adı “ Der arme Junge im Grab” masalıdır.⁵⁶⁹ Bu masaldaki oğlan çocuğu, çoğunlukla fiili şiddete maruz kalmaktadır. Masaldaki kahramanımız bu şiddetten dolayı masalımızın sonunda intihara dahi kalkışır.

Masallarımızda en sık rastlana şiddet türünün başında fiili şiddet gelmektedir. Hemen hemen incelemiş olduğumuz her masalda mutlaka bir şiddet sahnesine rastlamak mümkündür. Grimm masallarında dayak başlıca ceza araçları arasındadır. Özellikle "Die klugen Leute" masalında, dayak atma, imasına çok yer verilmektedir.⁵⁷⁰ Bir başka masalda kurbağa aldığı darbeden dolayı ölür.⁵⁷¹ Bir başka masalda ise çocuk annesine el kaldırır.⁵⁷² Bir başka masalda horoz haksız olmasına rağmen ördeğe şiddet uygulayarak sindirir.⁵⁷³

Fiili şiddet Grimm masallarında en çok rastlanan şiddet türüdür. Bizler tabii şiddeti uygulanış ve örnek olması nedeniyle sınıflandırmaya çalıştık. Bu nedenle

⁵⁶³Gövs. **Çocukta Duygusal...** s. 70.

⁵⁶⁴**a.g.e.** s.71.

⁵⁶⁵**a.g.e.** s.72.

⁵⁶⁶**a.g.e.** s.72.

⁵⁶⁷**a.g.e.** s.72.

⁵⁶⁸Sargın. s. 45–71.

⁵⁶⁹Bkz.Grimm, **Kinder.... Der arme Junge im Grab** s.753.

⁵⁷⁰Bkz.Grimm, **Kinder.... Die klugen Leute** s.510.

⁵⁷¹Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von der Unke** s.513.

⁵⁷²Bkz.Grimm, **Kinder.... Der Teufel mit den drei goldenen Haaren** s.196.

⁵⁷³Bkz.Grimm, **Kinder.... Das Lumpengesindel** s.85–86.

ilerleyen sayfalarda şiddetin küçük çocuklara ne denli kötü örnek olabileceğine geniş bir perspektiften bakmaya çalışacağız. Başlığımızda da ifade ettiğimiz gibi bu bölümde sadece fiili şiddetten örnek vermeye çalışacağız. Fiili şiddeti birçok masal içermektedir. Ama özellikle her karesinin şiddet sahnesiyle geçtiği "Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen"⁵⁷⁴ masaldan örnekler vererek konumuza başlamak istiyoruz.

Masaldaki kahraman çok tembel ve babası tarafından bu nedenle tutulmayan, horlanan ve sürekli eleştirilen birisidir. Bu nedenle babası onu evde dahi istememektedir. Bundan dolayı "dünyaya açıl ama kimin oğlusun dendiğinde, sakın ola kimin oğlu olduğunu söyleme" diyerek ondan utandığına da işaret etmektedir. Böyle bir ailede yetişen birinin masalda olduğu gibi insanları bıçakla parçalayarak öldürmesi, hayvanları ve insanları mengeneye sıkıştırarak vura vura öldürmesi bize göre şiddetin çok ileri safhalarıdır.⁵⁷⁵ Birçok eğitimciye göre böyle bir ailede yetişen çocuğun "bu kadar kavgacı ve bu kadar şiddet yanlısı olması" verilen bilgilere göre çok da anormal kabul edilmemektedir.⁵⁷⁶ Yani şiddet uygulanan bir evde, çocukların şiddet yanlısı olması kadar doğal bir şey olamaz.⁵⁷⁷ Birçok çocuk eğitime yönelik eserlere göre şiddet uygulanan evlerdeki çocuklar bu duygularını belli bir süre bastırsalar dahi, bu duygular bir gün ortaya çıkacağı yönündedir.⁵⁷⁸ Çocuklar da şiddet uygulayıcılarından dolayı da olsa uzaklaşır⁵⁷⁹ ve uygulayandan gizli gizli nefret eder.⁵⁸⁰ Çocuklar bu nedenle anne babasından alması gereken ilk tecrübeyi evde değil dışarıda aramaktadır. Bunun da doğal sonucu olarak, çocuk şiddet yanlısı olmakta ve her işini masalda olduğu gibi şiddet uygulayarak halletmeye çalışmaktadır.⁵⁸¹

Bu tür şiddet olayları çocukları çok yakından etkilediği gibi örnek olmasına neden olmaktadır.⁵⁸² En başta anne veya babadan görülen şiddet masalda olduğu gibi çocuğa kötü örnek olmaktadır.⁵⁸³ Fakat birçok kişiye göre de en son başvurulması gereken bir araç olarak kabul edilmektedir. Cezaya, başvurarak, çocukta

⁵⁷⁴ Bkz. Grimm, *Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen* s.56.

⁵⁷⁵ *a.g.e.* s.54–59

⁵⁷⁶ Yavuzer. s.57.

⁵⁷⁷ *a.g.e.* s.57.

⁵⁷⁸ Gündüz. s.70–71.

⁵⁷⁹ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵⁸⁰ Yavuzer. s.93.

⁵⁸¹ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵⁸² Shapiro. s. 145–149.

⁵⁸³ Bkz. Grimm, *Kinder.... Der arme Junge im Grab* s.754.

beğenmediğimiz davranışlarına son verebiliriz, onu susturabiliriz.⁵⁸⁴ Ancak çocuğun kötü davranmasına, beğenmediğimiz davranışlarda bulunmasına sebep olan, bunu hazırlayan, gerçek sebep ya da sebepleri bulunup ortadan kaldırılmadıkça, bu cezaların hiçbir etkisi olmayacaktır.⁵⁸⁵ Ayrıca atılan bu dayaktan sonra çocuk yaptığının bir kusur olduğunu hiç bir zaman anlayamayacak ve bu davranışına devam edecektir.⁵⁸⁶ Bunu bilen aileler dayak ve her türlü şiddeti gün geçtikçe çocuk eğitiminde daha az kullanmaktadır.⁵⁸⁷ Eğitimli anne babalar bu konuda daha duyarlı hareket etmekte ve döverek çocuk eğitmenin faydasının olmadığına inanmaktadırlar.⁵⁸⁸ İfade ettiğimiz gibi dayak olayına anne babalar sıcak bakmasalar da yine de yeri geldiği zaman "Brüderchen und Schwesterchen" masalında olduğu gibi çocuklarına şiddet uyguluyorlar.⁵⁸⁹ Ancak bu konuda çok da rahat değiller. Çünkü genelde "birçok aile çocuğunu masalda olduğu gibi dövdükten sonra"⁵⁹⁰ pişman oluyorlar⁵⁹¹ tıpkı Hänsel ve Gretel'in babasının kendilerini terk etmesinden sonra pişman olduğu⁵⁹² gibi bu hususta da kendilerini hatalı görüyorlar. Küçük yaştan itibaren dövülen çocuklarda ruhsal bozukluklar meydana geldiği ve bundan dolayı ileriki yıllarda toplumun bundan zarar göreceği ifade edilmektedir.⁵⁹³ İşin ilginç tarafı ise etkisinin kısa olduğu bilinmesine rağmen çok etkin olarak uygulanmasına devam edilmesidir.

Bu nedenlerden dolayı yukarda bahsetmiş olduğumuz masal sahneleri uzun süre çocuğun bilinçaltında depolanabileceğinden⁵⁹⁴ çocuğun korkak ve içe kapanık ya da saldırgan olmasına sebep olmaktadır.⁵⁹⁵ Çocuk genelde büyüklerini izler ve onları örnek alır.⁵⁹⁶ Dolayısıyla evdeki şiddeti arkadaşlarına hatta anne babasına karşı örnek olarak uygulayabilir.⁵⁹⁷ Bu açıdan çocuklar masaldaki şiddet olaylarını da örnek alabilir.⁵⁹⁸ Çünkü evde dayak yiyen biri, bir gün dayak atan duruma gelmektedir.⁵⁹⁹ Bu nedenle

⁵⁸⁴ a.g.e. s.171.

⁵⁸⁵ Ercan. s.36.

⁵⁸⁶ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵⁸⁷ Yavuzer. s.57-59.

⁵⁸⁸ Dodson s. 284.

⁵⁸⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Brüderchen und Schwesterchen** s.91.

⁵⁹⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der arme Junge im Grab** s.752.

⁵⁹¹ Turan. . s.83.

⁵⁹² Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel ve Gretel'in** s.119.

⁵⁹³ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁵⁹⁴ Yavuzer. s.41.

⁵⁹⁵ a.g.e. s.57.

⁵⁹⁶ Kağıtçıbaşı s.200-201.

⁵⁹⁷ Salzmann s.52.

⁵⁹⁸ Sargın. s.101-102.

⁵⁹⁹ Kağıtçıbaşı s.200.

ifade etmeye çalıştığımız bazı masal örneklerini veya “bu tür sahneleri olan yayınlar kesinlikle çocuklara verilmemelidir.”⁶⁰⁰ Masal verilecekse de biraz daha yumuşatarak, çocuklara kötü örnek olmayacak şekilde tekrar yazılırsa, çocuk açısından çok daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

2.3. Grimm Masallarda Şiddet Olarak Evden Kovulma

Sanayileşmeyle birlikte kadınlar da erkeklerle aynı işi yapmaya başlamışlardır.⁶⁰¹ Ancak bu çalışma koşulları,⁶⁰² “annenin çocuklarla ilgilenme süresini azaltmıştır. Eve yorgun argın gelen kadın, çocukların ihtiyaçlarına yetişemediği durumlarda ise çocuklarına, haksız yere, yorgunluğunun bedeli karşılığında, asabi ve sert davranabilir.”⁶⁰³ Çalışan yani fazla çalışmak zorunda olan kadın da elbette çocuk ilişkilerinde kendi ruh halini, iş yerindeki olumsuzlukları çocuklara yansıtabilir.

Çocuklar bunu görürler ve anne babaların, bu haksız çıkışlarına kimisi daha önce de ifade ettiğim gibi ya, tepinerek karşı koyar. Bu gücü kendilerinde bulamayanlar da öçlerini, ya kardeşlerinden ya da başkalarından alırlar⁶⁰⁴ ya da içe kapanırlar.⁶⁰⁵ İçe dönük, kendilerine karşı güvenleri olmayan, çekingen çocukların üzerinde,⁶⁰⁶ cezanın çok daha olumsuz etkisi vardır. Bu ortamda yetişen çocuk masalda olduğu gibi “büyüklerine koşulsuz boyun eğmektedir.”⁶⁰⁷ Çünkü anne babanın doğruları tartışılmaz doğrulardır.⁶⁰⁸

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi şiddetin değişik yöntemleri ve uygulanış tarzları bulunmaktadır. Bunlardan biri ise evden kovulmadır. Evden kovulma sahneleri fiili şiddet kadar olmasa da Grimm masallarda çok sık kullanılan bir diğer şiddet yöntemidir. Evden kovulma denince herkesin çok yakından bildiği bir masal akla gelmektedir. Bu masal Hänsel ve Gretel masalıdır.⁶⁰⁹ Hänsel ve Gretel'i annesi ve

⁶⁰⁰ Sargın. s.102–103.

⁶⁰¹ **Gesamtdeutsches Institut Bundesanstalt Für Gesamtdeutsche Aufgaben**, Jugend In Der DDR, Bonn 1988. s.16–18.

⁶⁰² M.Helmut MÜLLER, **Schlaglichter Der Deutschen Geschichte**, Mannheimer Morgen Ver. Mannheim 1986, s. 55.

⁶⁰³ Yavuzer. s.56.

⁶⁰⁴ Berklin. s.52.

⁶⁰⁵ Gündüz. s.72.

⁶⁰⁶ Dodson s. 275.

⁶⁰⁷ Shapiro. s. 149.

⁶⁰⁸ Yavuzer. s.52.

⁶⁰⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.116.

babası aç kalmamak için ormana terk ederler. Evden atılma sahnesi içeren bir başka masaldaki kardeşler ise menfaat uğruna evi terk etmek zorunda kalırlar.⁶¹⁰ Bir başka masalda baba oğlundan utandığı için, oğlunun evi terk etmesini istemektedir.⁶¹¹ Bir başka masalda ise artık size bakmak istemiyoruz diye evden atılan yavrular bulunmaktadır.⁶¹² Buna benzer birçok masalı örnek olarak gösterebiliriz. Ancak amacımız bu tür örnekleri çoğaltmak değil bunlardan az da olsa bir ders çıkartmaktır. Masallarımızda görülebileceği gibi her türlü evden atılma sahnesi bulunmaktadır. Ama çoğunlukla incelemiş olduğumuz masallar arasında evden kovulma maddi nedenlere dayandırılmaktadır.

Yukarda örneğini verdiğimiz masalda olduğu gibi, gence “git bu işi kendin öğren”⁶¹³ demenin ne kadar yanlış olduğunu şimdi daha rahat ortaya koyabiliyoruz. Çocuklarını masaldaki gibi yönetmeye çalışan ailelerde çocuklar dövülmekle, dışarı atılmakla sorun çözülmüş olmuyor.⁶¹⁴ Baskı ve şiddeti terbiye aracı olarak benimsemiş bu tür ailelerde çocuklara karşı yaklaşım hep aynı düzeydedir. Böyle evlerde yetişen bireylerin kendilerine gösterilmeyen hoşgöründen dolayı başkalarına hiç saygısı olmaz.⁶¹⁵ Bu nedenle bu kişiler toplum içerisinde güvensiz ve tedirgindirler.⁶¹⁶ Yetiştikleri olumsuz koşullardan dolayı toplumdakilere ve bu şekilde olmalarına sebep olan ailelerine karşı düşmanca duygulara sahiptirler.⁶¹⁷ Çocuklar aynen ailesinden çocukken gördüğü gibi hareket ederler.⁶¹⁸ Ailede horlanan, dövülen itilip kakılan bu insanlar gün geldiğinde masalda olduğu gibi toplum içerisindeki hiç bir bireye, kimsenin kendisine acımadığı gibi, o da kimseye acımaz⁶¹⁹ ve o da saldırganlaşır.⁶²⁰

Tanınmış bir ruhbilimci olan Zulliger çocukların zaten günlük hayatta da terk edilme korkusu yaşadıklarını iddia eder.⁶²¹ Bu nedenden dolayı yukarda bahsetmiş olduğumuz masal sahneleri belki de çocukların zaten var olan korkularını körükleyecek

⁶¹⁰ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die zwölf Brüder** s.84.

⁶¹¹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.56.

⁶¹² Bkz.Grimm, **Kinder.... Die weisse Schlange** s.131.

⁶¹³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.56.

⁶¹⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die Drei Spinnerinnen** s.113.

⁶¹⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die Bremer Stadtmusikanten** s.180.

⁶¹⁶ Gündüz. s.72.

⁶¹⁷ Kağıtçıbaşı. s.200.

⁶¹⁸ Gündüz. s.70-71.

⁶¹⁹ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der wunderliche Spielmann** s.77.

⁶²⁰ Yavuzer. s.57.

⁶²¹ Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları**. s.99.

ve bu endişelerinin uzun süre bilinçaltında depolanmasına neden olabilecektir.⁶²² Bu bahsetmiş olduğumuz endişeler çocuğun korkak, içe kapanık ya da saldırgan olmasına sebep olabilmektedir.⁶²³ Çocuk genelde büyüklerini izler ve onları örnek alır.⁶²⁴ Dolayısıyla evde başına gelenleri bir gün arkadaşlarına hatta anne babasına karşı örnek olarak uygulayabilir.⁶²⁵ Bu açıdan çocuklar masaldaki yer alan bazı olayları da örnek alabilir. Çünkü evde dayak yiyen biri, bir gün dayak atan duruma gelmektedir.⁶²⁶

3. KORKU

Korku kişileri birçok tehlikeden uzak tutar. Bu nedenle korku günlük yaşantıda ayrı bir öneme sahiptir. Sargın'a göre:

“Korku insanın günlük yaşamının önemli bir parçasıdır. Bu nedenle insanın korkması, korkulu durumları yaşaması, korkuyu duyumsaması hayatın doğal bir gereğidir. Korkudan arınmış bir yaşam düşünülemez. Birçok duygulanımı yaşayan, duyumsayan insanın korku duygusunu yaşaması ve duyumsaması da çok doğaldır. Korku, canlıyı uyaran ve kendisini savunmasını sağlayan yararlı bir düzenektir. Tehlike karşısında enerjiyi artırdığı, kişiyi uyanık tuttuğu için korku şarttır. Canlı kaçarak, saklanarak, zorda kalınca da savaşı göze alarak kendini korumayı başarır. Yani ölçüler içinde korku, insanın bedensel, ruhsal ve toplumsal durumunu denge ve düzen içinde sürdürebilmesi için gereklidir.”⁶²⁷

Gövsa'a göre korku; varlığımıza zarar verebilecek, rahatımızı bozabilecek her şey bizi korkutabilir. Bunlardan başka alışkın olmadığımız haller, bilmediğimiz şeyler de bize korku verebilir. Bu da kişinin kendi varlığını koruma özleminden gelmektedir.⁶²⁸ Sargın Köknel'den aktardığına göre, korku “canlı varlıkların, görünen veya görünmeyen, algıladığı, düşündüğü, imgelediği, tasarladığı tehlikeli, tehdit dolu durum, kişi, nesne, olay olgu karşısında gösterdiği doğal, evrensel duyguların durumu, ruhsal tepkidir.”⁶²⁹ Gövsa bir başka eserinde korkuyu, kişinin varlığını koruma, içgüdüsünden doğan savunucu bir heyecan ve bir çeşit nöbet olarak tanımlamaktadır. Ribot'a göre korku,

⁶²² Yavuzer. s.41.

⁶²³ a.g.e. s.57.

⁶²⁴ Kağıtçıbaşı s.200–201.

⁶²⁵ Salzmann s.52.

⁶²⁶ Kağıtçıbaşı s.200.

⁶²⁷ Sargın. s.82.

⁶²⁸ Gövsa. **Çocuk Ruhu** s.191.

⁶²⁹ Sargın. s.82.

birbirinden farklı iki şekil gösterir. Biri içgüdüsel ve bilinçsiz olup, kişisel tecrübelerden öncedir. Diğeri de bilinçli, akılcı ve tecrübeye dayalıdır. Biricisine hayvanların korkusu ikincisine ise hafıza ve hayal gücüne dayalı korkuyu örnek verebiliriz.⁶³⁰ Sargın, Yavuzer'e dayanarak çocuğun ne zaman neden korkacağını saptamak oldukça zor olduğunu ve korkunun oluşumu çevredeki koşullara, uyarının veriliş biçimin, geçmiş yaşantılarla, o andaki fizyolojik ve psikolojik duruma bağlı olduğunu aktarmaktadır.⁶³¹ Sargı, Yörükoğlu'dan aktardığına göre ise, genellikle yeni ve bilinmeyen her şey ürküntü verir. Çocuk çevresini andıkça beden ve zihin yeteneklerini geliştirdikçe korkularının türü değişir ve sayılarında azalma görülür.⁶³²

Sargın korkunun nedenlerini üçe ayırmaktadır. Bunlar,

“bedensel bozukluklar ve bazı hastalıklar sonucu gelişebilir. Özellikle kaza sonucu oluşan beden kusurları ve uzun süre devam eden hastalıklar, kişinin aşırı korku geliştirmesine neden olabilir. Özellikle kazanın oluşu ve hastalığın tedavisi sırasında uygulanan yollar hastada birçok şeyden aşırı derecede korkma nedeni olabilir. Bir diğer korku nedeni çocukları korkutmalarla gelişebilir. Korkunun ve fobilerin baş nedeni çocukları korkutmak olduğu görülmüştür. Olur, olmaz nedenlerle çocukları hayvanlarla, eşyalarla ve korkutucu şekilde bilgilerle donatmak, çocukların ömür boyu korkmasına neden olabilir. Diğeri ise çocuklar birçok şeylerden nasıl korunabileceklerini bilmediklerinden gelişebilir. Bu nedenle şimşek gibi, hayvanlar gibi bazı konularda çocuklar bilgilendirilmelidir. Şayet bunlar verilmezse bu sefer çocuklar yalnız başlarına kaldıklarında ömür boyu unutamayacakları kötü izlenimler alabilirler.”⁶³³

3.1. Korkunun Belirtileri ve Çeşitleri

1.Hareketlerde bir bozukluk. Vücudun titremesi, sessin değişmesi, dilin tutulması ve anlaşılmaz bir hal alması, ağzın kuruması, soğuk terler dökülmesi, tüylerin dikilmesi, kan ve bağırsak etkinliğinin değişmesi, yüzün sararması gibi belirtiler korkunun kolay gözlenebilen başlıca belirtileridir. Aşırı korku insanı ölüme dahi götürebilir.⁶³⁴

⁶³⁰ Gövsa. **Çocukta Duygusal...** s.40.

⁶³¹ Sargın. s.83.

⁶³² a.g.e. s.83.

⁶³³ Sargın. s.94.

⁶³⁴ Gövsa. **Çocuk Ruhü,** s.191.

2. Ruhsal etkinliklerde bozukluk. Bellek ve dikkat doğal şekilde işleyemez. Zihin karışır, irade zayıflar hatta büsbütün kaybolduğu da görülür.⁶³⁵

Korku, tehlikenin savuşturulmasının mümkün olup olmamasına, heyecandan çok şiddetli acılara kadar sayısız dereceler gösterebilir. Kaçışın ve savuşturmanın imkansız olduğu ve tehlikeyi karşılamamanın zorunlu olduğu anlarda korku bir azap bir işkence şeklini alır. Korkunun tüm derecelerini tespit etmek için dilimizdeki kelimeler yeterli değildir. Kuşku, çekinme, sakınma gibi korkular küçük dereceleri; ürperme, dehşet ve işkence gibi durumlar ise korkunun ağır dereceleridir.⁶³⁶

Psikologların yaptıkları araştırmalara göre, doğuştan görülen üç tür korku bulunmaktadır. Bunlara “temel korkular” denmektedir. Temel korkular aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

1. Dokunma duyusu organımıza uygulanan çok sıcak veya soğuk uyarıcılar.
2. Birden bire olan yüksek sesler.
3. Yüksekten düşme tehlikesi.⁶³⁷

Sargın, Binbaşıoğlu’ndan aktardığına göre, doğuştan görülen bu üç korku türü, sonradan çoğalır ve şiddet derecesi değişir.⁶³⁸

3.1.1. Çocukların Sonradan Geliştirdikleri Korkular

Sargın çocukların sonradan geliştirdikleri korkuları da maddeler halinde aktarmaktadır. Bunlar,

1. Gerçek Korkular. Hayvanlardan, ani ve şiddetli gök gürlemesi şimşek çakması gibi olaylarla karşılaşıldığı zaman duyulan korkulardır.
2. Hayali Korkular: Çocuğun hayal gücü geliştikçe hayalinde yarattığı düşüncelerdir. Buna filmlerin de etkisi olur. Hayalet, cadı, hortlak korkusu gibi.

⁶³⁵ a.g.e. s.191.

⁶³⁶ Gövsa. *Çocukta Duygusal...* s.41.

⁶³⁷ Sargın. s.87.

⁶³⁸ a.g.e. s.87.

3. Suçluluk ve Güvensizlikle ilgili Korkular: Yörükoğlu'na göre çocuklar için en büyük korku anne babaları tarafından terk edilebileceği korkusudur. Bu da çocuğu tedirgin eder ve güvenini sarsar.

4. Yapışkan Korkular: Çocuk yaşlarında bilinçaltında depolanan ve kendisini büyüyünce de terk etmeyen korkulardır.

5. Özel Korkular.

1. Gürültü korkusu

2. Alışılmadık Nesnelerden Korkma

3. Yalnızlık, Bırakılmışlık, Kimsesizlik ve Ölüm Korkusu

4. Hayvanlardan Korkma

5. Okul Korkusu

6. Gece Korkusu⁶³⁹

3.1.2. Fobiler

Hekimlik dilinde korku hastalıklarına fobi denir. Fobilerin doğal korkulardan üç türlü farkı vardır.

1. Sahibine daima musallat olması.

2. Kişinin neden korktuğunu ifade edememesi.

3. Kişinin bu korkulara karşı koyamaması.

Yani fobileri olanlar korkularının mantıksız ve manasız olduklarını bildikleri halde ve onlarla savaşılmaya çalıştıkları halde yine başarı gösteremezler.⁶⁴⁰

Gövs'a göre çocuklarda korkuyu önlemenin veya en aza indirebilmenin çareleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

“1. Hangi şekilde olursa olsun çocuğu korkutmaktan kaçınılmalıdır. Korku bazen eğitim amaçlı kullanılmaktadır. Korkuya dayalı eğitim başarısız olur. Çocuklar özellikle karanlıkta hapsedilmemeli dev anası gibi olmayacak korkularla korkutulmamalıdır.

2.Çocuğun dikkatini ve ilgisini çekmek maksadıyla korkunç masallar anlatılmamalı.

⁶³⁹ a.g.e. s.87-92.

⁶⁴⁰ Gövs'a. **Çocuk Ruhu**, s.192.

3. Çocuğa manasız ve gülünç korkular hakkında fikir ve cesaret için örnekler verilmelidir. Korkuya karşı en etkili ilaç, bilgidir.

4. Geceleri uykuda duyulan korkular, sindirim güçlüklerinden ileri geldiğinden, çocuğun midesine dikkat edilmelidir.”⁶⁴¹

4. GRİMM MASALLARINDA KORKU

Grimm masallarında şiddetten sonra, korku içeren unsurlar da mevcuttur. İncelemiş olduğumuz masallarda, tespit edebildiğimiz korkutma yöntemlerinin çocuklara şiddetten, daha fazla zarar verdiğini ve tedavisinin daha da zor olduğunu uzmanların görüşlerine dayanarak söyleyebilmekteyiz. Bu açıdan Grimm masallarında korku unsurları bizim için daha da bir önem arz etmektedir. Grimm masallarında bu tip örneklerle rastlamaktayız. Masallarımızda yer olan bu korkuları çocuklara zarar verebileceğini düşünerek uzman kişilerin de görüşlerine baş vurarak bunların çocuklara verebilecekleri zararları tespit etmeye çalıştık.

Çocuk çevresinde olup biteni oyuna aktardığı için deneye deneye, oyun yoluyla da birçok şeyi öğrenir.⁶⁴² Çocuk bu şekilde çevresinde olup biteni sadeleştirerek ve somutlaştırarak anlamaya çalışır.⁶⁴³ Bu açıdan düşünecek olursak bazı masallar tehlikeli olabilir. Çünkü uygulanabilirliği söz konusudur. Yani çocuklar, “bu masaldır ve gerçekte alakası yoktur”, ayırımını kavrayamaz ve bu masal örneklerini rahatlıkla uygulayabilirler.⁶⁴⁴ Bu ifadelerden yola çıkarak Grimm masallarında çocuğun korkmasına neden olabilecek örneklerden kısaca bahsetmek istiyoruz.

Çocuklarımızı olumsuz yönde etkileyebilecek masaldan biri "Des Herrn und des Teufels Getier" masalıdır.⁶⁴⁵ Bu masalda şeytan sinirlenerek keçinin gözünü oyuyor ve keçiye kendi gözünü yerleştiriyor. Bu nedenden dolayı “şeytan keçi görünümüne girer ve bu görünümüyle bize görünür” denmektedir. Bir başka masalda ayaktan kanın nasıl aktığı ve bu kanın nasıl beyaz çoraplardan dizlere doğru süzüldüğü tüm ayrıntısına

⁶⁴¹ Gövsa. **Çocukta Duygusal...** s.43–44.

⁶⁴² Primar 3. Heft s.34.

⁶⁴³ Ercan s.35.

⁶⁴⁴ Gündüz. s.70–71.

⁶⁴⁵ Bkz.Grimm, **Kinder....Des Herrn und des Teufels Getier** s.659.

varana dek anlatılmaktadır.⁶⁴⁶ Diğer bir örnekte “Die Bremer Stadtmusikanten” masalında iş göremeyen hayvanların nasıl öldürüldükleri ayrıntısına varana dek anlatılmaktadır.⁶⁴⁷ Yine bir başka masalda ise cadının gözlerinin kırmızı olduğu, insan etinin ne kadar lezzetli ve tatlı olduğu,⁶⁴⁸ beyaz bir yılanın ölümlere nasıl yaklaştığı,⁶⁴⁹ ölümlerin ayağa kalkıp insanlarla konuştuğu,⁶⁵⁰ kedilerin insanlara saldırdığı⁶⁵¹ hortlaklar dirilmektedir.⁶⁵² Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür. Yukarda dile getirmeye çalıştığımız masalların her birinin içinde onlarca kötü örnek olabilecek masal örnekleri yer almaktadır. Masallarda gözlerin çıkması, insanların asılması⁶⁵³ cadının insanları nasıl yediği bizleri çok ilgilendirmemektedir. Bizler de Dayıoğlu gibi daha çok bu tür sahnelerle sahip olan masalların çocuğun yapısına uygun ve zararsız bir şekilde yumuşatılarak verilmesi gerektiğine inanıyor ve savunuyoruz.⁶⁵⁴ Ak ise buna karşılık “doğrular aynen aktarılmalı” demektedir. Burada görüldüğü gibi iki farklı görüş bulunmaktadır. Birisi aynen yansıtılmalı derken bir diğeri biraz yumuşatarak verilmeli demektedir. Bizler de özellikle masalların aslını bozmadan, yumuşatılarak verilmesi taraftarıyız.⁶⁵⁵ Bu aşamada karşımıza bir görüş daha çıkmaktadır. Dilidüzgün, Dahrendorf’a dayanarak bu tür bir yumuşatma “yapıtı basitliğe kaydırıldığını ifade etse de”⁶⁵⁶ bizler yine de Grimm masallarının bazı sahnelerinin ayrıntılı ve yumuşatmadan verilmesinin, çocuğun bilinçaltında fazlasıyla tahribat yapacağından Dahrendorf’un bu görüşüne pek katılamıyoruz.

Sonuç olarak çocuklar ya doğal yollarla ya da aileleri tarafından yukarda belirttiğim gibi bilinçli olarak uslu dursunlar diye korkutulurlar.⁶⁵⁷ Anne baba bu şekilde bilinçsizce çocuklarının içine korkuyu sokarlar.⁶⁵⁸ Bu korkular çocuğun bilinçaltında yer edeceğinden çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyecek ve bazı korkular yıllar sonra ortaya çıkacaktır.⁶⁵⁹ Çocuklar genelde korkularını

⁶⁴⁶ Bkz. Grimm, **Kinder....Aschenputtel** s.162.

⁶⁴⁷ Bkz. Grimm, **Kinder.... Die Bremer Stadtmusikanten** s.180.

⁶⁴⁸ Bkz. Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.122.

⁶⁴⁹ Bkz. Grimm, **Kinder.... Die drei Schlangenblätter** s.127.

⁶⁵⁰ Bkz. Grimm, **Kinder.... Der Gevater Tod** s. 247.

⁶⁵¹ Bkz. Grimm, **Kinder....Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.57.

⁶⁵² Bkz. Grimm, **Kinder.... Totenhemdchen** s.534.

⁶⁵³ Bkz. Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.54.

⁶⁵⁴ Güneş s.66–67.

⁶⁵⁵ a.g.e. s.66–67.

⁶⁵⁶ Dilidüzgün, Selahattin, **Çağdaş Çocuk Yazını**, Yapı Kredi Yayınları, İst. 1996, s. 76.

⁶⁵⁷ Salzmann s. 25.

⁶⁵⁸ Zulliger, **Çocuklarımızın Korkuları** s.99.

⁶⁵⁹ Freud, **Beş Konferans...** s.132.

genelleştirdiklerinden bu korkular daha da tehlikeli hale gelmektedir.⁶⁶⁰ Yani çocuk köpekten korkmuşsa, kediden de korkabilir⁶⁶¹ ya da çocukta doktor korkusu varsa, beyaz önlüklü herkesten korkar ve bu şekilde korkularına korku ekleyebilir.⁶⁶² Şayet bu tür sorunları zamanında çözmez ve korkuya neden olan sorunlar ortaya çıkartılmazsa bu korku bilinçaltında yer edeceğinden daha sonra bu sorunu gidermek oldukça zor olacaktır.⁶⁶³ Burada özellikle ailelerin bu konularda çok daha sabırlı olmaları gerektiği ifade edilmektedir.⁶⁶⁴ Aksi takdirde bu korkular daha sonra kendi çocuklarına da örnek olabilmektedir.⁶⁶⁵ Kimi çocukların çoğu zaman evde anne babasıyla konuşurken iki lafı bir araya getiremediği veya kekeleyerek konuştuğu ifade edilmektedir.⁶⁶⁶ Yalnızken konuşmasında hiç bir sıkıntısı olmayan çocuklar başkalarının yanında cesareti kırılıp birden bocalamaktadır.⁶⁶⁷ Bir çalışmaya göre kekeleyerek konuşan çocukların çoğunluğunun bir korku neticesinde bu şekilde konuşmaya başladığı ifade edilmektedir.⁶⁶⁸ Tabii bu bugünden yarına olacak bir şey değildir. Onun için çocukların yanında yapılan tartışmalar,⁶⁶⁹ çocuğa uygulanan şiddet ve korkutmalar, çocuğun tutuk olmasına⁶⁷⁰ ve aptallaşmasına sebep olmaktadır.⁶⁷¹

Zulliger'e göre; çocuklarda meydana gelen bu korkular, yani sonradan edinilen korkular kendiliğinden yok olmamaktadır. Bu tip korkuların çocuğun özgürce davranışlarını kısıtladığını ve bu aşamada artık anne babayı da çaresiz bıraktığını ifade etmektedir. Bu durumda ailelere büyük kentlerde hizmet veren eğitim danışma ve yardım merkezlerine başvurmalarını tavsiye etmekte ve çocuklarında var olan korkuları yine şiddetle, baskıyla veya korkuyla yok etmeye çalışmanın çocuğa faydasından çok zararı dokunacağını üzerine basa basa ifade etmektedir.⁶⁷²

⁶⁶⁰ Freud, **Davranış...** s.24–26.

⁶⁶¹ Zulliger, **Çocuklarımızın Korkuları** s.86.

⁶⁶² Freud, **Davranış...** s.24–26.

⁶⁶³ Gündüz, s.70–71.

⁶⁶⁴ Ercan s.36.

⁶⁶⁵ Berklin, s.47.

⁶⁶⁶ **a.g.e.** s.53

⁶⁶⁷ **a.g.e.** s.53.

⁶⁶⁸ Shapiro, s. 149.

⁶⁶⁹ Sibylle BOLTON, **Probleme Der Leistungsmessung**, Langenscheidt, Tübingen, 1991, s.1.

⁶⁷⁰ Shapiro, s. 149.

⁶⁷¹ Zulliger, **Çocuklarımızın Korkuları** s.44.

⁶⁷² **a.g.e.** s.203–204.

4.1. Grimm Masallarında Ölülerle Korkutma

Birçok yazar eserlerde ölüme değinme konusunda itilafa düşmüşlerdir. Ancak çoğunluk verilmesi taraftarıdır. Ak gibi yazarlar eserlerde “ölüm konusunun verilmesi”⁶⁷³ taraftarıdır. Bunu da “Uçurtmam Bulut Şimdi” isimli öyküyle dile getirmiştir. Härtling de “aşk ve sevgi olduğu gibi, ölüm de çocuk öykülerinde olmalıdır”⁶⁷⁴ demektedir. Donnelly’e göre de “ölüm çocuklara kavratılmalıdır.”⁶⁷⁵ Donnelly eserinde küçük çocuğu cenaze törenine götürerek, çocuğa ölümün ne kadar doğal bir olay olduğunu kavratmaya çalışmaktadır. Yörükoğlu’na göre de ölüm çocuklara verilmeli ancak ona göre çocuklar kesinlikle belli yaşa gelmeden cenaze törenlerine götürülmemelidir.⁶⁷⁶ Bunun nedeni açıklanmamış olmakla beraber ölenin toprağa verilmesi çocukta aksi bir reaksiyona neden olabileceği düşüncesiyle bu şekilde ifade etmiş olabilir.

İfadelerden de anlaşılabilceği gibi birçok yazar ve çocuk eğitimcisi ölüm konusunun verilmesi konusunda hem fikirdir.⁶⁷⁷ Ancak her ne kadar gerek çocuk yazınında gerekse masallarda ölüm konusu her zaman var olmuşsa da⁶⁷⁸ veriliş tarzıyla tartışılır durumdadır. Uzmanlar bu konunun uygun zaman ve koşullarda verilmesini savunmaktadırlar.⁶⁷⁹

Bir masalda prenses yapraklar sayesinde dirilir ama dirildiğinde kötü niyetli biri olarak dirilir.⁶⁸⁰ Ölünün dirildiği bir başka masalımızın adı "Totenhemdchen" dir.⁶⁸¹ Çocuklar bu tür masalları duydukça ilaveler yaparak hayal dünyasında büyütebilir.⁶⁸² Çünkü bu masalda çocuğun tabutun içinden nasıl kalktığına varana dek anlatılmaktadır. Buna benzer bir başka masalda ölüm insanların ömrünü kısaltmakta veya uzatmaktadır. Ve bunun için de kendisine yardımcı olması için bir doktorla anlaşmıştır.⁶⁸³ Bu çocuk açısından olumsuz bir örnektir. Çünkü bu anlaşmaya göre doktor, ölümün istediklerini

⁶⁷³ Sevim AK, *Uçurtmam Bulut Şimdi*, Redhouse Yayınevi Çocuk Edebiyatı Dizisi, İst.1987

⁶⁷⁴ Gundel MATTENKLOTT, *Zauberkreide- Kinderliteratur Seit 1945*, Verlag J.B. Metzler, Stuttgart, 1989. s.237.

⁶⁷⁵ Bamberger. s.164-174.

⁶⁷⁶ Atalay YÖRÜKOĞLU. *Çocuk Ruh Sağlığı*. 14. Baskı, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

⁶⁷⁷ Atayman s.28.

⁶⁷⁸ Wild. s.341.

⁶⁷⁹ Cirhinlioğlu s.188.

⁶⁸⁰ Bkz.Grimm, *Kinder.... Die drei Schlangenblätter* s.128.

⁶⁸¹ Bkz.Grimm, *Kinder.... Totenhemdchen* s. 534.

⁶⁸² Freud, *Davranış...* s.24–26

⁶⁸³ Bkz.Grimm, *Kinder.... Der Gevatter Tod* s.248.

tedavi etmekte diğerlerini ölüme terk etmektedir. Çocuk olayları gerçek olarak algıladığından⁶⁸⁴ masaldaki bu sahneyi de gerçek sanabilir ve kafasında korkuları büyütür doktorlardan da korkabilir⁶⁸⁵ ve bunu bilinçaltında uzun süre yaşatabilir.⁶⁸⁶

Bahsettiğimiz masalların hepsi de çocukları korkutabilir. Çocuklara bunları anlatarak korkmalarını sağlamak son derece yanlış olur. Çünkü bunlar çocukları derinden etkileyen⁶⁸⁷ ve çocuğun fizyolojisinde tahribata yol açabilecek korkulardır.⁶⁸⁸ Çocukları bu tür korkulardan korumanın belki de en iyi yolu onları şiddetten uzak tutmak. Hayatın gerçeklerini de aktararak korkudan uzak, şiddet ve korkunun estetikleştirilmemiş halleriyle karşı-karşıya bırakmaktır.

4.2. Baskı Yoluyla Korkutma

Baskı yoluyla terbiye yöntemi masallarda da çok sık karşımıza çıkmaktadır. "Katze und Maus in Gesellschaft" bu masallardan biridir. Bu masalda kahramanımız olan kedi arkadaşı olan fareye baskı ve tehditle istediği her şeyi yaptırmaktadır.⁶⁸⁹ Bir diğer masalda kral hizmetçisinden kaybolan bir ziynet eşyasının hemen bulunması konusunda baskı yapmaktadır.⁶⁹⁰ Dünyaca bilinen bir diğer masalımızın adı "Hänsel und Gretel" masalıdır. Bu masalda anne "A" diyen "B"de demek zorundadır diyerek, babaya baskı yapmaktadır.⁶⁹¹ "Frau Trude" masalı da bunlardan biridir. Bu masalda Frau Trude çok kötü bir kadındır. Masalda yer alan kız çocuğu bu kadına gitmek ister. Annesi babası ise gitmesine izin vermez ve bu konuda kıza baskı yaparlar. Hatta kıza "gidersen artık bizim çocuğumuz değilsin" derler. Ama kız onları dinlemez ve gider. Meğer söylendiği gibi Frau Trude çok kötü kalpli bir cadıdır. Bu cadı, kızı bir odun parçasına dönüştürerek ocağa atar ve daha sonra bu odunun ne kadar güzel aydınlatıldığını söyler.⁶⁹²

⁶⁸⁴ İpşiroğlu s.47.

⁶⁸⁵ Freud, **Davranış...** s.24–26

⁶⁸⁶ Gündüz, s.70–71

⁶⁸⁷ Yavuzer s.107–108.

⁶⁸⁸ Canten KAYA, **Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler**, Zambak Yayınları, İstanbul, 2001, s.165.

⁶⁸⁹ Bkz.Grimm, **Kinder....Katze und Maus in Gesellschaft.** s.46.

⁶⁹⁰ Bkz.Grimm, **Kinder....Die weisse Schlange** s.130.

⁶⁹¹ Bkz.Grimm, **Kinder....Hänsel und Gretel** s.120.

⁶⁹² Bkz.Grimm, **Kinder.... Frau Trude** s.246.

Bu masalda olumlu yönde kabullenebileceğimiz bir yön de vardır, o da kızın söz dinlememesi durumunda ne kadar zarar görebileceği gözler önüne serilmektedir. Bu tür bir sahneye hatırlayacaksınız "Der Wolf und die sieben Geisslein" masalında da rastlamak mümkün.⁶⁹³ Birçok anne baba çocuğuna koyduğu kurallara yukarda dile getirdiğimiz masallarda olduğu gibi uymasını sağlar.⁶⁹⁴ Çocuk bu üzerinde kurulan baskıdan, kurtulabilmek için gereken her türlü hileye başvurabilir.⁶⁹⁵ Dolayısıyla da çocuk tıpkı "Lumpengesindel" masalında olduğu gibi "korkudan uyması gereken tüm kurallara uyar."⁶⁹⁶ Birçok çocuk eğitimcisine göre korkuya ve baskıya dayanan ilişkiler, çocukla anne baba arasındaki bağı koparır ve onu ailesinden uzaklaştırır.⁶⁹⁷ Ailesini sevmeyen, biri ailesinden eğitim alamaz ve onlardan nefret eder.⁶⁹⁸ Ailesinden kaçmaya ve daha rahat ve mutlu olabileceği bir çevre aramaya başlar.⁶⁹⁹ Ve neticede çoğunlukta olumsuz ve zararlı bir kişilik oluşturabilir. Bu denli bir otorite⁷⁰⁰ çocuğu anne babaya isyan noktasına⁷⁰¹ getirebilir ya da çocuğun içine kapanmasına neden olabilir.⁷⁰² Bu derece ağır bir baskı çocukların anne babasından korkmasına ve çocuğun aptallaşmasına neden olabilmektedir.⁷⁰³ Burada aptallaşma tepkisizlik anlamında kullanılmaktadır.⁷⁰⁴ Zulliger'e göre "ceza ve sevgi bir arada olabilmelidir. Ama en güzeli yalvartarak ceza korkusuyla değil, sevgiyle bunlar yaptırılsa çocuk açısından daha yararlı ve uzun süreli olabilir".⁷⁰⁵

Çocuğa sevgi göstermeden, baskıyla susturmak ve onun davranışlarını kısıtlamak ileride daha ciddi problemlere neden olabilir.⁷⁰⁶ Açığa vurulamayan üzüntüler, korkular bilinçaltını doldurur ve sonradan ortaya çıkar ve çocuk anne babasından nasıl görmüşse çocuklarına da aynen o şekilde davranabilir.⁷⁰⁷

⁶⁹³ Bkz. Grimm, **Kinder.... Der Wolf und die sieben Geisslein** s.63–64.

⁶⁹⁴ Salzmann s. 35.

⁶⁹⁵ Bamberger. s.228-245.

⁶⁹⁶ Bkz. Grimm, **Kinder.... Lumpengesindel**. s.86.

⁶⁹⁷ Turan. . s.85.

⁶⁹⁸ Yavuzer s.93.

⁶⁹⁹ Salzmann s. 49–50.

⁷⁰⁰ **a.g.e.** s. 28.

⁷⁰¹ **a.g.e.** s. 52.

⁷⁰² Gündüz. s.72.

⁷⁰³ Zulliger. **Çocuklarımızın Korkuları** s.44.

⁷⁰⁴ **a.g.e.** s.44.

⁷⁰⁵ Hans ZULLİGER, **Suçlu Çocuklar Ve Çocuk Mahkemesi**, Cem Yayınları, İstanbul, 1996, s. 25.

⁷⁰⁶ Shapiro. s. 149.

⁷⁰⁷ Dave PELZER, **Adsız Çocuk**, Çev. Gülder Tümer, HYB Yayıncılık, Ankara 2001. s.13.

4.3. Grimm Masallarında Tehdit Yoluyla Korkutma

Grimm masallarında tehdit unsurlarına rastlamak mümkündür. Hemen hemen her iş tehdit yoluyla yaptırılmaktadır. "Die klugen Leute"⁷⁰⁸ masalında dayakla tehdit dile getirilmektedir. Tehdit unsurunun çok öne çıktığı diğer masal ise "Der arme Junge im Grab" masalıdır. Bu masaldaki kahraman anne babasının isteklerini tutmayacak olsa yataklara düşecek seviyede dövülmektedir.⁷⁰⁹ Çocuk da dayaktan korktuğu için ailesinin istediği her şeyi yapar. Bir başka masaldaki bir karakterimiz annesini, dövmekle tehdit eder.⁷¹⁰ Çocuk eğitimci ve psikologu olan Salzmann'a göre bu durumdaki çocuklar bir gün masalda olduğu gibi büyüklerine aynı şekilde karşılık verebilir.⁷¹¹ Tehdidin çok yoğun olarak işlendiği bir diğer masamız "Lumpengesindel"⁷¹² masalıdır. Bu masalda da kahramanımız yine fiili şiddetle tehdit edildiğinden, bir önceki masalda olduğu gibi tam itaat etmektedir. Bir başka masalda ise tehdit ölüm üzerine kurulmuştur. Bu masalda şayet istenen yapılmayacak olursa masal kahramanı ölümle tehdit edilmektedir.⁷¹³ Ölümle tehdit edilen bir diğer masamızın adı "Die weisse Schlange" masalıdır. Bu masalda da kral kahramanımızı ölümle tehdit etmektedir.⁷¹⁴

Bu düzeyde tehdit edilen bir çocuk da, aynı masallarımızda olduğu gibi, birçok kurallara uyar ama sadece "Lumpengesindel" masalında olduğu gibi korktuğu için.⁷¹⁵ Onlar anne babaları olmadığı zamanlarda yasakları bozabilirler.⁷¹⁶ Yavuzer birçok anne babanın bu şekilde çocuklarının içine korku sokarak yaptıklarının kalıcı olmasını istediklerini ve bunda da, kısmen muvaffak olduklarını ifade etmektedir.⁷¹⁷ Ama bunun kalıcı olmadığını da ilave etmektedir. Korkuyla tehdit, çocukta düşmanca duyguların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu duygular hemen ortaya çıkmasa da,⁷¹⁸ bilinçaltında depolanan bunun gibi her olay zamanı geldiğinde ortaya çıkar.⁷¹⁹ Çocuk kendisinin

⁷⁰⁸ Bkz. Grimm, **Kinder.... Die klugen Leute** s.512.

⁷⁰⁹ Bkz. Grimm, **Kinder.... Der arme Junge im Grab** s.752.

⁷¹⁰ Bkz. Grimm, **Kinder....Der Teufel mit den drei goldenen Haaren** s.196.

⁷¹¹ Salzmann s. 52.

⁷¹² Bkz. Grimm, **Kinder.... Lumpengesindel.** s.86.

⁷¹³ Bkz. Grimm, **Kinder....Katze und Maus in Gesellschaft.** s.46.

⁷¹⁴ Bkz. Grimm, **Kinder....Die weisse Schlange** s.132.

⁷¹⁵ Bkz. Grimm, **Kinder.... Lumpengesindel.** s.86.

⁷¹⁶ Ercan s.36.

⁷¹⁷ Yavuzer s.76.

⁷¹⁸ Freud, **Beş Konferans...** s.132.

⁷¹⁹ Gündüz. s.71.

gerçekten sevildiğini anlarsa sevene, onun isteklerine karşı olumlu cevap gösterebilir.⁷²⁰ Kendisini çocuğa sevdiren, yani onu seven kişiler çocuk üzerinde sevgiye ve saygıya dayanan bir ilişkiyi kolayca kurmuş olur.⁷²¹ Zaten burada önemli olan masalda olduğunun tam tersine çocukla çatışmaya girmeden çocuklara iyi yönde örnek olabilmektir.

4.4. Grimm Masallarında Farklı Unsurlarla Korkutma

Korku, bazen aileler ve çocuklar tarafından olumlanmaktadır. Çünkü bazı durumlarda korku çocukları bazı tehlikelerden ala koyduğu ifade edilmektedir.⁷²² Ancak bizlerin özellikle bu tür sahneleri içeren masallara karşı çıkma nedenlerimizin başında, bu tür masallarda bahsedilen konuların, en ince ayrıntısına varana dek anlatılmasıdır. Yani çocukların hiç birisi “Hänsel und Gretel” masalında cadının nasıl kızgın fırına sokulduğunu,⁷²³ “Die zwölf Brüder ”masalında hayaletlerin görüntüsünü, bunlara verilen cezaların ateşle mi yakıldığını yoksa yılanlı kuyuya atıldığını,⁷²⁴ “Rapunzel” masalında göze odunun nasıl battığını, gözün nasıl çıktığını⁷²⁵ merak etmez. “Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen ” masalında daha da ileri gidilerek kuru kafalarla oyun oynanmakta, ölümlerle birlikte yatarak ölümler dirilmekte, bacadan ikiye bölünmüş insanlar düşmekte ve bu sahnelerin tümü, tüm ayrıntısına varana dek anlatılmaktadır.⁷²⁶ Grimm masallarında buna benzer yüzlerce örnek bulunmaktadır. Çocukların belki de en çok bildiği ve çok masum görünen “Hänsel und Gretel ”masalında insan etinin ne kadar tatlı ve lezzetli olduğu ifade edilmektedir.⁷²⁷ “Bu tür masallar çocukların hayal dünyasını olumsuz yönde etkileyebilir. Çünkü çocuk birçok olayı gerçek kabul ettiği gibi bu tür sahneleri de gerçek kabul edebilir.”⁷²⁸ Bu nedenle bu tür sahnelerin çocuk yazınında yer alması uygun olmaz.⁷²⁹ Çocuklar bu görüntüleri

⁷²⁰ Berktin. s.72.

⁷²¹ Yavuzer s.72.

⁷²² a.g.e. s. 84.

⁷²³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.124.

⁷²⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die zwölf Brüder** s.84.

⁷²⁵ Bkz.Grimm, **Kinder....Rapunzel.** s.107

⁷²⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.58.

⁷²⁷ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.122.

⁷²⁸ Meriç. **Küçük...** s.28

⁷²⁹ Sargın. s.102–103

gerçek sanabilir ve bilinçaltında yaşatabilirler.⁷³⁰ Çocukların bu bilinçaltında yaşattıkları korkular çocuğun kabus görmesine psikolojisinin bozulmasına⁷³¹ hatta geceleri altlarını ıslatmasına ya da kekeme olmasına neden olabilmektedir.⁷³²

5. GRİMM MASALLARINDA İNTİHAR YOLUYLA ÖLÜM

Grimm Kardeşler masallarında, ölümün özendirilmesi, tatlı gösterilerek ve intihar yollarının verildiği göze çarpmaktadır. "Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen" masalı bunlardan biridir. Bu masalda insanlar asılmakta ve bu eğlenceli bir dille ifade edilmektedir.⁷³³ Bir diğer masalda kahramanımız zehir içmekte ve bu zehirin ne kadar tatlı olduğunu ve ölümün ne kadar keyif verdiğini tüm ayrıntısıyla iki ayrı yerde iki kez tekrarlayarak⁷³⁴ intihar etmektedir.⁷³⁵ Bir başka masalda bir kız çocuğu kuyuya atlayarak intihar etmektedir.⁷³⁶ Suda boğularak ölüm sahnesi Frau Holle masalında da yer almaktadır. Bu masalda da çocuk çaresiz kaldığından su kuyusuna atlayarak ölümü seçmektedir.⁷³⁷ Uyandığında ise yeşilliklerin içinde uyanır. Bu masallarımızda intihar eden insanların çok güzel yerlerde gözlerini açmaları ya da içtikleri zehirin çok tatlı olduğu ya da ölümün o kadar kötü bir şey olmadığı ayrıntılı bir şekilde işlenmesi çocuk açısından çok tehlikelidir. Çünkü çocuklar için her şey gerçek olduğundan⁷³⁸ okuduğu masaldaki olayları taklit edebilir.⁷³⁹

Masalda çaresizlikten kuyuya atlar ifadesi aynen geçmektedir. Gerçekte de intihar olaylarının başında çaresizlik gelmektedir.⁷⁴⁰ Çocuk psikologu olan Cirhinlioğluna göre "ölümü geçici bir durum gibi algılatan öyküler, filmler hakkında çocuklarla geniş geniş konuşulmalıdır. Yani öykü ve filmlerde üzerinden kamyon geçen bir kahramanın hemen canlanması gibi. Bunların gerçekte böyle olmadığı ayrıntılı bir

⁷³⁰ Yavuzer. s.59.

⁷³¹ Freud. **Davranış...** s.24–26.

⁷³² Berklin. s.53.

⁷³³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen** s.54.

⁷³⁴ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der arme Junge im Grab** s.754.

⁷³⁵ Bkz.Grimm, **Kinder.... Der arme Junge im Grab** s.754.

⁷³⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Von dem Tode des Hühnchens** s.406.

⁷³⁷ Bkz.Grimm, **Kinder....Frau Holle** s.169.

⁷³⁸ İpşiroğlu s.47.

⁷³⁹ **a.g.e.** s.46–47.

⁷⁴⁰ Shapiro. **Çocukluk....** s. 144.

şekilde anlatılmalı”⁷⁴¹ demektedir. Dolayısıyla çocuklar önlerindeki bir örneği kolaylıkla taklit edebilirler.⁷⁴²

Takriben 40 civarında ele aldığımız Grimm Masallarımızda yer alan ölüm sayısı tam olarak 155 adettir. Bizlere göre bu tür konuların verilmesi gerekiyorsa estetik hale getirilmeden verilmesi daha uygun olacaktır. Ölüm çocuklara yaş durumlarına göre aktarılabilir. Ama abartılmadan ve de özendirilmeden. Çünkü çocuk hemen hemen her şeye inanır.⁷⁴³

Masallarımızda ölüm sahnelerinin çok abartıldığını ve bunların örnek olmaması açısından kesinlikle yumuşatılarak verilmesi gerektiğine değinmiştik. Ancak bazı görüşlere göre gerçekleri yumuşatarak vermek, o eseri basitleştirdiği iddia edilmektedir.⁷⁴⁴ Bazı görüşlere göre ise, bu tür masalların kesinlikle yumuşatılarak verilmesi gerektiği iddia edilmektedir.⁷⁴⁵ Görüldüğü gibi iki farklı görüş çakışmaktadır. Donnely bunu yaptığı çalışmada çok güzel cevaplamaktadır. Çalışmasında Donnely ölümü iki yolla ifade eder.⁷⁴⁶ Yumuşak ifade edilmek istenirse "emaneti teslim etti" ya da "nokta kondu" daha sert ifade edilmek istenirse "nalları dikti".⁷⁴⁷ Bekli de bu kadar zor olan ölüm konusunun "ruhunu teslim etti", "hayatı sona erdi", ya da "Tanrıya kavuştu" gibi daha farklı ifadeler kullanılabilir. Demek ki istenirse ölüm ne kadar katı gözüксе de yumuşak olarak da ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında Dayıoğlu'nun⁷⁴⁸ ve Donnely'nin görüşleri daha ağır basmaktadır. Bu tür sahneler özellikle de ölüme illa ki değinilinecekse de hiç ayrıntıya girmeden "bir daha uyanmadı" şeklinde de ifade edilebileceği söylenebilir.

6. GRİMM MASALLARINDA ÜVEY ANNE ÖLÜMÜ

Grimm masallarında kötülüğü simgeleyen ve en sık rastlanan karakter üvey anne karakteridir. İncelemiş olduğumuz hemen hemen bütün masallarda bu karaktere

⁷⁴¹ Cirhinlioğlu, s.188.

⁷⁴² Kağıtçıbaşı s.200–201.

⁷⁴³ Meriç. **Küçük...** s.28

⁷⁴⁴ Malte DAHRENDORF, **Kritik Und Förderung von Kindern-Und Jugendmedien, Arbeitsgemeinschaft Jugendliteratur Und Medien** (Hrsg.), informationen Kinder- Und Jugendmedien, Basel,1984. s. 66.

⁷⁴⁵ Güneş s.66–67.

⁷⁴⁶ Bamberger. s.164-174.

⁷⁴⁷ **a.g.e.**

⁷⁴⁸ Güneş s.66–67.

rastlamamız mümkün. Üvey anne tiplemesi masallarımızda genel kabul gören görüşe göre kötü, zalim ve insafsız bir kişiliktir. İncelemiş olduğumuz masallarımızda üvey olup da iyi davranan anne olsun baba olsun hiç yoktur. Bu yönüyle masallar çocuk hikâyelerinden ayrılmaktadır. Çünkü az da olsa çocuk hikâyelerinde üvey anne ve üvey babanın çocuklara iyi davrandığı görülmektedir.⁷⁴⁹ Masallarda ise buna benzer bir kadın modeline rastlamak oldukça zordur. Yani Grimm masallarında özverili ve cefakâr üveyanne modeli yok denecek kadar azdır. Bunun yerine babaya göre daha baskın, kötü kalpli, elinden geleni esirgemeyen üvey anneler vardır.⁷⁵⁰ Yani kısaca "masallardaki kişiler her zaman üvey annenin tehdidindedir."⁷⁵¹ Bahsettiğimiz masallarda üvey annelere verilen ölüm cezaları kâfi gelmemekte ve üstelik işkence üzerine işkence edilerek öldürülmektedir. "Brüderchen und Schwesterchen" masalda üvey anne çocukların, zorla evi terk etmesini sağlar.⁷⁵² Bir başka masalda üvey anne, Hänsel ve Gretel'i ormana terk eder.⁷⁵³ Bu yapılanlara karşılık her iki masaldaki üvey anne de en zalim şekilde cezalandırılır. Birinde öldürülür diğesinde üvey anne bir yığın odun üzerine bağlanarak ateşte yakılarak öldürülür.⁷⁵⁴ Bir başka masalda üvey anne önce çırılçıplak soyularak içi çivili fiçinin içine konur. Ancak bu çok kötü bir kadın olduğu için bu ceza yetmez. Daha sonra bu fiçi atın arkasına bağlanır ve sürüklene sürüklene dünya aleme ibret olsun diye her yere gönderilir.⁷⁵⁵ Cezalandırma açısından benzer yönü olan bir başka masalda üvey anne kızgın yağın ve zehirli yılanların olduğu fiçinin içine sokularak öldürülür.⁷⁵⁶

Uzun yıllardan beri masallar sadece masal olarak kalmaktan çıkmış, gerek sinema dünyasında, gerekse tiyatrodan, hatta okullarda, derslerde çok yoğun olarak kullanılmaktadır. Okulda yapılan çalışmada masal öncelikle çocuklara oyun yoluyla anlatılmakta daha sonra kafalarında kalanlar sorulmaktadır. Çocukların kafalarında kalanlar "cadı kötü, böyle bir anne istemem, hi hi cadı öldü, Gretel'e yazık, Hänsel'e yazık" diye sıralanmıştır.⁷⁵⁷ Bunlar tabi oyun yoluyla anlatılıp çocukların akıllarında

⁷⁴⁹ Freund, s.28-29.

⁷⁵⁰ Max LÜTHI, **Märchen Sammlung**; Metzler Verlag; Stuttgart, 1979; s.70.

⁷⁵¹ Bisanz, Adam J. Raymond Trousson. **Elemente Der Literatur**. Alfred Kröner Verlag; Stuttgart, 1980; s.17.

⁷⁵² Bkz.Grimm, **Kinder.... Brüderchen und Schwesterchen** s.92.

⁷⁵³ Bkz.Grimm, **Kinder.... Hänsel und Gretel** s.120.

⁷⁵⁴ Bkz.Grimm, **Kinder....Brüderchen und Schwesterchen**. s.103.

⁷⁵⁵ a.g.e. s.635.

⁷⁵⁶ Bkz.Grimm, **Kinder.... Die zwölf Brüder** s.84.

⁷⁵⁷ Plasse, **Primar 3. Heft** s.35.

kalanlardır. Bu çalışmanın devamında hatta cadının çocuklar tarafından resmedilmesi istenmektedir.⁷⁵⁸ Yani çocuk aslında bir şekilde anlatılanı pekiştirmekte ve korktuğu soyut kavramı somutlaştırmaktadır.

⁷⁵⁸ a.g.e. s.36.

SONUÇ

Grimm kardeşlerin masalları yaklaşık 200 yıldır dünya literatürünün baş eserlerinden sayılır. Yapmış olduğumuz bu araştırmada günümüz şartlarına göre değişen dünyamızda çocuk ruhunun da farklılaştığı ve artık bu masalların bir “süzgeçten” geçirilerek değişen eğitim anlayışına göre yeniden değerlendirilmesi ve incelenmesidir. Söz konusu masallardaki baskı, şiddet ve diğer kötü örnekler nedeniyle bahsetmiş olduğumuz masal sahneleri uzmanlara göre uzun süre çocuğun bilinçaltında depolanır ve çocuğun korkak, içe kapanık saldırgan olmasına sebep olabilmektedir. Amacımız, bu masalların çocuklara kötü örnek olmayacak şekilde tekrar yazılarak, çocuk açısından çok daha yararlı hale getirilmesidir. Bu türde bir çalışma bizler tarafından ilk kez ortaya atılmış bir görüş değildir. Birçoğu bu anlamda masalları parodileştirmiştir. Parodileştirmenin ortaya atılmasının temel nedeni masalların geçtiği zaman içerisindeki padişah, vezir, sultan, kâhya gibi kahramanların bugün karşılığının olmaması ve çocukların bunları algılamasında zorlanmasıdır. Bu tür parodileştirme bir çıkış yolu, ya da bir yöntem olabilir. Fakat esas amaç, masalların yeniden gözden geçirilerek şiddetten, kötülükten ve korkudan arındırılarak ele alınmasıdır.

Belki de masalın aslına sadık kalınarak, bazı sahnelerin çıkartılmasıdır. Çıkartılmasından kasıt, şiddet içerikli, korku içerikli sahnelerin, kısaca çocuğa kötü örnek olabilecek tüm sahnelerin masallardan, masal yapısını bozmadan çıkartılmasıdır. Gözlerin oyulması, kellenin kopartılması sahnesi verileceğine kısaca cezalandırılmıştır denip bitirilebilir. Bizler de yukarda bahsettiğimiz gibi bu tür sahneleri içeren masallar şayet çocuklara kötü örnek olacaksa, bunları hiç anlatmamaktansa biraz daha Dayıoğlu'nun tabiriyle "pembe tüllere sarılarak" ifade edilmesi taraftarıyız. Bu konuda farklı görüşlerin de bulunduğu araştırmamızda aktarıldı. Fakat burada söz konusu olan çocuktur ve onun dünyasıdır. Korku ve şiddetle çocuk dünyasına girmek, ilerde tamiri mümkün olmayan tahribatlar oluşturacaktır. Buna yönelik bazı örnekler vermek gerekirse:

1. Masal Külkedisi masalında olduğu gibi yumuşatılarak verilebilir. Orijinal Grimm masallarında olduğu gibi şiddet sahneleri tüm ayrıntısıyla aktarılmadan, daha sade bir şekilde ve kesinlikle masal kitabında yaş gurubuna işaret edilerek verilebilir.

2. Sorunlar çocuk fantezisinde yok edilerek verilebilir. Birçok yazar bu tür şiddet sahnelerini çocuklardan uzak tutmaktadır. Yani, mümkün olduğunca çocukları asıl tehlikeden uzaklaştırarak, olayları çocukların uzağında çözüme ulaştırmaktır.

3. Masalın sonuna ek yapılabilir. Kitabın sonunda konuyla ilgili olarak anne babayı konu hakkında daha önceden uyararak, bu konuda araştırma yaptırarak, bir alt yapı oluşturularak verilebilir.

Dilidüzgün bu konuda çevirisini de kendisinin yaptığı "Die Ilse ist weg" (İlse evden kaçtı) isimli çocuk yazınının sonunda eğitsel çalışmalar bakımından somut bazı örneklerle yer vermektedir.

4. Kişileri bu konularda bilinçlendirebilmek için çocuk ve gençlik edebiyatı bölümleri açılabilir.

5. Çocuk yazınıni denetleyecek konseyler oluşturulabilir.

6. Lorenz veya Fühmann'ın yaptığı gibi eserin içeriği ve çocuk açısından tehlikeli olabilecek sahnelerle ilgili olarak önceden eserin giriş kısmında bilgi ve çocuk uzmanlarının görüşlerine yer verilebilir.

Bütün bu öneriler ve sonuçlardan sonra karşımıza çıkan durum şudur: Bugün birçok masal yeniden ele alınarak yazılmaktadır. Kahramanlar, yerler ve motifler değişse de değişmeyen şiddet unsurları mutlaka vardır.

Bu çalışma çocuk dünyasına da girerek korkuların, şiddetin, olumsuzlukların ve kötülüğün yapabileceği tahribatları da göstererek yukarda bazı çözüm önerileri getirdi. Bu doğrultuda, Türk Çocuk Edebiyatı yeni, sağlıklı, mutlu, hoşgörülü, duyarlı ve çalışan yeni nesillerin oluşmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayabilir. Hepimizin dileği bunun bir an önce gerçekleşmesidir.

KAYNAKÇA

Adalı, Oya. Einige Bemerkungen zur türkischen Kinderliteratur, **Diyalog**, Juli 1, Deustches Kulturinstitut Ankara (Hrsg.), Alman Kültür Merkezi, Ankara, 1992.

Adalı, Oya. Türk Çocuk Edebiyatı Üzerine Gözlemler, **Milliyet Sanat**, Sayı 400, İstanbul, 1993.

Adalı, Oya. **Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitapları, Türkiye'nin Ders Kitapları**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1991.

Ak, Sevim. **Uçurtmam Bulut Şimdi**, Redhouse Yayınevi Çocuk Edebiyatı Dizisi, İstanbul

Altemöller, Eva-Maria. **Fragespiele**, Ernst Klett Verlag, Stuttgart, 1987.

Ana Britanica, cilt 15.

Arnold, Heinz Ludwig. **Text+Kritik**, Edition text+kritik GmbH, München XI/ 1994.

Aşkun, Nevhis Cem. **Bir ders Kitabına İlişkin Bazı Gözlemler**, Türkçenin Ders Kitapları, Cem Yayınevi, İstanbul, 1991.

Atayman, Veysel, Dilidüzgün, Selahattin, Kurultay, Turgay. **Yabancı Çocuk Kitaplarına Açılan Bir Pencere**, İstanbul Alman Kültür Merkezi, İstanbul 1993.

Bamberger,Richard. **Die Barke**, Ferdinand Berger & Söhne Buchdruckerei, Horn, Österreich, 1979.

Baumgärtner, Alfered Clemens: "Gesellschaftspolitische Tendenzen im modernen Jugendbuch", **Jahrbuch des Arbeitskreises für Jugendliteratur, Jugendliteratur in einer veräderten Welt**, Regensburg, 1975.

Baumgärtner, Alfred Celemens: "Der Weg zum Jugendbuch der Gegenwart",
Baumgärtner, Alfred Clemens (Hrsg.), Deutsches Jugendbuch heute, Friedrich
 Verlag, Velber, 1974.

Berktin, Cezmi Tahir. **Problemlı Çocuk ve Problem Sebepleri**, Türkiye İş Bankası
 Kùltür Yay, Ank. 1962.

Berliner Zeitung, "Das Leben alleinerziehender Mütter", 06.03.1995.

Beşer, Faruk. **Kadınların Çalışması ve Sosyal Güvenliğı**, İstanbul, 1991.

Bettelheim, Bruno. **Kinder Brauchen Märchen**, Deutscher Taschenbuch Verlag,
 München, 1981.

Bettelheim, Bruno. Weshalb lieben kleine Kinder Bilderbücher so sehr? **Jugendbuch
 Magazin** 2/86.

Bichsel, Peter. **Der Leser. Das Erzählen**, Luchterhand Verlag, Darmstadt 1982.

Bingham, Alma. **Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi**, Çev. A.
 Ferhan Oğuzkan, MEB, İstanbul 1998.

Birinci, Niyazi. Cahit Uçuk'la Çocuk Edebiyatı Üzerine, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**,
 Yayına hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987.

Bisanz, Adam J. Raymond Trousson. **Elemente Der Literatur**. Alfred Kröner Verlag,
 Stuttgart, 1980.

BMFSFJ (**Bundesministerium Für Familie, Senioren, Frauen Und Jugend**), Frauen
 in der BRD

BMFSFJ (Bundesministerium Für Familie, Senioren, Frauen Und Jugend), **Sexuelle
 Belästigung im Arbeitsleben**, 3.Aufl., Bonn, April 1997.

Bohn, Volker. **Deutsche Literatur Seit 1945**, Suhrkamp Taschenbuch Verlag,
 Frankfurt am Main, 1993.

Bolte, Johannes. Polivka, Georg. **Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm**, Neudruck Verlag 1963.

Bolton, Sibylle. **Probleme der Leistungsmessun, Langenscheidt**, Tübingen, 1991.

Boratav, Pertev Naili. Masal, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**, Yayına hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987.

Brandis, Sylvia. **Momme. Rotfuchs Verlag**. Reinbeck 1993.

Brandes, Sophie. **Schneewittchen' 85"**, Karlahns Frank (Hrsg.) **Märchen (Literarische Texte im Unterricht)**, Goethe- Institut, München, 1985.

Brunner, Reinhard. **Ergebnisse der Entwicklungspsychologie und ihre Bediutung für die Kinder- und Jugendlitiratur**, Gorschanek M., Rucktäschel A. (Hrsg.), Kinder - und Jugendliteratur, Wilhelm Fink Verlag, Münchem, 1979.

Brunner, Richard. **Ergebnisse der Erziehungspsychologie und ihre Bedeutung für die Kinder-und Jugendliteratur**, Wilhelm Fink Verlag, München 1979.

Bundeskindergeldgesetz (BKGG), m. 2 ve m. 11a.

Bühler, Charlotte, Bilz, Josephine. **Das Märchen und die Phantasie des Kindes**, 3. Auflage, München 1971.

Büyük Sözlük, cilt 7.

Canan, İbrahim. Çocuk Edebiyatı Nasıl Olmalıdır?, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**, Yayına hazırlayan : Mustafa Ruhi Şirin, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987.

Chidolue, Dagmar. **Lady Punk, Beltz Verlag**, Weinheim u. Basel, 1986.

Christine Nöstlinger' **"İlse Evden Kaçtı"** (Die Ilse ist weg) , Çev.: Selahattin Dilidüzgün, Düzlem Yayınları çocuk Kitapları, İstanbul,1993.

Cirhinlioğlu, Fatma Gül. **Çocuk Ruh Sağlığı Ve Gelişimi**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2001

Collodi, Carlo, **Pinokyo**, Çev.: Gönül Suveren, Altın Yayınları, İstanbul 1990.

Cüceloğlu, Doğan. **İçimizdeki Çocuk**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1991.

Çakır, Mustafa. (Editör) **Çağdaş Avusturya Edebiyatı Seçkisi**, Anadolu Üniversitesi Matbaası, Eskişehir, 1994.

Çokum, Sevinç. Soruşturma: 1, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**, Yayına hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987.

Çoşkun, Hasan. İsmail Kaya. Jörg Kuglin. **Türkiye ve Almanya'da İlköğretim Ders Kitapları**, Alman Kültür Merkezi, Ank. 1996.

Dahrendorf Malte. **Mädchenliteratur**, Haas Gerhard (Hrsg), **Kinder-und Jugendliteratur**, Philipp Reclam jun., Stuttgart, 1984 (II).

Dahrendorf Malte. **Zur Frage der Eigenständigkeit einer Didaktik der Kinder-und Jugendliteratur"**, Bremerich-Vos A., Fingerhut K, Ivo H., (Hrsg), Diskussion Deutsch, Heft 10, Diesterweg Verlag, Frankfurt a. Main, 1989.

Dahrendorf, Malte. **Kinder-und Jugendliteratur im bürgerlichen Zeitalter**, Scriptor Taschenbücher, Regensburg, 1980.

Dahrendorf, Malte. **Kinder-und Jugendliteratur in ihrem Verhältnis zu Pädagogik und Didaktik**, Arbeitsgemeinschaft Jugendliteratur und Medien (Hrsg), **Informationen Kinder-und Jugendmedien**, Juventa Verlag, Weinheim, 1992.

Dahrendorf, Malte. **Kritik und Förderung von Kinder-und Jugendmedien**, Arbeitsgemeinschaft Jugendliteratur und Medien (Hrsg), **Informationen Kinder-und Jugendmedien**, Basel, 1984 (I).

Dahrendorf, Malte. **Problemorientierte Jugendbücher in der Bundesrepublik Deutschland**, Gärtner Hans (Hrsg.), Jugendliteratur Im Sozialisationsprozess, Julius Klinkhardt Verlag , Bad Heilbrunn/Obb., München, 1978.

Dankert, Birgit. **Die antiautoritäre Kinder-und Jugendliteratur**, Jahrbuch des Arbeitskreises für Jugendliteratur, Jugendliteratur in einer veränderten Welt, Bad Heilbrunn, 1972.

Der Sozialversicherungs-Fachangestellte, Nr. 95, 04.01.1996.

Der Spiegel, 1998.

Dilidüzgün Selahattin. Çocuk Kitapları ve Çevirisi Üzerine Düşünceler, 4. **Germanistik Sempozyumu**, (Yayınlanmış Bildiri), Yayına hazırlayan: Mustafa Kinsız, İzmir, 1994. (Angewandte Germanistik in der Türkei: Sprach-und Literaturvergleich Türkisch/Deutsch in Schule und Hochschule, 20.22.1993., 9 Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi).

Dilidüzgün Selahattin. Çocukların Sorununa Eleştirel Bir Yaklaşım", **Milliyet Sanat**, Sayı 313, İstanbul, 01.06.1993.

Dilidüzgün Selahattin. Gespräch mit Peter Hartling, **Diyalog**, Juli 1, Deutsches Kulturinstitut Ankara (Hrsg), Alman Kültür Merkezi, Ankara, 1992. (II).

Dilidüzgün, Selahattin. "Okumak Uçmak Gibidir", **Bizim Almanca**, Sayı 68, Kasım 1990. (I).

Dilidüzgün, Selahattin. "Yükseköğretimde Gençlik Yazını", **Ankaraner Beiträge zur Germanistik-Perspektiven des Germanistikstudiums in der Türkei**, Deutsche Kulturinstitute Ankara/İstanbul, 1991.

Dilidüzgün, Selahattin. **Çağdaş Çocuk Yazını**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Mayıs 1996.

Dilidüzgün, Selahattin. Çağdaş Masalın Ustası: Michael Ende, **Gösteri**, Sayı 110, İstanbul, 1990. (II).

Diyalog, Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik, Juli 1/1992., Alman Kültür Merkezi, Ankara, 1992.

Doderer, Klaus. (Hrsg) **Lexikon der Kinder-und Jugendliteratur**, Band 1,2,3, Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1975.

Doderer, von Heimito. Die Wasserfälle Von Slunj, dtv, München, 1993.

Dodson, Fitzhugh. Çev. (Belirtilmemiş) **Çocuğunuzu Tanıyormusunuz?**, Denge Yayınları, İstanbul1997.

Donnelly, Elfie. **Das Begräbnis oder Servus Opa, sagte Ich Leise**, Dressler Verlag, Hamburg 1977.

Ehlers, Swantje. **Lesen als Verstehen**, Gesamthochschule Kassel, Langenscheidt Verlag, Berlin, 1992.

Ende, Michael. **Lust am Spiel der Phantasie-Warumschreibt man für Kinder?**, Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft (Hrsg), Universitas, 6, Stuttgart, 1987.

Ende, Michael. Momo, **Thienemann Verlag**, Stuttgart 1973.

Enginün, İnci. Çocuk edebiyatına toplu bir bakış, **Türk Dili**, Nisan 1985, Sayı 400.

Ercan, Ahmet Rahmi. **Çocuklarımızı Başarıya Ulaştırmanın Yolları**, Alkım Yayıncılık, Ank. (Tarih Belirtilmemiş)

Esselborn, Karl, Klaus Hübner. "Willi Führmann", **Iudicium Verlag**, München, 1989.

Ewers, Hans Heino. **Anmerkungen zu Theorie und Geschichte Antiautoriteres Kinder-und Jugendliteratur**. Dialog Juli I. Deutsches Kultur Institut (Alman Kültür Merkezi) Ankara 1992.

Ewers, Hans-Heino. Die Kinderliteratur- eine Lektüre auch für Erwachsene, **Wirkendes Wort**, Sayı 6, 1986.

Focus, Nr.19,1996.

Freud Sigmund. **Toplum Psikolojisi**, Düşünen Adam Yayınları, 2.Baskı, İstanbul 1994.

Freud, Sigmund. Çev. Emine Sarioğlu. **Davranış Bozuklukları ve Tedavisi**, Düşünene

Adam Yayınları, İstanbul 1993.

Freud, Sigmund. Çev. Kamuran Şipal. **Beş Konferans ve Psikanalize Toplu Bakış**, Cem Yayınevi, İstanbul 1996.

Freund, Winfried. Deutsche Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart, Inter Nationes, Bonn 1996.

Freund, Winfried. Satire/Parodie, **Kinder-und Jugendmedien**, W. Minsky (Hrsg), Basel, 1984.

Frisch, Max. **Nun Singen Sie Wieder**, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1976.

Fühmann, Franz. In diesem besseren Land. **Gedichte der Deutschen Demokratischen Republik seit 1945**, hrsg. von A. Endler und K. Mudeler. Mitteldeutscher Verlag, Halle (Saale) 1996

Gerstner, Hermann. **Brüder Grimm**, Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, Reinbeck bei Hamburg, Juli 1923.

Gesamtdeutsches Institut **Bundesanstalt für gesamtdeutsche Aufgaben**, Jugend In Der DDR, Bonn 1988.

Gittins, Diana. Çev. Tuna Erdem, **Aile Sorgulanıyor**, Pencere Yayınları, İstanbul 1985.

Goethe. Faust, C.H.Beck Verlag. München, 1999.

Gökşen, Enver Naci: **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**, Remzi Yayınevi, İstanbul, 1985.

Gövsa İbrahim Alaettin, **Çocuk Ruhü**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, (Tarih Belirtilmemiş).

Gövsa İbrahim Alaettin, **Çocukta Duygusal Gelişim**, Hayat Yayınları, İstanbul 1998.

Grabmüller, Karin. Peter Grunsky. Hildegard Pruckner. Marianne Seidel. **Interkulturelles Lernen Ich-du wir, Band 2, Bundesministerium für Unterricht und Kunst**, Wien 1992.

Grenz, Dagmar. Die Abwehr des Verdrangten, **Wirkendes Wort**, Sayı: 6, 1986.

Grimm, Jacob und Wilhelm. Deutsches Wörterbuch von Jacob und Wilhelm Grimm,
Deutscher Taschenbuch Verlag, Leibzig, 1991.

Grimm, Jacob und Wilhelm. **Kinder und Hausmärchen**, **Winkler Verlag**, München, 1989.

Groszer, Franziska. **Tilly in der Pfütze**, Dressler Verlag, Hamburg 1990.

Günaydın, 12 Şubat 1985.

Günaydın, 18 Şubat 1985.

Gündüz, Yusuf. **Çocuğun Kişiliği ve Başarı Ortamı**, Karınca Matbaacılık, İzmir 1974.

Güneş, Hasan. **Gülten Dayıoğlu ile Konuşma**, İçinde:Yedi İklim Yayıncılık, İstanbul 2005, Sayı 184–185.

Haas, Gerhard. Klingberg, Gerhard, Tabbert, R. Phanstastsche Kinder-und Jugendliteratur", **Haas Gerhard (Hrsg), Kinder-und Jugendliteratur**, Philipp Reclam jun., Stuttgart., 1984.

Handke Peter. **Publikumsbeschimpfung und andere Sprechstücke**, **Suhrkamp Verlag**, Frankfurt am Main 1966.

Häny Arthur, **Deutsche Dichtermärchen Von Goethe Bis Kafka**, dtv, München 1994.

Häny, Arthur. **Deutsche Dichtermärchen von Goethe bis Kafka**, Deutscher Taschenbuch Verlag, München 1994.

Härtling, Peter. **Das war der Hirbel**, Beltz u. Gelberg Verlag, Weinheim 1973.

Herfurtners, Rudolf. **Lieber Nichtsnuts**, Oetinger Verlag, Hamburg 1993.

Hidber, Bruno. **Kinderwelten**, Beltz Verlag, Weinheim 1985.

Hidber, Bruno. **Sackgassen des Bösen**, Regensberg Verlag, Münster 1984.

Hinderer Walter. **Geschichte der Deutschen Lyrik**, Philipp Reclam Jun. Verlag, Stuttgart 1983.

Hoffmann, Wolfgang. **Konturen Zeitschrift**, Max Hueber Verlag, Ismaning, 2/1992.

İpşiroğlu, Zehra. **Düşünmeyi Öğrenme ve Öğretme**, Afa Yayıncılık A.Ş. İstanbul, 1988.

İpşiroğlu, Zehra. Nasıl Bir Çocuk Edebiyatı, **Milliyet Sanat**, Sayı 301, İstanbul, 1992.

İpşiroğlu, Zehra. **Okumayı Öğretme, Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990.

Kabacalı, Alper : (Editör), **Gülten Dayıoğlu - 30 Yıl Çocuklarla Soluk Soluğa**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1993.

Kafka, Franz. **Amerika**, Fischer Verlag, Frankfurt,1991.

Kafka, Franz. **Das Schloss**, Fischer Verlag, Frankfurt,1986.

Kafka, Franz. **Der Prozess**, Fischer Verlag, Frankfurt,1991.

Kafka, Franz. **In der Strafkolonie**, Reclam Verlag, Stuttgart,1990.

Kafka, Franz. **Urteil**, Fischer Verlag, Frankfurt,1990.

Kafka, Franz. **Verwandlung**, Fischer Verlag, Frankfurt,1991.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. Türkiye'de çocuğun Durumu. **1990'ların Çocuk Politikası Kongresi**, Ank. 1989.

Kaminski, Diethelm. **Literarische Texte in der Unterricht Praxis**, Goethe Institut, München, 1984.

Kamusi Türki, cilt 2.

Kantarcıoğlu, Selçuk. **Eğitimde Masalın Yeri**, MEB. İstanbul1991.

- Kanzog Klaus und Wolfgang Mohr. **Reallexikon Der Deutschen Literaturgeschichte**, Walter De Gruyter Verlag, Band I, II, III, IV, V, Berlin 1988.
- Kaplan, Mehmet. **Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, Dergâh Yay. İstanbul 1975.
- Kästner, Erich. **Emil und die Detektive**, Wien-Heidelberg Verlag, Überreuter 1962.
- Kienzle, Sigfried. **Otto C.A. zur Nedden. Reclams Schauspielführer**, Phillip Reclam Jun. Stuttgart, 1993.
- Kolta, Ferenc. **Marchen oder nicht?.**, Horlitz, F., Baumert (Hrsg), Beitrage zur Kinder- und Jugendliteratur, Berlin, 1974.
- Kozik, Christa. **Kicki und der König**, Hoch Verlag. Stuttgart und Wien 1990.
- Köknel, Özcan. **Çağımızın Hastalığı Stres**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1988.
- Köknel, Özcan. **Kimliğini Arayan Gençliğimiz**, Altın Kitapları Yayınları, İstanbul, 2001.
- Kraut, Ellis. **Pumuckl**, Herold Verlag. München 1965.
- Krenzer, Rolf. **Menschengeschichten**. Drittes Jahrbuch der Kinderliteratur, hrsg. von H.J.Gelberg. Beltz Verlag, Weinheim 1975.
- Krusche, Dietrich. **Aufschluss Teil II**, Inter Nationes, Bonn, 1987.
- Kunze Karl und Heinz Obländer. **Grundwissen Deutscher Literatur**, Ernst Klett Verlag, Stuttgart 1976.
- Kunze, Karl. Heinz Obländer. **Grundwissen Deutsche Literatur**, Ernst Klett Verlag, Stuttgart, 1976.
- Ladiges, Ann. **Blaufrau**, Rotfuchs Verlag, Reinbek, 1979.
- Lenz, Sigfried. **Deutschstunde**, dtv, München, 1995.
- Lindgren, Astrid. **Der Drache mit den roten Augen**. Oetinger Verlag, Hamburg.
- Lorenz Konrad. **Das sogenannte Böse**, Dr. G. Borotha- Schroeler Verlag, Wien 1972.

Lorenz Konrad. **Er redete mit dem Vieh, den Vögeln und den Fischen**, dtv, München 1978.

Lüthi, Max. **Das europäische Volksmärchen**, Form und Wesen, 5.Aufl. Uni Taschenbuch, München 1976.

Lüthi, Max. **Das europäische Volksmärchen**, Francke Verlag, Bern 1947.

Lüthi, Max. **Das Volksmärchen als Dichtung**, Diederichs Verlag, Düsseldorf/ Köln 1975.

Lüthi, Max. **Die Gabe im Märchen und in der Sage**, Francke Verlag, Bern 1943.

Lüthi, Max. **Märchen Sammlung**, Metzler Verlag, Stuttgart, 1979.

Lüthi, Max. **So Leben Sie Noch Heute**, Vandenhoeck und Ruprecht Verlag, Göttingen, 1989.

Lüthi, Max. **Volksliteratur und Hochliteratur**, Francke Verlag, München 1970.

Lüthi, Max. **Volksmärchen und Volkssagen**, 3.Aufl. Uni Taschenbuch, Bern und München 1975.

Maar, Paul. **Lippels Traum**, Oetingen Verlag, Hamburg 1984.

Maier, Karl Erns. **Jugendliteratur**, Verlag Julius Klinkhardt, 9. Auflage, Bad Heilbrunn/Obb., 1987.

Marshall, Julia: **Anadili ve Yazın Öğretimi**, 3. Baskı, (Çev: Cahit Külebi) Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1994.

Mattenklott, Gundel. **Zauberkreide - Kinderliteratur seit 1945**, Verlag J.B. Metzler, Stuttgart, 1989.

Meriç, Nezihe. **Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında**, Yapı Kredi Yayınları Doğan Kadeşler Kitaplığı 28, İstanbul, 1992.

Meydan Larousse, cilt 8.

Montaigne. **Denemeler**, Çev. Sebahattin Eyüpoğlu, Cem Yayınevi, İst. 1976.

Müller, M. Helmut. **Schlaglichter Der Deutschen Geschichte**, Mannheimer Morgen Ver. Mannheim 1986.

Nazik, Behire. **İçimizdeki Çocuk**, Ya-Pa Yay. İstanbul 2000.

Nöstlinger, Christine. **Der Schwarze Mann und der grosse Hund**. Beltz und Gelberg Verlag. Weinheim, 1973.

Nöstlinger, Christine. **Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse**, Oetinger Verlag, Hamburg, 1975.

Nöstlinger, Christine. **Konrad, das Kind aus der Konservenbüchse**, Oetinger Verlag. Hamburg 1975.

Nöstlinger, Christine. **Streng-strenger-am strengsten**, Beltz und Gelberg Verlag, Weinheim, 1975.

Nöstlinger, Christine. **Wir pfeifen auf den Gurkenkönig**, Rorfuchs Verlag, Reinbeck 1973.

Okyanus, cilt 6.

Pantley, Elizabeth. **Çocuğunuzla İşbirliği Yapabilme**, Çev. Hande Gürel, HYB yay. Ankara 1997.

Peker, Hüseyin, **Çocuk ve Suç**, İstanbul, 1994.

Plasse, Ingeborg. **Primar 4. Heft**, Dürr und Kessler Verlag, Juli 1993.

Polat, Tülin. **Türkçe Dersleri I**, Türkiye'nin Ders Kitapları, Cem Yayınevi, İstanbul, 1991.

Pressler, Miryam. **Goethe in der Kiste**, Loewes Verlag, Bayreuth 1987.

Preuss, Günter. **Stein in meiner Faust**, Otto Maier Verlag, Ravensburg, 1993.

Preussler, Otfried. **Der Räuber Hotzenplotz bei dem Zauberer Zwackelmann bei**

dem Zauberer Zwackelmann, Thienemanns Verlag, Stuttgart, 1962

Primar 3. Heft, Dürr und Kessler Verlag, Juli 1993.

Raft, Diether. **Deutsche Geschichte vom Alten Reich Zur Zweiten Republik**, Max Hueber Verlag, München 1985.

Rattner, Josef. **Agression und menschliche Natur**, Fischer-Verlag, Berlin, 1969

Razon, Noma. **Çalışan Anne ve Çocuk**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1993.

Rousseau, Jean-Jacques. **Emil**, Çev. Prof.Dr. Hilmi Ziya Ülgen, Ali Rıza Ülgen, Selahattin Güney, İstanbul Türkiye Yayınevi.

Salihoğlu, Hüseyin. **Alman Kültür Tarihi**, İmge Kitabevi, Ank. 1993.

Salzmann, Christian Gotthilf. Çev. M. Cahit Gündoğdu: **Çocuğunuzu Yanlış Eğitiyorsunuz**, Hayat Yay. İstanbul 1999.

Sargın Nurten, **Çocuklarda Ruh Sağlığı**, Nobel Yayın Ve Dağıtım, Ankara, 2001.

Saskia, Bachmann. Sebastian Gerhold. Bernd-Dietrich Müller. **Gerd Wessling-Sichtwechsel**, Klett Verlag, München, 1995.

Sayın, Şara, Gençlik Edebiyatı Nedir?, **Gösteri**, Sayı 85, İstanbul, 1987.

Sayın, Şara. **Çağdaş Eğitimde Amaç ve Yöntem, Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990.

Schaufelberger, Hildegard. **Kinder und Jugend-Literatur Heute**, Herder Verlag, Freiburg im Breisgau 1990.

Schneider, Peter. **Realistische Kinder-und Jugendliteratur**, Haas Gerhard (Hrsg), Kinder-und Jugendliteratur, Philipp Reclam jun., Stuttgart, 1984.

Schuller, Marianne. **Romanschlüsse in der Romantik**, Wilhelm Fink Verlag, München, 1974.

Schützt, Hannelore. **Die dressierte Frau**, R.s.Schulz Verlag, München 1972.

Seeger, Harald, Hans Zuleeg. **Aktuelle Texte 3**, Ernst Klett Verlag, Stuttgart, 1979.

Sertoğlu, Murat. **Atçalı Kel Mehmet Efe**, İtimat Kitabevi, İstanbul 1969.

SFHAEndG (**Schwangeren- und Familienhilfeänderungsgesetz**), Gesetz Zur Hilfe Für Frauen Bei Schwangerschaftsbrüchen In Besonderen Fällen

Shapiro, Patricia Gottlieb. Çev. Meral Kesim, **Çocukluk ve İlkgençlik Depresyonu**, Papirus Yayınları, Ank. 1997.

Sommer-Bodenburg, Angele. **Der kleine Vampir**, Rotfuchs Verlag, Reinbeck 1979.

Stammler, Wolfgang. **Deutsche Philologie im Aufriss**, Erich Schmidt Verlag, Band I.II. III. Berlin 1979.

StBA (**Statistisches Jahrbuch**), Datenreport 1997, Bonn.

StBA (Statistisches Jahrbuch), **Im Blickpunkt: Frauen in Deutschland**, Metzler-Poeschel Verlag, Stuttgart, 1998.

Steenfatt, Margret. **Mass im Herzen**, Rotfuchs Verlag, Reinbeck, 1992.

Steffen, Hans. **Die Deutsche Romantik**, Vandenhoeck und Ruprecht Verlag, Göttingen, 1989.

Steinchen, Renate. **Märchen-eine Bestandaufname**, Gorschanek M., Rucktäschel A. (Hrsg.) Kinder- und Jugendliteratur, Wilhelm Fink Verlag, München, 1979.

Steinchen, Renate. **Marchen-eine Bestandsaufnahme**, Gorschanek M., Rucktaschel A. (Hrsg), Kinder-und Jugendliteratur, Wilhelm Fink Verlag, München, 1979.

Süreya, Cemal. Soruşturma: 1, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**, Yayına hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987.

Şirin, Mustafa Ruhi. **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987, (II).

Şirin, Mustafa Ruhi. **Çocuk Edebiyatı**, Çocuk Vakfı Yayınları, Eylül 1994 İstanbul.

Şirin, Mustafa Ruhi. Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**, Gökyüzü, Yayınları, İstanbul, 1987 (I).

Şirin, Mustafa Ruhi. **Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü**, İz Yayıncılık, İstanbul.

Şirin, Mustafa Ruhi. **Masal Atlası**, İz Yayıncılık. İstanbul 1999.

Thenior, Ralf. **Die Fliege des Beelzebub**, Otto Maier Verlag, Ravensburg, 1991.

Tolkien, J.R.R. **Peri Masalları Üzerine**, Çev. Serap Erincin, Altıkkırkbeş Yay. İstanbul 1999.

Turan, Emir. **Ekranaltı Çocukları**, İrfan Yayınları, İst:1996.

Türk Ansiklopedisi, cilt 23.

Türk Dili, Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi, cilt 19, sayı 207, 1 Aralık 1968. (Yer İsmi).

Türk Dili, Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi, Cilt XIX. Sayı 207,1 Aralık1968.

Türkçe Sözlük, cilt 2.

Ulrich, Anna Katharina. **Ohne Bücher kein Lesen**, Fundevogel, 52/53, 1985–86.

Unicef, **Dünya çocuklarının Durumu 1996**. Bellamy Carol, New-York: Oxford University Press, 1996.

Unutmaz, İrfan-Mestçi, Nuray, "Tanrıların Karışık Aşkları, **Tempo**, 7–13, Temmuz 1991.

Weinreich, Harald. Ein Bücher Tagebuch, **Frankfurter Allgemeine**, 1986.

Welsh, Renate. **Johanna**, Rotfuchs Verlag, Reinbek, 1979.

Welsh, Renate: **Der Besuch: Empfänger unbekannt- zurück!** Wien- München: Jungbrunnen 1976.

Wild, Reiner. **Geschichte der deutschen Kinder-und Jugendliteratur**, J.B.Metzler Verlag, Stuttgart, 1990.

Wittersttter, Kurt. **Soziale Sicherung**, 4. Auflg., Berlin, 1995.

Wittmann, Helmut. Karl, Erhard. Hirt, Dieter. Hahn, Georg. Betz, Alois, **Erziehungskunde**, Verlag Ludwig Auer Donauwörth, 1978.

Yavuz Helimoğlu, Muhsine. **Diyarbakır Efsaneleri 2 ve Diyarbakır üzerine Sekiz Bildiri**, Ankara 1990.

Yavuz Helimoğlu, Muhsine. **Masallar**, Doruk Yayınları, Ankara Ekim 1994.

Yavuzer, Haluk. **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000.

Yavuzer, Haluk. **Çocuk Psikolojisi**, Altın Kitaları Yayınları, İstanbul 1984.

YÖRÜKOğLU, Atalay. **Çocuk Ruh Sağlığı**. 14. Baskı, İř Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Zengin, Dursun. **Çağdaş Alman Edebiyatından Kısa Hikâyeler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

Zulliger, Hans. ev. Kamuran şipal. **Çocuklarımızın Korkuları**, Cem Yayınevi, İstanbul 1997.

Zulliger, Hans. ev. Kamuran şipal. **Suçlu Çocuklar ve Çocuk Mahkemeleri**, Cem Yayınları, İstanbul 1996.